P. MOSANE

Mieke

S VRAŽJEG UGLA

ZAGREB 1942.

21682

Philipe Mosane

MIEKE

zaručnica s „Vražjeg ugla“

Preveo:
Stjepan Bäuerlein

1942

IZDALO: VELIKO KRIŽARSKO SESTRINSTVO

Tiskara Stjepan Blažanin, Zagreb, Radićeva ulica 5

Uvodna riječ.

»Mieke« je povijest djevojke naših dana.

To je nepatvoreni prikaz konvertitskog života bolesne radnice briseljske periferije.

Od zanosne - crvene - apostolke i gorljive promičbenice komunističkih ideja milost Gospodnja preobraća i stvara vatrenu pobornicu Ljubavi i Istine Božje.

Malena zaručnica s Vražjeg ugla postaje velika po vjeri i žrtvi. Ona poput darežljiva djeteta bez suztezanja i pridržavanja daje u ruke Lurdske Gospe i svoje zdravlje, pa i svoj život, ako je to dovoljno vrijedna otkupnina za obraćenje njena zaručnika, siromašna radnika Nela.

Takav dar ne može ostati nenagradjen pred Bogom, Ljubiteljem poniznih i jednostavnih duša.

Mieke je svojim kratkim, ali punim životom, teškom i dugom bolesti, potpunim predanjem cijela bića u službu Katoličke organizacije radnica (JOC) i smirenom smrti ispunila kao žrtva paljenica jedan od bezbrojno mnogih, nedohvatnih planova Vječne Providnosti.

Mieke je - ma i umrla - među nama. Ne smeta, što je njeno tijelo odijeljeno od nas s nekoliko slojeva zemlje, što njezine riječi guta vremenska prošlost, a tragove zastiru međe zemalja i država. Ona živi u Kristu i s Njim je i u Hrvatskoj i u redovima naših djevojaka, naših Križarica, naših radnica.

Kao svijetli primjer savremenih uzora junaka sitne i neprimjećene svakidašnjice.

Zato je i dajemo na svijetlo kao prvu knjigu svojih beletrističkih izdanja.

Veliko Križarsko Sestrinstvo.

Otvorit ćeš ovu malu knjigu, da je čitaš, i reći ćeš: »Kakav je to roman!?«

Varaš se: Mieke nije neko legendarno lice. Još prije nekoliko godina ona je provodila medju nama život okrutno bolan, a da nitko za nju nije znao, kao i za mnogu djecu iz naroda, koju svaki dan susrećemo.

Jednoga dana sve je to otkriveno. Mieke-u to nije ništa začudilo.

»Dogadja se to mnogo puta u životu«, govorila bi ona. »Kroz život dugo prolazite nezapaženi, dok vas jednog dana ne otkriju.«

Ova mala knjiga sadržaje pripovijest toga otkrića. Sastavljena je iz zabilježaka jednoga svećenika i pripovijedanja nekih osoba, koje su dobro poznavale »malu Mieke«. — Knjiga je dakle u najstrožem smislu autentična.

Auktor nije imao nakanu, da ovim djelom pruži biografiju. On ne iznosi ime zaručnice, ni njezinih svjedoka. S toga gledišta ova pripovijest nije toliko život Mieke-e, koliko je život radničke omladine, koja je prepuštena samoj sebi i koja je često puta odvratno izkorišćena, ali koja ljubomorno čuva blago svoje plemenitosti, dobrote i vjernosti prema Božjoj milosti.

Činjenice same govore. Auktor se općenito uzdržavao, da precizira pouku, koju one sadržaju, on to povjerava svojim čitateljima. Ipak je držao zgodnim, da podcrta iznimno značenje pojedinih okolnosti svoje pripovijesti. Život zaručnice s »Uražjeg ugla« ima zasebne poglede za obranu morala, božanske zaštite i providencijalnog posredovanja. Ono, što treba nasljedovati, to je odredjeni pravac i nježnost ove snažne duše.

— Naša Gospa lurdska očito je vodila »velečasnog«, da je otkrio siromašnu Mieke-u, jer baš tamo do nogu masabjelske Djevice počinje ova pripovijest. —

Na mjestu, gdje se ukazala »mala sveta Djevica«, kako ju je zvalo ovo divno dijete, Mieke je po herojskoj žrtvi dobila milost, da ispuni svoju misiju. — U istom je času dobra Djevica izabrala izmedju mnogih prisutnih jednoga svećenika, koji je imao dužnost, da joj pomogne. —

Tomu svećeniku činilo se, da misija Mieke-e, prema tome i njegova, nije svršena njezinom smrću.

»Kad bih bila zdrava«, govorila je ona, »vidjeli bi, kakovu bih pokoru činila«.

Dobra Djevica nije joj vratila zdravlje. — Možda će Ona dopustiti, da ova mala knjiga učini koju od onih »pokora«, koje je željela ona, koja se za svog života toliko u Nju pouzdavala.

Uvod.

IZVANREDNO OTKRIĆE.

Bilo je u Lurdu. Mlada djevojka s duboko urezanim crtama boli na licu i s belgijskom kokardom ležala je na nosiljci, okrenuta prema čudotvornoj spilji i prebirala zrnca svoje krunice.

»Velečasni«, kako će ga zvati junaci ove pripovijesti, prišao je svojoj mladoj zemljakinji, jer su ga privukle boje rupca crvena, žuta i crna, koje su bile u potpunoj opreci s bjelinom bluze. Upitao ju je prijazno:

»Mnogo trpite, dijete moje, zar ne?«

»Ah ne! To nije ništa! — Malo pluća i srce«, reče ona slabim glasom i naglaskom, koji je bio sigurno briseljski.

»Samo hrabro«, reče joj svećenik, »ja ću takodjer moliti za vas, i ja sam Belgijanac . . .«

Mala bolesnica, bez sumnje pod dojmom srdačnog primitka, zadovoljila se, da zahvali pogledom i smiješkom, koji je više vrijedio nego riječi.

Svećenik je pošao prema bazilici, da nastavi svoje pobožnosti, kad se najednom, a da ni sam nije znao zašto, vratio natrag, ponovno se približio bolesnici i upitao je, gdje stanuje. Mjesto odgovora ona šuteći pokaza prstom na svoju značku, koja je visjela ispod kokarde. Bez ijedne riječi svećenik pribilježi njezinu adresu na komadić papira, koji je zatim spremio u svoju torbu.

Petnaest dana poslije toga vratio se u Bruxelles. Prva mu je misao bila, da pohodi siromašno dijete, jer iz onih nekoliko riječi, što je s njom izmijenio u Lurdu, činilo mu se, da je to izvanredna duša.

Malo ga je zbunjivalo to, što je taj pohod bio neočekivan, ali se opskrbio grozdom, misleći: — Ma kakav bio društvovni položaj te mlade djevojke, ovaj mali dar bit će dobrodošlica i privući će pažnju obitelji.

Došao je do stana prema onom komadiću papira, koji je mogao stoput izgubiti, i čitajući naznačeno ime, svećeniku je odmah bilo jasno da mala bolesnica nije baš veoma bogata.

Pozvoni. Mlad čovjek u radničkom odijelu došao je, da mu otvori.

»Da li ovdje stanuje gospojica N . .?«

»Da!«

»Može li je se vidjeti?«

»Kako ne, izvolite se uspeti.«

Svećenik se uspinjao stubama, a pred njim je išao mlad čovjek. Stubište je bilo tamno, u obliku puževih zavoja, a više stepenica nije ni bilo. Naskoro su došli u malen hodnik prvoga kata. Mlad čovjek otvori vrata, koja su vodila u malešnu kuhinju, ali vanredno čistu. — »Udjite, samo,« reče on pokazujući prema spavaćoj sobi, koja je bila uz kuhinju. Na postelji se podiže ljepušasta mala bolesnica iz Lurda, da pozdravi nepoznatog posjetitelja.

»Dobar dan, gospojice!«

»Velečasni«, reče ona s poštovanjem, stiščući pruženu ruku.

»Vi me ne poznate?« reče joj svećenik.

Malo smetena mala bolesnica napravi znak, da ne poznaje.

»Ne sjećate se«, reče joj velečasni, »onog belgijskog svećenika, koji je prišao k vama, da vas nagovori, kad ste ležala na svojoj nosiljci u Lurdu?«

Posebni žar zaigrao je u očima toga siromašnog djeteta.

»Ah, da!« reče ona s onim pobjedonosnim naglaskom Briseljke, koji je tako sladak, — »da, sjećam se. Zar ne, vi ste prišli s lijeve strane nosiljke?«

»Tako je!« reče svećenik, smijući se.

Ona je odmah pogodila smisao toga smiješka.

»Oprostite, velečasni, što ja tako pučki govorim. Ali što bi vi htjeli?« reče ona dižući svoju ruku od prsa k čelu ... »Sjedite, velečasni,« doda ona i pokaza na udobni fotelj, »da možemo opet govoriti.«

Tada se najednom sjetila:

»Ah, ja sam zaboravila, da vam se predstavim ...«

Pokaza na mlada čovjeka, koji je stajao pred posteljom:

— »To je moj zaručnik, to je Nel.« »A ja,« reče ona razdragano, »ja sam Mieke.«

U pučkom govoru briseljskih četvrti: Mieke je Marija, a Nel je deminutiv od Emanuel.

Nel i Mieke — dva imena izrazito briseljska — podsjećaju na glasovitu četvrt poznatu pod imenom Marol.

»Bez sumnje,« reče svećenik, »vi ste iz Marola.«

Mieke je odmah na to slabim naglaskom uvrede protestirala:

»Ne«, reče ona, »naši stari nijesu iz Marola, nego s Vražjeg ugla.«

»Pa koja je razlika izmedju ovoga dvoga?«

»To je vrlo jednostavno,« reče ona. »U Marolu, kad se potuku, bacaju sve kroz vrata, dok na Vražjem uglu bacaju sve kroz prozor.«

Znatiželja velečasnoga bila je očito dirnuta tim slikovitim odgovorom. Nekoliko dana kasnije navratio se na Vražji ugao. Na ulazu u jednu od glavnih ulica, na fasadi neke kavane kočila su se široka crna

slova: K Vražjem uglu. Četvrt je bila, istina, u ovom času mirna, ali tko je vidio tragove uličica i ljudi, lako će pogoditi, da nije uvijek preko dana tako, kako je sada.

Dok je on sa zanimanjem promatrao čudni natpis, približila mu se žena, prodavačica pržena krumpira i pokušala, da mu to rastumači.

»To je nadimak ove gradske četvrti; nekad,« (mislila je: kad ja još nijesam bila ovdje) »bila je na zlu glasu.«

»Na dan, kad je bila svečanost u ovoj četvrti, četvorica ljudi nosila su na svojim ramenima kip vraga. Dva su išla sprijeda, dva otraga. Taj kip je stajao tamo u zidu.

Svečanost je uvijek bila 16. kolovoza. Znajte, da su ljudi ovdje veoma rdjavi. Uveče 15. kolovoza još su se jednom svi skupili pred kipom naše Gospe od sna, a poslije toga pripravljali su se za svetkovinu vraga. — Jedne godine bilo je krštenje, druge vjenčanje. Izabirali su uvijek dobru ženu za ženu vraga, treće je godine bio pokop. Ali to ništa nije bilo neobično. Moja baka pripovijeda, da su se poslije svetkovine znali vrlo često potući, a da bude zlo još gore, po dvojica ljuti hvatali su se u koštac, da jedan drugoga baci u kanal.«

»Ima li još tih procesija u počast vraga, gospodjo?«, pitao je svećenik.

»O, ne, s tim je svršeno! Sada prolazi prava procesija. Trebali biste vidjeti, gospodine župniče, što tu sve bude. Na svakoj kući ima nešto: svijeće, pijesak pred vratima, a osobito sveti Antuni. Ovdje ljudi mnogo štuju sv. Antuna. Zamislite, »reče dobra žena, koja je doista bila sva u zanosu, »moja je susjeda postavila uz kip sv. Antuna i kip nekog velikog generala. Znate kojega? Onoga, što ima malu kapu poprijeko postavljenu. Čekajte, kako se on zove? Ah, da, Poleon!«

»Napoleon valjda«, reče svećenik.

»Da, to je taj Poleon. Tada sam joj rekla: — Gospodjo, pa to nije svetac. ‚Idite', rekla je tada, ‚vi ste sigurna?' — Pa da, rekla sam joj, vi niste znala. To za vas nije nikakvo zlo. Nijesam li imala pravo, gospodine župniče? Poleon nije nikakav svetac, zar ne?«

»Ne, ne«, reče svećenik, koji je jedva ostao ozbiljan, »to je general, gospodjo, a ne svetac. A sada, gospodjo, sve je tiše na Vražjem uglu?«

»Da, gospodine župniče, sve ide na bolje. Još su dva ćor-sokaka, gdje ne ide dobro. Sada, osobito poslije rata ima tamo mnogo nitkova i nevaljalih ljudi.«

»Rekli su mi, da se ovdje često sele kroz prozor.«

»Ah, ima ih istina, gospodine župniče,« reče i slatko se nasmije. »Baš je prošle godine neki čovjek kroz taj prozor iselio sve stvari svoje žene. Sve je to prošlo, vidite li; i kuhinja, i ormar, i postelja, i stolice, no, sve! Skupilo se mnoštvo svijeta, moglo je biti oko dvije stotine, a ni redari se nisu usudili doći. Što ćete,« reče ona malo pobožnim pogledom, »kad je djavao zaštitnik ove četvrti. Njegov je kip još i sada u Kraljevskoj kući (muzej). Ali ako hoćete, možete i

sada vidjeti njegovu fotografiju u kavani, tamo što je u sredini. Idite, da vidite, gospodine župniče, to su dobri ljudi«.

Doista, svećenik je pošao. Kavana je bila širom otvorena i već se izvana vidjela u veliku okviru fotografija djavla, koji je bio rogat, s oštrim očima i strašnim izgledom.

Mieke je živjela u toj četvrti i sačuvala je na nju neobične uspomene.

»Oni su plemeniti«, govorila je ona, »oni su tako dobra srca. Linka je stanovala preko puta od mene. Po noći, dok sam bila bolesna, kad me čula kašljati, ustajala se, da mi donese vruće kave. A i moja gazdarica voljela me kao svoju kćerku. Samo kad se onuda prolazi, ne treba se miješati u njihove poslove, ako ne ćete, da vas prevare na vaš račun.Da, velečasni, tamo po noći nikada ne ćete vidjeti redara. Oni se veoma boje. Pripovijedali su mi, da su u mojoj ulici prije nekoliko godina raskomadali nekog čovjeka na sitne komadiće i nikada se nije našlo, tko je to učinio. Na Vražjem uglu jedan drugoga ne izdaje. Kad nastane svadja u kojoj obitelji, treba ih pustiti, neka se tuku. Tako se jednog dana veliki Robert — čovjek kao kolos, i kojeg bi se svatko bojao, ali u tome je bio veoma poslušan, tukao sa svojom ženom. To ste trebali vidjeti, kako lete kroz prozor lonci i zdjele. Tu je baš prolazio redar. Pošao je da vidi, što se to dogadja. Nije mu uspjelo ni da se popne, već je letio dolje i još je dobio u glavu mlinac za kavu. — Eto, to se dogadja na Vražjem uglu, a malo poslije takovih prizora, vidjet ćete bračni par ispod ruke, kako izlaze. Takvi su vam tamo ljudi.«

Mieke je porijetlom iz te čudne četvrti. — Naši stari su s Vražjeg ugla.

I medjutim Mieke je sijala oko sebe vedru radost, tihi mir, koji su s vremena na vrijeme prekidale žestoke navale želudčane kiseline, i ako je ona svim silama nastojala, da se to ne opazi. Ona ni po čem nije imala izgled djeteta-djavla, nego djeteta-dobrog Boga.

A Nel, čestiti Nel, iako su crte njegova lica bile oštre radi trpljenja, iako se po boji njegovih obraza moglo naslućivati, da je i njega zahvatila sušica, u njegovim je grudima kucalo zlatno srce. I dobroćudnošću i ljubavlju, koju sigurno nije djavao nadahnuo, on će priznati:

»Meni nije ništa, mala koprena na plućima.«

Meni nije ništa, imao je pravo! Mieke je bila teže bolesna. Obadvije strane pluća bile su zahvaćene: najprije s lijeve strane, a onda s desne dobivala je pneumathoraks. Njezin je želudac takodjer bio teško bolestan: liječnik je rekao, da ima čir... Mieke je bila stara dvadeset i pet godina, a Nel dvadeset i osam.

Tko su bili tih »dvoje misterijoznih zaručnika«?

Njihova uljudnost, njihova diskrecija, ljepota njihovih duša — sve je to predpostavljalo misterij.

Da li je to bio misterij milosti?

Prvi dio.

SJAJ RADNIČKE DUŠE.

I.

SMIJEŠAK U BIJEDI.

Prvi razgovor velečasnog s njegovim budućim prijateljima bio je prekinut jakom navalom kašlja male bolesnice. Činilo se, kao da će se njezina pluća razderati pod naporima, da se iskašlje. To je bilo tako mučno gledati, da se velečasni nije mogao ustegnuti, da ne progovori:

»Siromašna mala!«

Mieke je primila ovih nekoliko izgovorenih riječi s pravom sućuti. Sa zažarenim licem, izmedju dvije navale kašlja, ona je napravila znak, da to nije ništa. Proći će to.

Nel ju je gledao široko otvorenim očima, punima brige.

»Hoćeš li malo vode?« pitao je nježno.

»Da, daj mi malo...«

I Nel je donio čašu vode, držao je u rukama sjedeći na rubu kreveta okrenut prema njoj i čekao, dok prodje kriza. Novog je posjetnika sve više čudila povučenost i predanost Nelova.

Kako dugo vrši on tu ulogu bolničara? Kakve su bile prilike kod to dvoje djece? Od čega su živjeli? Toliko je pitanja postavljao sebi posjetilac, dok je promatrao ovu dirljivu scenu.

Kašalj se naskoro smirio, Mieke nije ni pomislila da se potuži, već je rekla uz svoj dražesni smiješak:

»Oprostite, velečasni, to dolazi od vremena na vrijeme.«

Trebalo je ostaviti malu bolesnicu, da se odmori. Ali prije nego što je otišao, velečasni se odvažio da upita:

»Trebate li štogod? Ima li štogod, što bi vas razveselilo?«

Mieke je prignula glavu, kao uvijek nasmijana, povišenim glasom malo promuklim, jednostavno je rekla:

»Ne, ne, ja ništa ne trebam. Ide i tako, ide i tako!«

»Ide i tako, ide i tako,« velečasni, nije bio u to posve uvjeren.

Ali poštujući povučenost to dvoje djece, nije više ništa pitao, osim to, da li smije opet doći.

S posve naravnom otmjenošću Mieke je uljudno odgovorila:

»Ako bi htjeli, velečasni.«

Nel je posjetitelja odpratio do vrata. Na hodniku ga je velečasni očinski uzeo ispod ruke, i nije se mogao ustegnuti, da ne reče:

»Vi ste veoma plemenit prema ovoj maloj, dragi moj!«

Čini se, da mu dugo već nitko toga nije rekao.

»On me nazvao, dragi moj« — rekao je Mieke-i, kad se povratio.

On je takodjer bio sretan, što je susreo nekoga, koji je za nj imao osjećaja.

Nekoliko dana poslije toga velečasni se opet našao u kući male bolesnice, ovaj put s praznim rukama; Nel, vjerni Nel bijaše tamo uvijek na straži. Srdačno ga je primio i u nekoliko riječi saopćio, da se Mieke danas ne osjeća dobro.

Uistinu Mieke je bila više blijeda. Crte su se njezina lica dublje urezale, još više nego prekjučer, ali je smiješak medjutim isti ostao.

Velečasni je prijazno prišao k njoj i počeo se raspitivati:

»Zašto je Mieke-i danas lošije? Što se dogodilo?«

»Ah, velečasni, to nije ništa, sve će to proći. Jutros sam morala poći k Javnoj pomoći. Tamo sam čekala tri četvrt sata na klupi i drhtala«.

»Kako,« reče velečasni s negodovanjem, »vi ste danas izašli, da idete Javnoj pomoći? Ali to je sramota, to je nečovječno.«

Prignula je glavu, kao da je htjela reći: vidjela sam i druge. Mieke je odgovorila:

»Ali ne, to nije ništa! Zadnji puta Nel je uzeo samovoz, ali to svaki puta stoji trideset franaka, a to ja ne mogu dopustiti. Tada, vidite, išla sam munjovozom, bila sam otporna i oslanjala sam se na Nela. Bilo je dama, koje su se ustale i otišle na platformu, gledale su Nela, kao da on tu može štogod učiniti i govorile: — To je užasno uspeti se na munjovoz, kad je netko tako bolestan.«

U to se umiješao Nel.

»Da, da, ali tada ti nijesi bila lijepa! Bila si blijeda, zar ne velečasni? Ti si ih prestrašila«.

Dvoje se zaručnika smijalo.

Velečasni nije imao volje, da se smije. Riječ »Javna pomoć« bila je za njega nova zraka svjetlosti. To je dijete bilo ubogo, ali s nutrinom tako izvanrednom, tako lijepom. Soba je bila nanovo obojena, fotelj udoban, postelja se činila odlična. Kako treba sve to povezati? U svojoj nutrini odlučio je, da će riješiti tu zagonetku. Ali je trebalo biti razborit, da se ne povrijede djeca, kojih je diskrecija nad njihovim malim stvarima bila očita.

»Kod nas nema radio«, rekla je Mieke. »Sve je zatvoreno kao u kovčegu«.

Trebalo je vremena i strpljivosti, da ti kovčezi otvore svoje blago.

»Bez sumnje,« reče velečasni, »posve naravno, vi imadete roditelje koji vas pomažu?«

Na to pitanje Mieke se zacrvenjela u licu, oči joj se napuniše suzama i nevješto se pretvarajući reče:

»Ne, nikoga.«

»Kako nikoga, a vaša majka?«

»Mama je umrla.«

»A vaš otac?«

» Tata je otišao u Holandiju.«

»I nikakovih vijesti od njega?«

»Ne, već šest godina.«

»Nemate brata?«

»Imam starijeg brata, ali je bio zločest.«

Tek kasnije, velečasni će razumjeti svu strahotu, koja se krije pod tom riječi »zločest.«

»Nikoga drugog nemate od vaše rodbine?«

»Nikoga.«

»Tada ste sami?«

»Da, ali imam Nela.«

Jadna, imala je pravo! Nel je bio jedini, koji se za nju brinuo. S kolikom vjernošću, s kolikom ljubavlju, cijela će ova pripovijest o tome govoriti. Ima na zemlji heroja, za koje se ne zna, i medju djecom puka imade svetaca, koji su sakriveni.

»Nel, gdje vi radite?« pitao je velečasni.

»Radim kod svojih roditelja i dobivam plaću svake nedjelje«.

»Da,« doda Mieke, »ali on ne govori, da meni daje svoju plaću.«

»Istina,« reče Nel, »ali (kao da je htio umanjiti svoje zasluge) sebi ostavljam 10 franaka za cigarete.«

»Mieke, da li Nel već dugo tako čini?«

»Otkad smo se upoznali, ima tomu već oko četiri godine.«

Ovog puta velečasni jedva je sakrio svoje osjećaje. Već četiri godine Nel uzdržaje to dijete bez roditelja, bez sredstava, uvijek bolesnu, a sada osudjenu na smrt. Mala je drama počela rasvjetljavati se. To dvoje siromašnog mladog svijeta, ujedinjeni tajnovitim prijateljstvom, zajednički su se borili protiv bijede i bolesti. — A medjutim Mieke nije imala druge riječi: »Ja ništa ne trebam, ide i ovako.«

Velečasni nije više pokušavao, da štogod dozna, okrenuo je razgovor na drugo i čestitao je maloj bolesnici na ljepoti njezine sobe, koja je bila nanovo obojena u pokorničkoj plavoj boji.

»To je Nel učinio,« rekla je Mieke. »Radio je deset dana, da sve bude gotovo, kad se vratim iz Lurda. Da ste je vidjeli prije! Bila je smedja, boje uopće nije bilo, ali prljavštine i te koliko, tako da se pravo nije znalo, koja je.«

Mieke je rekla samo dio istine. Velečasni je kasnije doznao svu istinu o tome dogadjaju: dva dana prije Mieke-ina povratka, neka plemenita gospodja poslala je Nel-u potreban novac, da se soba uredi. Nel se odmah pobrinuo. Kupio je nekoliko smotaka bojanog papira i lonac emajla modre boje, kakvu je vidio na kipovima sv. Djevice i

dao se na posao. Za dva dana i dvije noći, radio je pri električnom svijetlu, kako to svjedoči račun na koncu mjeseca, Nel je obložio i obojao sve tako, da je bilo sve pripravno, kad se vratila mala bolesnica. Jedna časna sestra od Malih sestara asumpcionistkinja, koja je pripovijedala o ovom preuredjenju, osjećajno je dodala: »Što sve može učiniti posve svjetska ljubav?« Da li je to bila posve svjetska ljubav? O tome neka se kasnije sudi.

Malo vremena poslije, kad je velečasni postao intimniji s tom djecom, usudio se reći:

»Sjajan fotelj!«

»Da... S neba je pao, kad sam otišla u Lourdes,« rekla je Mieke.

»Razjasnite mi to malo!«

»Eh, to sam dobila: dva čovjeka su se uspela amo. ‚Taj fotelj je za vas'. — Za mene? Ja ga nijesam naručila. S čim bi ga mogla platiti? — ‚Nemate ništa platiti'. — Ništa platiti, ali ja nijesam ništa naručila! Ljudi su postali već nestrpljivi i pitali su me: — ‚Jeste li vi gospojica Mieke?' — Jesam. — ‚Dakle to je za vas.' — Pa dobro, to je onda dar. — Tako vam je to bilo,« završila je Mieke.

Nel je sjedio na čelu njezine postelje i bio je razdragan ovim pripovijedanjem. Njegove su se oči neobično sjale.

— »Ali, Mieke, jeste li vi sigurna, da to baš Nel nije kupio?«

»Ja sam to htjela od njega izmamiti, ali nikako nijesam mogla doznati. Slušaj, ti znaš sve, ja ću te hipnotizirati, da sve doznam.«

Nel se od sveg srca smijao.

»Možeš nanovo pokušati, da istražuješ, ali ne ćeš pronaći.«

Doista, Nel je za sve najbolje znao. Taj fotelj kupio je on i još jedna Mieke-ina prijateljica iz sanatorija. Mala prijateljica takodjer nije bila bogata. Na fotelju su prilijepili papir s ovim jednostavnim riječima: »Za tvoj imendan«.

»Blago siromašnima!« — »Blago toj djeci s Vražjeg ugla!« Oni će imati posebno mjesto u srcu dobrog Boga, — koji je, a da ih nije trebao hipnotizirati, dobro vidio tu tako nježnu pažnju.

*

* *

Poslije nekog vremena velečasni je susreo kod Mieke-e sestru milosrdnicu sv. Vinka, koja se pobrinula za onaj put u Lourdes, za koji joj je ona bila tako zahvalna.

Za razgovora upitala ju je sestra, da li još osjeća bolove u ledjima.

— Ne, bolje mi je, odgovorila je Mieke sva vesela, malo samo me boli moja mala kost.

Velečasni sluteći radi čega bi je bolilo, palo mu je na um, da popravi jastuke na njezinom krevetu. Ona je naglo odbila njegovu ruku i rekla:

— Velečasni, vi to ne možete vidjeti.

— Ali zašto, rekao je velečasni, i otklonio je nježno, ali odlučno ruku male bolesnice.

Jedva što je podigao jastuk, odmah ga je s užasom ispustio. Mieke je ležala i provodila svoje dane na slamnjači tako, da su poprečne prečage kreveta ranjavale njezina ledja.

— Ali Mieke, to je strašno, vi mora da mnogo trpite.

— Ah, reče ona, smješkajući se, navika...

— Hrabro dijete!

Odmah se uputio, da potraži madrac na pera. Našao ga je u staretinarnici. Bio je kako tako prikladan. Na nesreću okvir je bio od drveta i baš u njemu stjenice su izabrale sebi stan. Nel se oboružao svojom cjevčicom za ispaljivanje drveta i s plamenom je prešao cijeli okvir. Poslije je sve obojao i madrac je bio uredjen. Mieke je ovaj puta pokazala svoju radost i ljuljala se na perima madraca.

Zatim, toliko koliko se moglo, prešlo se na pregled posteljine. Ustanovilo se, da Mieke nema ni jastuka, ni blazine, samo par plahti, i t. d. Ukratko, bijaše tu velika bijeda. Velečasni je predložio, da se na prvu blazinu metne druga. Na tu misao Mieke je zavikala:

— Čujte, čujte, ja ću postati pravi Jupiter, jer ću se popeti sve do oblaka.

Od toga se moralo odustati. Trošak za blazinu daleko je premašivao sadašnje financijske mogućnosti. Mali jastučić za uzglavlje mogao bi zamijeniti veliki jastuk. Kad je mala bolesnica vidjela, gdje velečasni k njoj dolazi s velikim zavežljajem jastučića ispod ruke, ona je s jednom riječju htjela, da zahvali:

— Velečasni, vi ste pravi sveti Nikola.

Uistinu, sveti Nikola, trebao bi još mnogo toga učiniti, da ublaži bijedu toga djeteta.

Pravo materijalno stanje Mieke-ino otkrilo se tek nekoliko sedmica kasnije.

Nel nije imao posla kod kuće, tražio je rada. Izgledi za posao bili su dobri, i velečasni je sav veseo pošao, da javi tu novost maloj bolesnici. Ali na njegovo veliko začudjenje Mieke mu je odgovorila i izjavila tonom, koji on dosada nije poznavao:

»Velečasni, moram vam reći, da ja na to ne pristajem.«

»Pa, zašto?«

»Jer je Nel takodjer bolestan. On je bio u sanatoriju, i liječnik mu je zabranio, da radi više od četiri sata na dan. On bi htio raditi osam sati i još navečer polaziti kurs električara. A zatim hoće da dodje amo, da sve pospremi. Ovdje ostaje do ponoći. Ujutro treba da ustane u šest sati. Priznajete li, velečasni, da to ne ide?«

Velečasni je bio veoma potresen. Nel se odmah iza nje umiješao:

»Ja mogu pokušati kroz dva mjeseca.«

Na te riječi mala bolesnica još se više razljutila:

»Čuješ, dva mjeseca, a poslije toga, zar ćeš nešto imati, kad budeš bio kostur kao ja i kad budeš morao sav svoj novac ostaviti u sana-

toriju. Ti znaš, da sam ja radila, kao što bi i ti htio, ali zato žalim. Slušaj, radi što hoćeš, ali ako to učiniš, ja ću se vratiti u bolnicu. Tamo će me rezati na komadiće, kao što su to htjeli već prošli puta. Zatim ću tamo umrijeti. Ja ne ću, da ti to učiniš.«

Siromašni Nel! Bio je sav zbunjen radi toga razgovora, koji je bio ujedno tako iskren, tako i razborit. Mala se spustila na jastučić sva iscrpljena od uloženih napora. Zatim je prijazno dodala:

»Oprostite, velečasni, ja sam zločesta djevojka. Ima momenata, kad sam slabić, ali priznajte, da uvijek imam pravo... barem kad se radi o drugima.«

Ona je jasno, vrlo jasno predvidjala. Velečasni je ovako razlagao:

Ako Nel hoće raditi, Mieke ne će trebati, da se brine, kako će vezati kraj s krajem s onim što dobiva od Javne pomoći. Velečasni je govorio odlučno. On je tražio i zahtjevao, da se napokon točno sazna, kakve su financijske prilike Mieke-e.

Još pod dojmom prijašnjeg uzbudjenja Mieke se nanovo podigla i rekla:

»Pišite, ovaj put ovako izlazi.«

I brojke su se nesmiljeno redale na svećeničkom kalendaru:

»250 fr od Javne pomoći,
160 fr od Nela,
3.50 fr za svaki ručak (od Javne pomoći).
To su primitci.

Sada izdatci. — To sve se ne izdaje samo za jelo,« govorila je ona, smješkajući se:

»150 fr — stan,
100 fr — gotovo za posebno pranje mojega rublja,
50 fr — za elektriku,
50 fr — za doručak, užinu i večeru kroz mjesec dana.

Situacija se pokazala u svoj svojoj tragičnoj stvarnosti. Mala bolesnica nije mogla da radi, a Nel joj je mogao samo napola pomagati.

3.50 fr za ručak — ali kakav je to ručak, veliki Bože! Neka žena, koja je stanovala u susjednom siromašnom stanu, pripravljala joj ga je i tražila, da pri tom još štogod zaradi. Kako je bilo to jelo, što su joj donosili, nečisto i neukusno! A Mieke, tako osjetljiva — imala je i čir na želucu.

To nije bilo samo siromaštvo, to je bila skrajna bijeda. Kroz prozor na ulici mogli su se vidjeti raskošni samovozi, koji su se zaustavljali pred sumnjivom kavanom, u koju je policija već više puta ulazila. Tamo je novac tekao potocima, a samo da podržaje grijehe. Ovdje — ovo dvoje mladog svijeta, koji su očito živjeli kao andjeli, umiralo je od gladi.

Na tu je pomisao velečasni osjetio, kako se u njegovu srcu podiže osjećaj revolta. Odvratio je svoj pogled s prozora i spustio ga je sa sažaljenjem na dvoje siromašne djece.

Ali obadvoje zaručnika su se smijali....

II.

SUROV NEHAJ.

Mieke je vrlo rijetko govorila o svojoj porodici. Jednoga dana, u času kad ju je osamljenost okrutno tištila, ovako je izrekla svoju misao: »Ja zapravo i nijesam radnička kći«.

Kad smo je zamolili, da rastumači te zagonetne riječi, ona je dodala:

»Ta da, medju svojim rodjacima imala sam ujaka profesora, bratiće: — jedan je bio podoficir, a drugi je bio veliki muzičar«.

»Kako se zvao, Mieke?«

»Ne znam,« rekla je ona sva postidjena. »Zaboravila sam«.

»Zaboravila? Je li to istina ili možda ne ćete da kažete?«

»Ne, ja ne ću. Moj djed i baka, dakle«, dodala je ona, da svrati razgovor na drugo,« bili su dobro stojeći ljudi«.

»Pa zašto su vas svi tako odvratno napustili?«

»Radi mamine udaje,« — odgovorila je ona istim glasom.

Mieke nije nikada o tome izričito govorila. Predmet je bio mučan i ticao se osoba, koje su još živjele i koje ona nije željela više vidjeti nakon toliko godina nehaja za nju.

Majka Mieke-e udala se protiv volje svojih rodjaka. Njen muž, i ako je bio inžinjer, bio je u nižem socijalnom položaju od nje. Uza sve to ona se htjela udati za nj protiv volje svih svojih rodjaka.

Od toga dana majka Mieke-ina podnosila je strašan i nepravedan prezir i nije mogla više očekivati pomoć od svojih rodjaka....

Da je barem ta njezina žrtva bila nagradjena ljubavlju i vjernošću njezina muža.

Ali od svega toga ništa. Ispočetka on je bio slobodni mislilac, da poslije postane žestoki socijalista. Bio je naprasite ćudi, od čega je ona mnogo trpjela.

Iz njihova braka rodilo se dvoje djece. Drugo dijete — Mieke — rodilo se dvadeset godina poslije prvog djeteta.

Prvo dijete, dječak, bio je ljubimac očev. Radi njega sve je moralo biti dobro. Otac je ljubomorno bdio nad njegovom naobrazbom i dao ga, da uči za inžinjera - mehaničara.

Ali drugo dijete bilo je nepoželjno i smetalo je. To je bila siromašna Mieke. Mieke je morala već od početka svoga života mnogo trpjeti. Iako je bila jake tjelesne gradje, njezino zdravlje zahtjevalo je pomljivu brigu. Njezina majka bila je sušičava, a takodjer i ona. Majka se mnogo za nju brinula, u koliko su joj njezine sile dopuštale.

Mieke je sačuvala ganutljivu uspomenu na svoju majku. »Da je bila mama tamo,« često bi ona govorila, »ja ne bih bila ovakva, kao što sam«.

Prvih deset godina njezina života ostale su u ugodnoj uspomeni.

Njezina je majka nastojala na hiljadu načina, da obuzda svoga muža i da ublaži njegov karakter. Mieke se sjećala onog vremena,

kada je majka pripravljala jela, koja je volio njezin otac i tada izrekla ovu vrlo ispravnu misao: u braku kuhinja znači mnogo.

To je bilo mnogo, ali nije bilo dosta. U kući nijesu vladali uvijek dobri odnosi.

Otac je težio, da svoju djecu odgoji po svojim načelima, te zahvaljujući samo ostatcima kršćanske tradicije pristao je, da budu kršteni. Izmedju njega i njegove kćeri nije nikada bilo prave ljubavi:

»Nikada nisam s veseljem zagrlila svoga oca i kad sam to učinila, nikada mi to nije bilo drago,« govorila je Mieke.

Majka naprotiv puna nježnosti za svoje dijete, odgajala ju je kršćanski. Ali pod najstrašnijim prijetnjama otac je zabranjivao svaki praktični kršćanski život.

Siromašna žena naskoro je imala vrlo žalostan život. Njezin muž postao je sve više i više nasilan, a kad su se nedaće nagomilale, odao se piću. Došlo je i do toga, da je tukao svoju ženu, ponajprije skriveno pred siromašnom Mieke, a naskoro i pred njom. Bog sam znade, koliko je to dijete pretrpjelo boli, kad je gledalo svoju majku, svoju dragu majku, svoje jedino dobro na zemlji, kako je izudarana i kako plače.

Jednoga dana otac je dohvatio mramornu krušku i jabuku, koje su bile na kaminu, da ih baci na svoju ženu. Mieke je čula buku i naslućivala je pogibao, potrčala je prema majci. Sutradan ujutro uzela je i krušku i jabuku, otišla u vrt i tamo ih zakopala.

Već od malih nogu ona je htjela, da u kuću unese više mira i sreće. Ali bol i bijeda uništavale su život njezine majke i ubrzale razvijanje strašne sušice, koja ju je već davno izjedala.

Po nalogu liječnika i iz bojazni, da i na nju bolest ne prijeđe, Mieke se morala u svojoj desetoj godini odijeliti od svoje majke.

Poslali su je nekoj prijateljici njene majke, koja ju je ljubila kao svoje dijete. Mieke ju je zvala majčicom i uspomena na nju bila je jedna od najljepših iz njezina djetinjstva. Drago joj je bilo, kad se sjetila onoga vremena, kad je vozila svoju lutkicu na staromodnim kolicima s velikim kotačima.

Bolest se Mieke-ine majke sve više pogoršavala i na dan Svih Svetih poslije užasnih muka, ona je umrla.

Tako je Mieke izgubila jedinu zaštitnicu ovdje na zemlji.

Sestre njezine majke došle su na pokop, a zatim su zauvijek iščezle. Mieke im je više puta pisala, naročito za Novu godinu. Listovi su ostali bez odgovora.

To je bio početak potpunog napuštanja i nehaja.

*
* *

Odmah poslije smrti majke, Mieke-u su poslali u konvikt, gdje je trebala ostati sve do petnaeste godine.

Ali jednog dana, nekoliko mjeseci poslije smrti njezine majke, otac ju je doveo kući i rekao: »Evo ti nove majke«.

To je bila sluškinja....

Mieke je razumjela, da je to zlo. Ona se nije dala slomiti i zadovoljila se, da joj kaže gospodja Emilija. Otac ju je tukao, ali, ona je uporno odbijala da kaže tomu uljezu slatko ime majka. Taj osjećaj pravednosti i čistoće, na koji ćemo još često naići, pokazivao joj je ravnu crtu u životu, od koje ne bi htjela odstupiti ni pod koju cijenu. Nikada nije obeščastila svete stvari. Prvo, što je bila pripravna braniti do krvi, bila je slatka riječ »mama«.

U dvanaestoj je godini vidjela svoje male drugarice, kako pod bijelim koprenama idu na prvu svetu Pričest. Ona nije nikada imala nade, da će takvu bijelu koprenu nositi.

Njezina ju je majka upoznala s malim Isusom. To će ime Mieke izgovarati do kraja svoga života s umiljatom naivnošću.

»Nadam se,« piše ona, govoreći o mukama, koje je prinosila za duše, »da me mali Isus razumije.«

Više puta za popodnevne šetnje majka je pohadjala crkvu; ali siromašna žena strahovala je, da je ne bi njezin muž tamo zatekao, pa su pohodi bili rijetki i uvijek kratki i uvijek u vrijeme, kada nikoga nije bilo u crkvi. Kad je majke jednom nestalo, nitko se više nije brinuo za vjerski odgoj toga siromašnog djeteta. Njezin se otac protivio tome, da pohadja vjeronaučnu pouku. Mnogo kasnije Bog će je poučiti o tajnama nutarnjeg života. On će u duši toga djeteta naći tako vjernu suradnju s Njegovom milošću, da će Mieke čeznuti u svojim zadnjim danima za nutarnjim životom, koji će zadiviti svojom dubinom i jednostavnošću.

Ali prije toga morala je njezina duša proći kroz kušnje mnogih fizičkih i moralnih muka.

Mieke je živjela u ratnom stanju u očinskoj kući, jer nije htjela zvati majkom novu ženu svoga oca.

Ona je morala užasno trpjeti. U konviktu je ostala do svoje petnaeste godine. Bolest se izmjenjivala sa zdravljem. Bolovala je od astme. Njezin je otac mislio, da je najjednostavnije i najprobitačnije, da je pošalje u bolnicu. Koliko je puta zaželjela, da se odanle nikada nije vratila!

Otac je držao ,da je taj odmor (koji joj je bio uostalom potreban u mnogom pogledu) privikava na lijenost. On je stoga odlučio, da se Mieke, kao sve mlade socijalistkinje, mora brinuti sama za svoj život ili što je točnije, zasluživati mu novac.

Namjestio ju je u radionici tvornice, gdje su se pravile električne svjetiljke. Ali o tome ćemo kasnije govoriti.

Mieke je stanovala u očinskoj kući i naskoro je imala da podnese pravo progonstvo. Ona je donosila zasluženi novac, morala je dati svu svoju plaću do zadnje pare. Ali kad bi došla kući, da se jelom okrijepi, najčešće bi našla kuću praznu, ormare brižno ključem zaključane. A njih dvoje su se zabavljali njezinim novcem....

Na stolu su je čekali ostatci ručka ili večere. Morala se s malim zadovoljiti. Kad bi se potužila na to, njezina bi je maćeha tukla.

Ne samo da joj nijesu dali jesti, nego joj nijesu dali ni potrebno odijelo. Usred zime davali su joj samo haljetak. I ona — djevojče s tako osjetljivim plućima, morala je prkositi studeni i kiši, obučena u bluzu i laganu suknjicu. Njoj dati cipele bilo bi pretjerano i odviše je skupo! Morala se zadovoljiti jadnim papučicama. Svaki je dan Mieke morala pol sata pješačiti, da dodje do svog posla i po kiši i po snijegu. Ona je počimala svoj posao s vlažnim nogama, ukočenim od studeni, prezrena od svojih, napuštena od svih... Teški kašalj, koji je počeo upalom bronhija tresao je njezinim plućima. Mieke je više voljela, da podnese svoje mučeništvo, da za nju nitko ne zna, nego da zamoli, da joj se pomogne. Ona je sačuvala taj ponos sve do kraja svoga života.

Jednog dana bilo je još gore. — Kad se vratila s posla, htjela je ući u očinsku kuću. Kako se zaprepastila! Kuća je bila ispražnjena od poda do stropa. Otac je sa svojom sluškinjom pobjegao u Holandiju »posudivši« prije toga - partijsku - blagajnu. Mieke je lutala po praznim sobama; sve je bilo odnešeno. Nije više bilo pokućstva, ni kreveta, ni pokrivača. Otvorila je zidni ormar, gdje je visjelo njezino odijelo za izmjenu i ničega nije bilo. Potrčala je tamo, gdje je ostavila svoju lutku, koju joj je otac više puta već prebojao; ona ju je čuvala kao uspomenu na svoju majčicu... od svega ništa.

Ništa... nikoga!

Bilo je već kasno, da traži pomoć. Pametna i prerano dozrela po nevoljama, ona je odmah zamislila nov životni plan.

Čekala je svoga brata. Ako on ne bi došao, ona će spavati na daskama poda, a sutra će ujutro dalje promisliti.

Brat se nije vratio. Mieke je s izmučenom dušom, provela noć na daskama. Koliko je već suza prolilo to siromašno dijete! A koliko ih nije prolila radi svoje čudesne hrabrosti. »Moram se od vremena do vremena isplakati,« govorila je ona kao da se htjela ispričati, kad su muke uistinu bile žestoke.

Sutradan ujutro vratila se u svoju radionicu, zamolila je predujam za petnaest dana i iznajmila siromašnu sobu u nekoj bijednoj ulici. Njezin joj je otac pisao još dva, tri lista: oni su počimali s ovim jednostavnim naslovom: Marija... a svršavali se isto tako hladno s potpisom: tvoj otac... Mieke je odgovarala, pokušala je još pisati. Ali jednoga dana vratio se list s ovom napomenom: Otišao, nije ostavio adresu.

Njezin je brat više nije pomagao. Premda je dobivao mirovinu ratna invalida, ipak je radije rasuo taj novac za nekoliko sati razuzdana veselja.

Mieke je ustrajno štedjela i tako je pribrala čednu uštednju. Izmedju toga vremena, što je provela u sanatoriju, radila je u tvornici ili je bila sobarica. Naveče bi polazila tečaj Crvenoga križa, gdje je

dobila i diplomu. Kad se njezino zdravlje bilo na čas popravilo, povjereno joj je bilo neko dječje skloniste na ladanju. To je za nju bio pravi oporavak.

Njezin joj je brat predložio, da se zajedno nastane. Kuću će razdijeliti na dvoje, svaki će živjeti za sebe. Ona je prihvatila i takav život, činilo joj se, da će biti zanimljiv. Nakon nekoliko nedjelja doznala je, da joj brat provodi sablažnjiv život u neposrednoj njezinoj blizini. Duboko uvrijedjena očekivala je prvu zgodnu priliku, da mu pokaže vrata. Jedne je večeri čula, kako se pogadja s jednim prijateljem za njezin namještaj, koji je ona s toliko žrtava nabavila. Ovaj joj je put bilo previše! Ni časak nije promišljala, da joj brat ima četrdeset godina, a njoj tek dvadeset, poletjela je ravno prema njemu oboružana staklenim maslenjakom: »Vidiš li ovaj maslenjak,« vikala je ona sva ljuta, »on je od stakla, dade se polupati, i ako se ti za jedan sat ne izgubiš, razbit ću ti ga na licu.« Njezina srdžba bila je tako velika, da on nije ni pomišljao protiviti se. Kad je htio otići, Mieke je ušla u njegovu sobu, kroz prozor ga je zvala i pobacala svu njegovu prtljagu s prvoga kata u vrt. Prvo je letio njegov kovčeg, iza toga rublje, napokon ogrtač i povikala mu je: »Imaš još ovdje taj ogrtač. Uzmi ga i da te više ne vidim!«

Otišao je i nije ga više vidjela.

Odonda je Mieke bila bez rodjaka. Svi su je potpuno napustili.

Tada se upoznala s Nelom. On će na nju paziti. Naskoro ćemo vidjeti, kada i kako je počelo to neobično prijateljstvo.

III.

CRVENI SOKOLI.

Kad Mieke nije našla veselja u krugu svoje obitelji, tražila je u omladinskim organizacijama ono, čega ni je imala u porodici. »Kad su mi prijetili, ja sam bježala...«

Njezin je otac bio ugledni socijalistički borac, pa je posve naravno, da je i ona bila uvedena u organizaciju radničke stranke. (Belgijska Radnička Stranka *B.R.S.)*

Već od svoje prve mladosti ona se bila posvetila socijalizmu.

»Ja sam,« govorila bi ona podrugljivo, »dijete B. R. S.«

Evo kako je tumačila ovo začlanjenje.

»Kad sam bila malena, otac me je odnio u Narodni dom. Ne sjećam se, čini mi se, da su me krstili konjakom, a onda su me u slavlju nosili po ulici, a glazba me pratila.«

Onda je dodala sa zlobnim smiješkom:

»Zato su liječnici i pronašli, da mi konjak prija i moj ga želudac toliko voli...«

Mieke su krstili za dijete B. R. S. i u socijalističkoj se organizaciji snalazila kao kod kuće.

»Ja nijesam znala za bolje,« govorila bi kasnije.

U Narodnom se domu ponašala kao u kakvoj osvojenoj zemlji. Odbornici su dali potpunu slobodu tom dobrom vražiću. Skakala je od tavana do podruma i poznavala sve tajne kuće. To skakanje po tavanu i podrumu ostalo joj je kao jedna od najljepših uspomena iz njezina djetinjstva. Imala je mnogo prijatelja i prijateljica. Na njih je prenijela one osjećaje, koje je trebala naravno naći u krugu svoje obitelji i koje će tražiti od svoje okoline kroz cijeli život. Oni su joj bili kao braća i sestre. Mieke je imala nedostojnog oca i okrutnu majku i zato je, kako bi govorila, od njih »bježala.« Da to postigne, odlazila bi na izlete sa svojim prijateljima socijalistima na »nešto dvokolice«, kako bi to slikovito nazivala. »Nešto stare dvokolice« često se pokvarilo, dečki su je popravljali. Mieke bi tada zgrabila jednu od njihovih dvokolica i nastavila put. Tada joj je već bila samo jedna strana pluća zdrava.

»Drugi sa svojim zdravim plućima lako su me mogli stići,« govorila bi. Jurili su sve do Holandije, da se često kasno uveče vrate u Bruxelles. Mieke je voljela te jednostavne zabave, koje su, za nju barem, uvijek bile nevine, ali koje su je često vrlo umarale.

Sve organizacije socijalističke mladosti nijesu joj se jednako svidjale. ——

Nije poštovala Mladu socijalističku Stražu (M. S. S.). Često su govorili o ljubakanju i o drugim vještinama. Dečki su se šetali s teškim štapovima, a djevojke su se vježbale, kako će najbolje prilijepiti zaušnicu. Mieke je voljela slušati i pripovijedati. Medjutim se mogla i ona jednom hotimice poslužiti tom metodom borbe. Neki dečko, koji je nije poznavao, ponašao se prema njoj nepristojno, ona mu je radi toga prilijepila zaušnicu, da je sve odjekivalo — ali takvu, znadete, kakvu se nauči davati kod M. S. S. Zaušnica je napravila veliku buku, i Mieke-u su otada uvijek poštovali. Treba dodati, da je njezin temperamenat bio silovit, pače naprasit:

»Da ste me poznavali u ono vrijeme,« rekla je ona, »ne bi vam se svidjala. Bila sam napola luda.«

Kad je nastala izborna groznica, ona se svim žarom davala za promičbu, vjerovala je u socijalizam kao u spasitelja radničke klase — on joj je bio ideal.

Polazila je na agitaciju uveče, često puta vrlo kasno. Više puta sudjelovala je u izazivanju meteža. Jednog su dana bili njezini prijatelji u neprilici. Napali su ih studenti, koji su imali kape s dugačkim štitnikom. Ona se bacila kao bijesna u metež i vratila se s pobjedničkim znakovima — naime studentskim kapama. Kad bi se sjetila tih uspomena, rekla bi:

»Bila sam zločesta, ali u najdubljoj dubini nije to baš bilo zlo. Radi toga su me poštovali, inače bi si dopustili koješta. Uostalom za sve to ja sam stoput molila oprošćenje. Sigurno je sve oprošteno, i ja se više nikada na to ne ću vratiti.«

Ali i u ovim metežima njezino srce i njezino zvanje iz Crvenog križa vukli su je medju ranjene. Osobito je rado išla »onima, koji su nešto imali na svojoj savjesti.« »Ovi,« govorila bi ona, »ne usuđuju se ići u bolnicu ili u dispanzer. — Znate, žalosno je to, ako vam se tako što dogodi, a nikoga nema, da se za vas pobrine«.

I ako je Mieke imala nasilnu ćud, kojom je teškom mukom upravljala, treba medjutim i to znati, da je bila pravi kontrast prema drugaricama i drugovima iz Mlade straže.

Jednog je dana susrela iznenada svoga upravitelja. Na prsima je imala značku M. S. S. Ovaj ju je zaustavio, da s njom razgovara i i obzirno joj je predbacio, što je učlanjena u takovu organizaciju. Dok ga je Mieke uljudno slušala, prošla su pokraj njih tri mladića iz Mlade straže, prezirno su ih pogledali i pljunuli do nogu gospodina šefa. Mieke se zastidjela, zacrvenjela i jasno im dobacila:

»Gubite se, nemojte se razmetati, vi ste već poznati. To nije ni najmanje pristojno.«

Zatim je s prirodjenom finoćom zamolila gospodina za oproštenje. — »Zapravo,« završila je ona, »ja nijesam nikada bila potpuno crvena, zvali su me u M. S. S. »buržujka.«

*

* *

Ako i nije nikad bila svim srcem za M. S. S., ona je voljela i sva se dala za organizaciju Crvenih sokola. Kao što je poznato, tu se sastaju u mješovitim skupinama socijalistička djeca stara od 12 do 15 godina. Bili su obučeni u plavu košulju, na kojoj je bio pričvršćen natpis: Crveni soko.

Premda je bila bolesna (imala je samo jednu stranu pluća, druga je bila pneumom zatvorena), ona se zauzela, da jednu skupinu, koja se raspadala, ponovno oživi. Uspjeh je okrunio njezine napore i naskoro se našla na čelu sedamdeset sokola.

»Što ćete,« rekla je, »trebalo ih je povući iz njihove bijede i podići ih iznad njih samih.«

S njima je ponosno polazila na šetnju u okolinu Bruxelles-a i za njih bi davala i zadnju svoju paru. Kad ju je bolest prisilila, da podje u sanatorij, ostala je s njima u dopisivanju, podržavala je veze i nastavila je, da s njima iz daljine upravlja. Djeca, ganuta tolikom pažnjom, zahvaljivala su joj na svoj način.

»Kad sam šetala Visokom ulicom i onim krajem, djeca bi trčala preda mnom i vješala mi se za suknju, tako da nijesam mogla dalje poći.«

»Da uistinu,« rekao je Nel, »ti si u to vrijeme imala lude uspjehe.«

Ali Mieke nije htjela, da dade svojoj djeci samo fizičke jakosti, ona je bdjela nad njihovim moralnim životom možda s još više brige.

»Nijesam dopustila ,da itko dodje, da mi kvari moje sokole. Vi znadete, da sam zločesta djevojka, ali u tome sam bila vrlo stroga. Htjela sam, da ih bude dvoje ili troje, za koje sam bila sigurna i na koje sam mogla paziti. Ali ne više. Priznajete li, da nijesam mogla drugačije učiniti«.

Nije ni znala, da je tim ostvarila prvi princip pedagogije, koju nije nikada učila.

Jednoga je dana doznala, da je nekoliko sokola zalutalo u bar u Visokoj ulici. Tome se najžešće oprla pod prijetnjom isključenja iz organizacije.

»Jasno je,« dodala je ona dobroćudno, »da to nijesu oni prvi put učinili. — Eto takva vam je ta siročad. Treba imati prema njima smilovanja. Ali što bi od njih bilo, kad bi mogli reći: ah, ta nije stroga.«

Sjetila se i jedne komične uspomene, pa je rekla:

»Ja sam zločesta, zar ne, ali sam ih tražila sve do bara. Kad su opazili, da idem, svi su iščezli. Ali poslije sam ih nadmudrila. Stala sam pokraj vrata tako, da nijesu mogli izaći, a da ih nijesam opazila.«

Kad bi ih Mieke tako zatekla, pošla bi k roditeljima, da ih o tome obavijesti i zaprijetila se isključenjem. Roditelji su joj pisali pisma, da opet natrag primi njihovu djecu — »jer kod vas, gospojice, oni uče samo dobro.«

Mieke bi ih uostalom natrag primala, a da se nije suviše objašnjavala.

»To je smiješno,« govorila je, »ali moji sokoli nijesu kao ostali. Napokon, ja ne znam . . . ali mi se ipak čini. . . .«

Mieke je bila vrlo stroga i sa stegom nije se šalila. Onda kao i sada u svojoj bolesničkoj sobi, htjela je red. Njezine prijateljice, kad su je htjele zadirkivati, zvale su je militarist. No zato je bila nagradjivana.

»Prvog svibnja,« pripovijeda ona, »kad sam stupala na trgu pred burzom, ljudi su meni i mojim sokolima pljeskali, jer su bili čisti i dobro su stupali.«

Voditi takvu djecu nije bilo, medjutim, tako jednostavno.

»Čuli su toliko priča,« rekla je ona; »nijesu to trinaestgodišnje, četrnaestgodišnje, to su već žene.«

Htjela je, da budu dobre: pokušavala je takodjer, da im rastumači ono, što je sama instinktivno naslućivala.

»Ali,« govorila je, »kad sam im davala satove, kako bi to oni nazivali, osjećala sam, da u svemu onome, što sam govorila, nema osnovice.«

Zaustavimo se na toj misli. — Kasnije, kad se obratila, još je više osjetila, da ne samo u onome, što je druge učila, nego i u onome, što je radila, nije bilo osnovice. Mieke je mogla cijele sate pripovijedati o svojim sokolima. Kad je čula na ulici glazbu, nije se mogla uzdržati, morala je vidjeti, podigla se u krevetu, a pogled ju je na crvene rupce uzbudjivao.

Poslije svoga obraćenja ona je molila i prinosila svoje boli za svoje »sokoliće«. Uostalom evo doslovno, što je pisala pet sedmica nakon tuberkulozne griže, od koje je strašno trpjela:

»Nijesam zato gubila vremena, jer sam za bolesti mnogo mislila na moje stare sokoliće. Govorila sam si: neka to bude za dobro koje male duše! Ja se nadam, da će me Isus razumjeti.«

* * *

Mieke-ina se aktivnost u socijalističkim udruženjima zapazila u više navrata, pa je stoga bila odredjena, da se priključi belgijskim delegacijama na međunarodnim zborovima. Njezine značke svjedoče, da je sudjelovala na radničkoj olimpijadi u Beču. Istaknula se na kongresu u Bredi u Holandiji. Tamo su joj njezino žestoko protuvojničko držanje i njezini sočni briseljski izrazi pribavili znak, koji je prikazivao vojnika, koji lomi pušku.

Mieke je pristajala više uz komunizam nego uz socijalizam. Bila je upisana u društvo komunističke omladine i ponosno je javno isticala srp i čekić. Komunizam joj se više svidjao, jer je bio radikalniji.

Prepuna života i poleta Mieke se, kad se popravilo njezino zdravlje, istakla kao aktivna članica međunarodne Crvene pomoći. To udruženje, kao što je poznato, imalo je kao glavnu zadaću potpomagati političke bjegunce, koji su bili prognani iz svoje zemlje radi revolucionarnog djelovanja. Mieke je imala posebne sućuti za te strance bez utočišta i bez sredstava. U njima je gledala mučenike svojih uvjerenja, za te siromahe će se sva žrtvovati, kako ćemo to kasnije vidjeti.

U društvu Crvene pomoći bila je jedina od ženskih. Bila je blagajnica. Blagajnu je vodila s najvećom točnošću, što baš nije odlika sviju.

»Sa mnom,« rekla je, »morali su stupati u svojim cipelama ravno za mnom. Imala sam hiljadu stavaka u dnevniku i trebala sam o svemu tome voditi računa »do zadnje pare.«

Crvena je pomoć trebala prihoda; zbog toga se moralo pozivati na darežljivost naroda. Mieke-i to sigurno nije bilo ugodno. U društvenim prostorijama izradjivao se plan za meting. Trebalo je poduzeti sve mjere opreza prema redarstvu. Taj i taj će stražariti na uglu ulice, drugi će se popeti na prozor i govorit će. Mieke je kao i drugi imala svoju dužnost. Često puta, i ako je bila jedina žena u organizaciji, mijenjala je planove muškaraca. Iznosila je, kako bi ovo bilo zgodnije, kako bi bolje bilo ovako početi i t. d. Kako je bila pametna u raspravama, često se uvažavalo njezino mnijenje. Više puta bila je odredjena, da prati glasovite leaders-e komunizma, kao što su Jaquemotte, Lahaut i t. d. Ona je na svoj način branila progonjene mučenike:

»Veoma sam voljela Thaelmana, glasovitog njemačkog komunistu, koga su hitlerovci progonili.«

Kako se vidi, socijalistički ideali duboko su se usjekli u dušu Mieke-e. Ona im se dala sa svom plemenitošću svoga karaktera bez proračunavanja. Ali u najdubljoj dubini svoje duše čula je glas, koji ju je zvao na potpuno predanje jednom višem idealu. Kako kod Crvenih sokola, tako i kod Međunarodne crvene pomoći, progonila ju je ljubav Kristova.

Krist je prolazio pokraj nje kao nekad pokraj učenika iz Emausa. Njezine Ga oči nijesu vidjele, ali jednoga dana kod lomljenja kruha »ona će ga prepoznati« i ovaj put će Mu se predati, da Ga više nikad ne ostavi.

Čas obraćenja približavao se.

IV.

NA PUTU BOŽJEM.

Sve do svoje dvadesete godine bila je Mieke, kako smo vidjeli, gorljiva pobornica socijalizma. Za nj se žrtvovala svom žestinom karaktera, koji ne trpi polovičnosti i osrednjosti.

Medjutim je Bog nad njom bdio i poslužio se neobičnim načinom, da je preko socijalizma privuče k sebi i od nje učini svoju ljubimicu.

Zahvaljujući svojim sokolićima, Mieke je mogla pobjeći iz svoga siromašnog stana i pokvarenog zraka gradskih četvrti. Ponajprije polazila je na šetališta, a napokon u polja izvan grada. Tamo je strastveno zavoljela život na svježem zraku, gdje je mogla odahnuti njezina divlja narav. Pače i iza trogodišnjeg boravka u postelji, sanjarila je još o skautizmu i o drugim lutanjima po šumi. — »Skautizam, to je sve što volim.« U jednom ilustrovanom listu vidjela je fotografiju nekoga izleta, šatora, koji je bio razapet na livadi, i to ju je umaralo. Uspomene su joj se nagomilavale. Od svega se osobito voljela sjećati glasovitog društva Prijatelja prirode. S nekoliko prijatelja i prijateljica, većinom pobornika i pobornica socijalizma, polazila bi nedjeljom i blagdanima na izlete. Njezine navike dobro su bile poznate u gradskoj četvrti, gdje je živjela. Susjedi su joj govorili: »Evo ide naša divljakinja«.

Mieke-u to uostalom nije ništa smetalo. Ta velika djevojka bila je uvijek ispravno obučena: vrlo jednostavno i vrlo čisto, kose su joj lepršale na povjetarcu, pete na cipelama bile su ravne, torba na ledjima, žurila se, bez brige, tko će joj što reći, stan bez kojekakvih nježnih predmeta ili kasnije siromašna mansarda — sve joj je to davalo izgled divljakinje.

Više je voljela, da se smjesti u sredini kakva proplanka ili šume, nego da nebo gleda kroz prozorčić na krovu. Njezinu je zdravlju to moglo samo koristiti. Na tim izletima, često bi govorila: »Imala sam konjski tek, sama bih pojela cijeli kruh.«

»Prijatelji prirode,« kojih je član bila i Mieke, okupljali su uvijek gotovo iste članove.

»U našem društvu,« govorila je, »dobro smo se slagali, živjeli smo kao braća i sestre; dečki su imali svoje šatore, djevojke opet svoje. Mi djevojke morale smo se brinuti za kuhinju. Ujutro bi dečki pošli na potok, da se operu, onda na malu šetnju, dok su djevojke uredile svoju izletničku toaletu i pripravile mali doručak.«

Ta vrsta mješovitih izleta zbunila je malo tradicijonalne ideje velečasnoga u pogledu odgoja. Mieke je sa svojom prirodjenom pronicavošću odmah to opazila. Odgovor se nije čekivao.

»Velečasni,« dodala je ona živahno, »ja vas uvjeravam, da u našem društvu nije bilo ništa, što ne bi bilo u redu. Dobro znam, da će se reći, da je to nemoguće, ali velim vam, da je tako. Eto, živjeli smo kao braća i sestre.«

Tko je poznavao pravičnost Mieke-ine duše, njenu odvratnost prema laži, tad se njezinim riječima moralo vjerovati. Tomu još treba dodati, da je bila češće s dečkima, nego s djevojkama. U mnogom pogledu ona je bila promašeni dječak.

»Nije bila tolika pogibelj,« govorila je, »od mladića iz našeg društva, koliko od kojekakvih nitkova, koji su nas znali noću napadati. Ali ni tada se nijesam bojala. Sa sobom sam imala revolver i ne bih uzmicala ni pred dvojicom ljudi.«

Za vrijeme toga lutanja po prirodi Mieke je mogla ispuniti svoju dušu i svoj ukus ljepotama. Bila je pjesnikinja, ali na briseljski način... Profinjena osjećajnost uživala je i razmatrala satima taj divni pejsaž.

»Voljela sam sjediti na drvetu izmedju grana, osobito na drvetu, koje nije više od običnog stolca.«

Kad je pripovijedala o švicarskim brdima, gdje je boravila više od godinu dana, u prilikama, o kojima ćemo još govoriti, njezin se jezik pročišćavao naravno i neprisiljeno, njezini su se opisi, kako to svjedoče njene prijateljice, uzdizali do prave poezije i bili su to ukusniji, što su bili jednostavniji, spontaniji. Samo oni, koji su je slušali, mogu si predočiti način, koji je ujedno bio mio i slikovit, i kojim je ona opisivala prelijevanje boja na snježnim vrhuncima, vjetar, koji je za obronke brda vješao krpice oblaka, sjenu u dolini, sunce, koje je iščezavalo iza najbližih vrhunaca.

More je još više voljela nego gore. U svome djetinjstvu imala je često priliku da ga vidi.

»Satima bih ostajala da ga gledam, ali tada sam morala biti sama, posve sama. Odlazila sam, a da nijesam nikome ništa rekla. Sjedila sam na obali. Tamo sam ga gledala, a vrijeme je tako brzo prolazilo«.

Obična razglednica, koja je predstavljala mirne valove mora, na kojima se tiho ljujala ribarska barka, mogla ju je očarati.

»Kako je to lijepo,« rekla je, »tamo, gdje ste vi bili!«

A slika bure, kad je more »srdito,« upravo ju je oduševljavala. Ako bi je našla u kojem ilustrovanom listu, zvala bi Nela ili susjede iz sanatorija, da im pokaže.

»Gledajte, evo mora, tako ga volim!«

Kad je vidjela, da Nel ili tko drugi ne dijeli neposredno njezina oduševljenja, ona je melankolično ispustila ilustracije i rekla:

»Vidi se, da ga nikad niste vidjeli.«

Tih je nekoliko crtica dosta, da se pokaže svježina duše tog djeteta. Naravno, da je onda ljubila ono, što je lijepo, ono, što je veliko. Šutnja brda, buka uzburkanog mora našli su u njezinoj duši vjernu jeku. U najdubljoj dubini svega toga, duša joj je tražila neizmjernoga, nekoga, tko bi mogao zasititi njezinu ljubav za ljepotom.

Bog nije odbio to dijete, koje Ga je tražilo, da Ga nadje u Njegovim djelima.

Kako je bio prvi Mieke-in susretaj s Božanstvom u promatranju prirode, tako je drugi trebao da bude u vršenju ljubavi prema bližnjemu, ali ovaj je bio intimniji, dublji i često vršen s mnogo junaštva. Mieke je imala silovitu ćud, koja nije lako trpjela protivljenja, ali je zato imala zlatno srce. Imala je pravo njezina drugarica iz sanatorija, koja ju je okrstila: »Naš diktator sa zlatnim srcem.«

Po socijalističkim organizacijama, a osobito po Internacijonalnoj Crvenoj pomoći, njezinu su pažnju osobito privlačili politički bjegunci. Bijeda tih siromašnih ljudi ulijevala joj je posebnu samilost.

»Znate, žalosno je to,« rekla je samilosno, tako da ju je bilo bolno gledati, »žalosno je biti odasvud protjeran, bez ugleda i bez novaca. O, kako je to žalosno!«

Što sve ne bi učinila za te siromašne ljude!

»Kad sam bila sobarica,« pripovijedala je posve naravno, »dobro sam živjela. Činila sam tad mnogo dobra drugima. To me je veselilo. Davala sam 100 franaka svake nedjelje.«

To je bilo, kako svjedoči Nel, gotovo polovina njezine plaće, koja je u to vrijeme bila oko 270 franaka nedjeljno.

Više od novca žrtvovala je bližnjemu svoje vrijeme i svoj odmor. Za te prognanike radila je do kasne noći u svojoj sobici, šivala im košulje, plela čarape i t. d. Zdravlje joj je vapilo za odmorom, bijeda je drugih opet očekivala njen rad, i tad za nju nije bilo krzmanja.

Mieke je vršila djela ljubavi s mnogo dosjetljivosti. U tome joj je mnogo pomagao čestiti Nel. Ona se razumjela u posao. Koliko je puta vidjela ljude iz svoje četvrti, koji su pokušavali i kod Javne pomoći i kod Društva svetog Vinka i kod gospodina župnika, ali ako su se vratili u kutić jedne ulice, nikad nijesu otišli praznih ruku. »Često sam to vidjela. Mi se već poznamo,« rekla je, a Nel je dodao:

»Poznavao sam neku, koja je drhtala cijeli dan, prosila sve do kuće. Naveče sam je susreo u Visokoj ulici, nije više drhtala. Tada sam je uhvatio za ruku i rekao joj:

— Zar ti više ne drhćeš?

»Ne, kod nas se,« govorila je Mieke, »takve teškoće ne uzimaju tako, za pravu se bijedu ne zna, nju treba pronaći.«

Dok je sirotica tako govorila, nije na sebe mislila.

Mieke i Nel dugo su obilazili zajedno s kruhom pod pazuhom, da ga dadu onima, koji su bili gladni.

»No,« govorili su to dvoje dobre djece, »mi i ne znamo, što je prava bijeda. Pripovijeda se, da ljudi umiru od gladi i žedje, mi potvrdjujemo, da je to istina.«

»Jednom sam se navratio u kavanu Narodnog doma,« pripovijedio je Nel. »Naručio sam čašu pića. Više od polovice sam popio, kad sam se upustio u razgovor sa svojim susjedom. Dok sam razgovarao, vidio sam, kako se neki dobričina tiho prišuljao k meni, dohvatio moju čašu i mislio, hoću li ga opaziti. Ja sam mislio: Pazi, evo nekog tipa, koji trguje čašama, a ja ću svoje morati platiti. Moj dobričino, pazim ja na tebe! Mislio je da ga ne vidim, ispraznio je do dna moju čašu i opet je tiho metnuo na svoje mjesto. Mora da je strašno žedjao . . .«

Mieke i Nel vidjeli su mnogo takovih dogadjaja.

»Kad bih mogla s vama proći ulicom,« rekla je Mieke, »pokazala bih vam dvadesetak takvih ljudi.«

Siromah uvijek nadje još većeg siromaha od sebe, veli poslovica. Za Mieke-u je u toj izreki bio sadržan njezin život. Ona nije ni slutila, kako su lijepa njezina djela, jer ju je ljubav prema bližnjemu vodila da žrtvuje sebe samu. Nikada nije bila tako sretna, kao kad je mogla ublažiti nesreću i bijedu. Njezina požrtvovnost često puta približavala se heroizmu.

Jednom je susrela na ulici siromašnu ženu nekog političkog izagnanika. Nije imala ni stana, ni hrane. Mieke je naslućivala njezinu bijedu. Pripovijedala joj je svoje nezgode, a Mieke ju je zatim povela k sebi. U njenu ormaru bilo je toliko kruha, da je dostajalo za dvoje. Podijelili su. Medjutim se i noć približavala. Gdje će nastaniti tu jadnicu? Rješenje je brzo našla. Mieke joj je napravila mjesta u svojoj postelji.

»Što ćete,« rekla je, »zar nije to žalosno biti od svih odbijena. Meni to nije ništa,« dodala je s dražesnom naivnošću, »moj krevet je uistinu bio dosta širok.«

Ta upravo veličanstvena djela milosrdja Mieke je obavljala mnogo puta i prije i poslije obraćenja, bez razlike vjere ili stranke. To joj je bilo tako naravno.

Isto je tako jednog dana srela na bulvaru neku ženu lošeg života. Naslućivala je njezinu moralnu i materijalnu bijedu. U tom času imala je svega 5 franaka u džepu. Ali druga nije imala ništa, nije imala čime da zakrili svoju stidljivost, zapravo ni jednostavnog odijela, da se pokrije. Duboko, potresena, vidjevši tu bijedu, povela ju je k sebi na mansardu i pripravila sve da se opere. Kad je opazila neimaštinu te jadne djevojke, dala joj je i donje rublje, koje je upravo dobila od

Javne pomoći. To bi rublje i njoj dobro došlo, da ne prozebe. Ali ljubav ne računa. Mieke joj je dala sve, pače, jer joj je bilo i gornje odijelo zamazano i bijedno, pošla je, da iz svoje spremnice donese jedino odijelo, koje je imala za izmjenu. Zar je sveti Martin bolje učinio?

Mieke-ina je soba bila poznata s gostoprimstva. Sama je živjela u strašnom siromaštvu, o kome ćemo još govoriti, ali su pripovijedali, da je to radije davala, što je bila siromašnija.

Njezino gostoprimstvo pribavilo joj je neprilike s redarstvom, koju je uznemirivalo neprestano dolaženje i odlaženje političkih prognanika. Došla je u sukob i s Javnom pomoći, koja je imala nakanu potpomagati nju, ali ne sve skitnice, kao što je govorio gospodin nadzornik.

Jednog dana htjelo je redarstvo točno znati što je s tim političkim centrom. Nadzornik je vrebao. U času, kad su te tako zvane skitnice izlazile od nje, nadzornik redarstva tražio je od njih izkaznicu. Čudnim slučajem ovog puta sve je bilo u redu.

Za Mieke-u nije bilo skitnica i nitkova, za nju su sve to bili siromasi. Ona je iz iskustva znala, kako je teško živjeti u bijedi, pa nije mogla ravnodušno je gledati kod drugih.

Misleći na sva ta veličansvena djela ljubavi, velečasni joj je jednoga dana rekao:

»Mieke, dragi Bog vas veoma voli.«

»Zar zbilja,« rekla je, »vi ste sigurni? Ja bih Ga veoma voljela vidjeti, da Ga za to zapitam.«

Velečasni se nije dao zbuniti tim dražesnim odgovorom, pa je nadodao:

»Ali vi ste Ga već vidjeli. Sjećate li se onog prizora iz Evandjelja, gdje dobri Bog govori: »Bijah bez odijela, a vi me zaodjeste, bijah gladan, vi mi dadoste da jedem, bijah žedan, vi mi dadoste da pijem.« Čini mi se, kad vas dragi Bog bude vidio, da će i vama isto reći.«

»Ah,« rekla je Mieke sva razdragana, »nadam se da ne će. Sve su to stare sitnice iz prošlosti. Razgovarajmo o nečem drugom, recite mi nešto novo . . .«

Uistinu Mieke je zapanjivala svojom jednostavnošću. Velečasni je htio da opet bude ozbiljan, pa je nastavio:

»Ne, ali napokon, sasma ozbiljno, može se reći, da svaki puta, kad ste kod sebe primili siromaha, bio je kod vas dobri Bog.«

»O, velečasni,« odgovorila je ona umorno, kao da je htjela reći: nemojte me ispitivati, to jedva što vrijedi. »Prema tome sam ja dvije stotine puta primila kod sebe dobroga Boga.«

Iza tako jednostavnog odgovora nije bilo drugo, nego šutjeti i zahvaljivati Bogu.

Takvo srce, koje Ga je otkrivalo u ljepotama Njegovih stvorova i u bijedi siromaha, nije bilo odredjeno, da Ga odmah nadje i u Njegovoj Euharistiji.

Već odavna ju je Bog na to pripravljao. Trebalo se još koječega odreći, da joj se On posve dade.

Jedan slučaj trebao ju je udaljiti od socijalističke organizacije. Nel i Mieke udružili su se u djelima ljubavi. Susreli su neku porodicu. Članovi su joj bili belgijski politički prognanici protjerani iz Francuske. Ti siromasi: muž, žena i troje djece bili su bez sredstva i tražili su zakloništa. Jasno je, da ih Mieke nije mogla sve kod sebe nastaniti. Odlučila je, da se pozove na milosrdje svojih socijalističkih drugova i drugarica i htjela je da sabere potrebni novac. Ali su je vrlo hladno primali i nitko se nije ni maknuo. Svaki je imao svojih potreba, rekli su joj, napravi sama plan za svoje izgonaše.

Osjetljivost Mieke-ine duše bila je tim postupkom ranjena. Ona je mislila, da su svi kao ona. To je uostalom bila jedna značajna crta njena karaktera. Ako joj je tkogod čestitao ili joj govorio panegirike, kako je ona to nazivala, uvijek je isto odgovorila: »Ali takvih djevojaka kao što sam ja ima na stotine.« Ovaj put se opet morala uvjeriti, da izmedju nje i drugih ima nekih razlika. Kad su je njezini socijalistički prijatelji nasanjkali, sasma naravno, da je pomislila na Nela. Njih bi dvoje mogli pružiti izdašnu pomoć. Hoće li Nel htjeti? Nel je bio Mieke-i već vrlo privržen, on je pristao i rado dao. Zajednički su pribavili u početku oko 500 franaka za namještaj. Ti siromasi nastanili su se i malo pomalo su našli sve, što im je za život bilo potrebno. Ali došao je dan, kada su Mieke i Nel pali u veliku bijedu. Naravno, da su pošli, da potraže svoje dužnike i rekli su im: — »Ako bi nam mogli povratiti naš novac. Mi bi ga trebali, jer više ništa nemamo.« Dužnik je na sve to ostao gluh i napokon jednog dana izjavio, da on ništa ne duguje. Mieke i Nel su se zaprepastili.

»A taj namještaj, zar vam ga nismo mi nabavili?

»Dokažite!« — rekli su — »gdje vam je potvrda?«

»Nemamo je!«

»Pa onda?«

Pošli su u Narodni dom. Tamo su cijelu stvar rastumačili. I tamo su izgubili: oni pobornici socijalizma, ona vatrena socijalistkinja.

»Vi ste trebali iskati potvrdu. Ovako se za vas ne može ništa učiniti.«

Ova nezgoda, pa neki škandali pobornika u vezi s blagajnom doveli su Mieke-u i Nela do toga, da su se odijelili od socijalizma. »Izvana smo još bili socijalisti,« tumačio je Nel, »ali posve nehajni.« Nel je morao ostati tako kroz više godina, dok ga milost Božja nije potražila. Mieke pak nije mogla tako dugo živjeti. Ona je osjećala potrebu jednog životnog ideala. Socijalizam ju je kako tako dosada zadovoljavao. Gdje će ga sada tražiti? Prema svećenicima i redovnicama osjećala je odvratnost. Pripovijedali su joj toliko priča na njihov račun, a k tomu, kad bi se s njima susretala, u njihovom je pogledu otkrivala prezir prema sebi. Njezina odora, pa visoki stas, njezin pomalo divlji izgled, često puta u društvu s mladićima, u odori M. S. S., sve je to izazivalo

sumnjive poglede, koji su je ranjavali. Medjutim Providnost se pobrinula, da su se sve te sumnje raspršile.

U dvadeset i prvoj godini opet je počela poboljevati. Sušica se razvijala. Odmor joj je bio potreban. Na račun Javne pomoći ponovno je poslana u bolnicu.

Bog je nad njom bdio. Odijeljena od socijalističkih organizacija, napuštena od svih, Mieke je razmišljala. U sobi, gdje je ležala, bile su se mlade pobožne djevojke i medju njima neke žosistice.

Činilo joj se, da te djevojke u molitvi nalaze snagu i utjehu, kojih ona nije imala. Osjećala je, da njezina žrtva mora biti duboka. Bog je prema njoj imao zahtjeve, koje je maglovito shvaćala, ali se nije usudila da ih razbistri.

»Bilo mi je« — govorila je — »kao da netko u mojoj nutrini djeluje.«

Metnula je glavu medju svoje ruke, kao što je to rado činila, kad se sjećala žalosnih uspomena i dodala:

»Bilo je noći, kad nijesam mogla radi toga zaspati. Dugo sam se borila, bilo je vrlo teško.«

Do čega je dovela ta borba? Mieke je rekla: »Htjela sam biti dobra kao i ostale.«

Zapravo, svijesno je vjerovala, da Bog od nje traži, da se primi, kako je to kasnije nazivala, »bolesničkog zvanja« i ako se njezina opora narav tome opirala.

Mieke je poslušala.

»Prije« — rekla je — »često sam se bunila, sada je sve svršeno.«

Bog je htio, da se ona pokori i tako se bez sumnje može tumačiti njezina nutarnja borba. Milost je pobijedila. Mieke je molila za prvu svetu Pričest. Na nju se pripravila svim žarom svoje plemenite duše.

»U tom sam času htjela postati redovnica« — govorila je.

Priznala je svoju krivnju. Molila je Boga, da joj oprosti sve njezino opiranje i za sve (kako je ona govorila) »kad je bila zločesta.«

»Sve sam rekla,« govorila je sjećajući se te sv. ispovijedi, »ništa nijesam ostavila, ni u najmanjem kutiću.«

Kad je došao taj dan, ušla je u kapelicu. Bila je puna. Muškarci su bili s jedne strane, ženske s druge strane.

»Svatko bi u takvom času plakao, pa sam naravno i ja.«

Što se dogodilo kod prvog susreta imedju Krista i Mieke-ine duše, nitko ne će nikada saznati. Mieke nije rado otkrivala tajnu svojeg tijesnog prijateljstva s Bogom. I nitko nikada nije imao pravo, da prodre u to neoskvrnjeno svetište.

Ali ona, koja je znala da otkrije Krista u njegovim siromasima, sigurno Ga je još više znala naći u Euharistiji. Odsada će se često pričešćivati i s kakvom pobožnošću! Svećenik, koji je više puta donosio dobrog Boga u njezinu sobicu na Vražjem uglu, s ganućem se sjećao tih uspomena, kad je Mieke primala sv. Pričest. Na »Domine non

sum dignus,« ona se podigla na svojoj postelji i udarala se u prsa s toliko očite iskrenosti, tako da je to svakoga dirnulo.

Kad je primila sv. Hostiju, tiho se spustila na svoj mali jastučić. Oči su joj bile otvorene, ruke prekrižene na prsima. Tako se prikazivala Bogu i Njemu povjeravala svoje tajne. Primila je mučeništvo svoga svagdanjeg trpljenja za obraćenje Nela i kasnije za njegovu ustrajnost u dobru, za sokoliće, za radničku omladinu, za Ž. O. C., za svoje dobročinitelje.

Sretni oni, koji su sudjelovali u toj duhovnoj mani!

V.

KALVARIJA MLADE RADNICE

Po njenom porodičnom porijetlu Mieke-i nije bio namijenjen radnički život. Medjutim, kako smo već pripovijedali, njezin je otac držao, da se njegova kći mora od svoje šesnaeste godine sama brinuti za svoj život i da mora zasluživati novac. — »To je bila njegova namisao,« rekla bi Mieke.

Premda bi joj bio vrlo koristan produljen boravak u bolnici ili sanatoriju, ipak ju je njezin otac namjestio kao radnicu u tvornici Luxor, gdje su se pravile električne svjetiljke.

Mieke je morala već od početka mnogo trpjeti. Rad s dijelovima, koji su bili prekriveni oštrom kiselinom, koja je izjedala njezine još odviše nježne prste, a takodjer i nezdrav zrak radionice, tištio je njezina osjetljiva pluća.

Jednoga ju je dana direktor poduzeća zatekao gdje plače kod posla. Vrlo se uplašila, bojala se, da je ne otpusti. On je naprotiv otkrio njezinu praktičnu nadarenost, koju je Mieke na ovaj slikoviti način opisala:

»Da pišem, za to nijesam imala sigurnog poteza; kad bi mi netko rekao da mislim, nije išlo, ali čitati s neke električne ploče, to je bio posao za mene.«

Naskoro je dobila dužnost, da provjerava svjetiljke. Upućena u tajne poduzeća, potpisala je ugovor, u kojem se obvezala, da ne će odati tu tajnu! Kao za protuuslugu uprava se obvezala, da će joj zauvijek osigurati službu u tvornici. Velečasni ju je htio peckati i pokušao je, da mu otkrije i opiše tu glasovitu tajnu.

»Da vidimo, Mieke, kako se prave svjetiljke?«

»Velečasni,« rekla je Mieke, »to vam ne mogu reći, ja to ne ću nikome reći, pa ni vama.«

Radi te nove službe mala je radnica morala obilaziti po cijeloj tvornici, pa i po zadnjim zakutcima. Osim toga trebala je provjeravati na sasma poseban način posao dvadesetorice ljudi. Dok je dolazila i od-

lazila, od nekog vremena zapazila je, da joj se ljudi i žene nekako čudno podsmjehuju. Ali ne sluteći nikakva zla, i ona se smijala.

»Jednoga dana u podne,« pripovijedala je Mieke, »neka dobra žena pozvala me, pa mi je rekla, pokazujući mi prst. — Čuješ mala, ne trebaš se tome smijati.«

Mala se malo zaprepastila, pa je nevino upitala, zašto i što je to, čemu se ona ne smije smijati.

Čestita je žena shvatila, da Mieke, iako je imala sedamnaest godina, iako je odgojena u pokvarenoj sredini, nije potpuno poznavala života. Ona je smatrala, da je dužna, da joj to rastumači. Učinila je to otvoreno. Mieke se zaprepastila. Dosta neizvještačeno opirala se i zamrzila je tu ženu.

»Ja je više nijesam mogla vidjeti,« govorila je.

»Možda je trebala biti obzirnija?«

»Možda, ali što ćete, ta dobra žena nije znala bolje, trebalo me je na to upozoriti u konviktu.«

Divimo se nevinosti toga djeteta, koje je bilo već u osamnaestoj godini i koje je živjelo u groznim prilikama, a nije još poznavalo zla. Kako je ne bi sveta Djevica ljubila više nego mnoge druge i kako joj ne bi udijelila milost, koja ju je dovela prije smrti u Lourd-es, da je tamo obaspe svojom zaštitom.

Rad u tvornici trebao se završiti malo iza jedne nesreće, koja je mogla biti i tragična.

Jednoga je dana Mieke veselo obilazila po »svojoj tvornici«. Izvana nije ništa odavalo njezinih boli, koje je podnosila i koje nije nikom otkrivala. Ali ovaj su je put sile izdale. U času, kad je prolazila kroz strojarnicu, uhvatila ju je omaglica i pala je u nesvijest, glava joj je ležala nekoliko centimetara od zamašnjaka stroja. Ponijeli su je u dispanzer. Brzo je pozvan liječnik. Kad ju je pregledao, zaklimao je glavom i izjavio:

»Rijetko susrećem tako hrabro dijete.« Zatim je dodao: »Ta mala nije dosta jela.«

»Stidjela sam se, « rekla je tada Mieke, »i bila bih se voljela sakriti pod pisaći stol.«

Saznalo se već za uzrok njene nedostatne prehrane. Maćeha joj nije dala ni najpotrebnije, poslala ju je na posao u po zime, gladnu i slabo obučenu. Direktor je od toga dana povisio Mieke-ine prihode, koji su dosizali 250 franaka nedjeljno. Ali maćeha i Mieke-in otac zahtjevali su od nje sve do zadnje pare.

»Oni su se zabavljali, a ja sam morala raditi. To nikako nije bilo pravedno.«

Oskudica i rad naskoro su ponovno narušili njezino zdravlje. Sanatorij, vječni ju je sanatorij čekao. Odtada njezin život i ne će biti ništa drugo, nego žalostan put iz sanatorija na posao i s posla u sanatorij.

Poslije nekoliko mjeseci provedenih u sanatoriju nije više mogla preuzeti svoje staro mjesto. Mieke je tražila mjesto, koje će biti manje

naporno i napose, koje će biti zdravo. Napuštena od svojih roditelja, bez životnog iskustva, najprije se namjestila kao poslužiteljica u nekoj mljekari. Tamo nije dugo ostala. Njezin poslodavac joj je predbacio, da nije dosta odgojena. Odmah ga je ostavila, a da nije tražila ni plaću. U džepu joj je točno ostalo 20 santima. Kad je tako izgubila mjesto, pošla je redarstvenom komesarijatu i tamo ispripovijedala svoju nezgodu. Dali su joj ručak. Na sreću nakon nekoliko sati Mieke je našla posao.

»Eto,« rekla je, »imala sam kadkada sreću: poslije podne našla sam mjesto u službi kod velikih socijalista.«

Mieke je brzo stekla naklonost svojih gospodara, o tome svjedoče pisma, koja su izmijenjena izmedju nje i njezine stare poslodavke, dugo poslije njena odlaska. Briga za red i smisao za čistoću, njezina skrupulozna čednost, učinili su od nje uzornu služavku. Ispočetka, uistinu, dogodilo joj se, da je nešto i pokvarila. Mieke je doista izjavila, da znade kuhati, jer ju je nužda na to prisilila. No to nije bilo posve točno. Već kod prvog ručka morala je brzo sve priznati gospodarici. »Pečeni krumpiri bili su tvrdi,« rekla je Mieke, »a biftek je bio posve crn.«

»Bila sam uvjerena, da znadete kuhati,« rekla je gospodja ozlojedjeno.

Mieke nije bila ohola, pa je odgovorila:

»Rekla sam to, gospodjo, jer sam bezuvjetno morala naći mjesto, da mogu živjeti, ali ako me gospodja hoće naučiti, ja bih to rado htjela.« Mieke-ine uspomene iz službe bile su slikovite. Ispripovijedat ćemo nešto, kako je bila okretna:

»Morala sam biti veoma brza. Kad je netko pozvonio, ostavljala sam odmah svoju modru pregaču, u kojoj sam laštila pod, metnula sam bijelu kapicu i lijepu pregaču prije nego što sam išla otvoriti. Koliko sam se puta skotrljala niz stube!

»Naši veliki socijalisti,« kako se vidi, nijesu zazirali od običaja, koji su karakteristični »našim velikim buržujima.«

Poslije je Mieke opet morala prekinuti službu, da se vrati u sanatorij, a iza toga, kad se oporavila, namjestila se kao kitničarka.

»Ali, kad bih,« govorila je, »morala napraviti šešir s onim, što sam tamo naučila . . . Provodila sam vrijeme kupeći pribadače i trčkajući za druge . . . Čujte, eto, jednog sam dana otišla s kutijom i šeširom jednoj mušteriji. Kad sam došla u grad, upala sam u neku komunističku manifestaciju. Znate, sve volim vidjeti. I gle, umiješala sam se medju manifestante i u gomili sam ostala cijeli dan s kutijom za šešire. Razumije se, da poslije toga nijesam mogla više dugo ostati kod te modistice. Uostalom kod nje i nijesam ništa naučila.«

* * *

Naskoro su je sile ponovno napustile. Još jednom morala je poduzeti put u sanatorij. Mieke se veoma bojala tog časa. Ta bojazan nije bila bez temelja, kako se može zaključiti iz ovih nekoliko strašnih zgoda, koje su joj se dogodile.

Njezino desno pluće bilo je takvo, da je morala mirovati. Šefliječnik odlučio je da primijeni pneumathoraks. Dotada je sve bilo u redu. Medjutim, ili sam nije imao vremena, da to izvede, ili — što je vrlo vjerojatno — malo ga je zanimala ta sirotica od Javne pomoći, pa je povjerio tu izvedbu jednom od svojih pomagača. Ovaj se dao na posao, da izvede povjerenu operaciju. Ali, slučajno ili iz nemarnosti, najednom opazi po nesvjestici svoje bolesnice, da manometar, ili, kako je Nel to zvao, sat, koji pokazuje pritisak, ne djeluje. Još malo, i bilo bi sve prekasno. Pozvao je u pomoć. Brzo su nastojali, da jadno dijete privedu k svijesti. Liječnici su se kroz cijelu noć izmjenjivali kod njezine postelje. Duhovnik joj je podijelio brzo sakramente. Nel je bio jedini na cijelom svijetu, koji se za nju brinuo. Tu noć proveo je u tjeskobi. Čudom se otela, ali srce je bilo otečeno. Drugom zgodom neki student medicine teško se prevario i dao joj preveliku dozu u injekciji, koja je trebala olakšati dihanje. Mieke je bila tako teško bolesna, da je već po drugi put mislila, da je došao njezin zadnji čas, pa je primila i sakramente umirućih.

Razumljivo je, da je Mieke nakon tako žalosnih iskustava neprestano tražila, da se vrati kući u svoju mansardu. Na mansardi, u siromašnoj sobici, čekala ju je bijeda i poniženje. Kad bi joj zdravlje dopustilo, da radi samo nekoliko sati na dan kao sobarica, mislila je, da bi bila sretna. — »Tada bi mi bilo dobro,« rekla je »jer imade, kojima je i gore od mene.«

Poznato nam je već, koliko je Mieke imala sućuti s drugima i kako je velikodušno vršila djela ljubavi. Bijeda i bolest iscrpli su malo po malo i zadnju uštedu i time zadnje izglede u zdravlje. Evo proračuna toga siromašnog djeteta prije njezina polaska u Švicarsku:

175 franaka mjesečno od Javne pomoći.

50 franaka sedmično od Nela. Bila je to njegova zaslužba.

To je dakle sve njezino bogatstvo. Bez sumnje malo! Za stan je plaćala 125 franaka, ostalo joj je još 100 franaka za podmirenje svih ostalih troškova. »Napokon,« rekla je, »morat ću se izvući iz tih teškoća. Jasno je, da si ne mogu svaki dan priuštiti meso, glavno je da imam kruha.«

No kriza se pooštrila. Nel nije više dobivao novac za svoju nedjeljnu zaslužbu. Još je bilo dobro, da se kod svojih mogao prehraniti. Nije više bilo sredstava, da dobije predujam.

»Nel je svega imao dvadeset franaka,« pripovijedala je Mieke s naglaskom, u kome se osjećala sva strahota tih tragičnih dana. »Tada sam sve prodala.«

Prodala je ono malo namještaja i rublja, što je imala. Novac, što ga je za to dobila u zalagaonici, brzo se potrošio. Morala se preseliti.

Nastanila se u srcu »Vražjeg ugla.« Iznajmila je stan za 90 franaka na mansardi. Tim je već dobila 30 franaka. Kad je jednom platila stan, ostalo joj je još 85 franaka mjesečno. Tim novcem trebala je kupiti jelo, platiti pranje rublja i ogrjev. Mieke bi radije umrla od gladi, nego da zamoli milostinju. Kad joj se reklo, da će malo tko razumjeti takvo ponašanje, ona je nato odgovorila s prezirnim smiješkom:

»Znam dobro, reći će mi: takva skromnost ne postoji. Ali ne mogu,« dodala je stisnuvši usne, »vi me razumijete. Velim vam, da je tako.«

Inače je imala slabo povjerenje u karitativne organizacije. U to vrijeme joj je neka gospodja, koja je bila član nekog pobožnog družtva iz aristokratskih krugova, donosila svake dvije nedjelje vrećicu riže.

»I još je bilo,« dodala je Mieke, »i crvića unutra.«

»Za tu vrećicu riže, gospodja je tražila potvrdu, da je prisustvovala sv. Misi. — Ni sumnjala nije, kako je odvratno to njezino držanje.«

»Bacila bih je kroz prozor,« rekla je Mieke, »ali tada nijesam imala više snage.«

Iznosimo još nekoje crtice, koje smo mogli provjeriti, da su točne.

Pohodila ju je neka gospodja sa skupocjenim rukavicama. Doznala je, da bi Mieke-i trebalo možda pomoći.

Zastala je na pragu i zapodjela razgovor:

»Sve do jučer bila sam na moru. Ali eto, morala sam se brzo povratiti, jer su me moja društva trebala. Lijepo je na plaži. Ali što ćete, moje organizacije donose mi toliko brige ... ima toliko jadnika, zar ne?« govorila je okrećući se prema Mieke-i. Bez krzmanja ova je odgovorila:

»Da, to je istina.«

Gospođa je bila doista drska, kružila je svojim pogledom po sobi, gdje je sve bilo tako namješteno, da nije davalo izgled bijede.

»Pa vi dobro stojite. Kakvi su vaši dohodci?«

»Ja dobivam,« rekla je Mieke, »od Javne pomoći.«

»Ah, gle, gle,« rekla je pohoditeljica, »onda ćemo još vidjeti. Još ću vas pohoditi. Oprostite, žuri mi se. Što ćete, moje organizacije oduzimaju mi mnogo vremena!«

Druga posve istinita crtica:

U pohode dolaze uvijek dobronamjerne osobe. One nikad ne misle, da li su prve u danu, a Mieke je već pri kraju, to se vidi. Pred njom pripovijedaju o brzom vjenčanju, o večernjim haljinama, koje će biti kao ova ili kao ona, o bračnom putovanju na modre obale i t. d. Razgovor se produljuje, a da nijesu ni za čas pomislile, kako je okrutna ta igra: s veseljem opisivati svoju raskoš i veselja, koja ih čekaju, pred siromašnom jadnicom, koja umire.

Drugom se zgodom prizor odvijao u bolnici. Poslije razgovora u kojem je gospođa pričala samo o svojim stvarima, oprostila se, ali najednom se nečega sjetila i povratila se. Pred Mieke-inim je drugaricama ostavila na noćnom ormariću 2 franka.

Koliko je milija ljubav crnog ugljenara, brata male N. N. iz ulice Verdure, koja je nedavno umrla od iste bolesti, od koje je bolovala Mieke. S crnim rukama i prašnim licem naslonio se na krevet, da se kroz nekoliko časaka porazgovori u briseljskom narječju s malom bolesnicom. Njezina bjelina naročito se isticala prema crnom licu i žarkim očima mladog ugljenara. Mieke ga je lijepo primila.

»Nije bio dosadan« — rekla je misleći na druge pohoditelje.

Tješila ga je. Siromašan je čovjek plakao. Kad je htio, da ostavi Mieke-u, pruži joj ruku i najdiskretnije utisne joj komad novca od 5 franaka. Mieke je malo pocrvenjela i zahvalila. U hodniku je ostavio ugljenar dvije vreće ugljena, od kojih je svaka vrijedila 18 franaka. Poslije pohoda tog čestitog čovjeka Mieke je dodala:

»Siromah, utješilo ga je, kad je vidio, da mi je dobro. Rekla sam mu: sad je već u želudcu bolje. To je više nego da sam rekla: Vrlo mi je dobro.«

Bila je doista tankoćutna.

Tih nekoliko činjenica tumače bar donekle, zašto Mieke nikada nije htjela pružiti ruku.

»Znate, jadno je to,« priznala je jednog dana, »da moram uvijek zahvaljivati . . .«

Razumljivo . . .

U to vrijeme Mieke je bila u skrajnoj bijedi. Pomagala ju je jedino Javna pomoć, privatno nije od nikoga ništa dobivala. Ovaj put prilike su bile tjeskobne. Da ne umre od gladi, trebalo je pronaći dohodke. Ormari su bili prazni, odijelo je bilo iznošeno, a nitko, nitko se nije javljao.

Nel je uzalud tražio posao. A ipak, trebalo ga je pod svaku cijenu naći . . .

Zlo je bilo još gore. Poći će na smetište, ako je potrebno, ali mora pod svaku cijenu naći . . .

Rano ujutro, da ga nitko ne prepozna, pošao je na mjesto, gdje se istovaruju u rupe prašina i smet, što se svako jutro pokupi po pločnicima gradskih ulica. Nel se naoružao nekim žaračem i pošao, da traži krpe. Išlo je dobro. Za njega doista nije bilo potrebno sve ovo, jer je kod kuće još dobro išlo, ali za Mieke-u . . . Bilo je krajnje vrijeme. Iz rupe je izvlačio krpe i stavljao ih u veliki sanduk. Zatim je pošao, da ih na kanalu opere. Sanduk s krpama prodao je kod staretinara za . . . 7 franaka.

— »Tako je« — rekao je — »već išlo malo bolje.«

*
* *

Mieke je u to vrijeme htjela naći takodjer kakvu zaslužbu, jer je tek svaki drugi dan jela. Morala je pod svaku cijenu. Pluća su je gušila više nego ikada. Na kraju tog žalosnog pokušaja, kako je sama rekla, imala je pet kaverna u pet sedmica.

Sile joj, očito nijesu dopustile, da se namjesti kao sobarica. Bila je potomka finih čipkarica, koje su u dugoj narodnoj tradiciji bile toliko znamenite.

U satima, kad je mogla sjediti, plela je čipke. A kad bi je umor slomio, legla bi u postelju. Ispočetka je zasluženim novcem kupovala ugljen. Ali, od besposlice nije mogla živjeti. S vještinom, koja je iznenadjivala, plela je i izradjivala »umjetničke« radove, kako je to govorila, pače i onda, kad ju je umor prisilio, da sasma legne.

Koliko ju je razočaranja čekalo!

Uza sve to, što je njezin rad bio profinjen, davala ga je ispod cijene. Mnoge čipke, koje je ona plela, kasnije su pronašli, da su tako vrijedne, da ih se može pokloniti kraljici Elizabeti. Kako su joj plaćali čipke, kazuju slijedeće brojke i svjedoče sami računi, koje je kazivala sama bolesnica na zamolbu velečasnoga pod izlikom, da mu trebaju za družtvovne studije. Oni mogu da razgnjeve sve, koji saznaju za odvratno izkorišćavanje, kome su već dugo izvrgnute kućne radnice. To izkorišćavanje poprimilo je upravo tragično značenje, kad se misli na malu čipkaricu, koju je gušio teški kašalj, i koja je morala ležeći u krevetu ugrijati se, da joj ne bude gore.

Umjetnički rad, (sitni rad): velike čipke (15 dana neprestanog rada) 70 franaka, manje 18 franaka za pribor, dakle 52 franka za 15 dana rada i te kakvog rada. Male čipke (6 do 7 dana rada) 18 do 20 franaka.

U časovima, kad više nije mogla sjediti, Mieke je pružena na postelji dalje plela. Izvježbala se i u pravljenju maja, pa je dobila više naručaba po mjeri.

I ovdje su takodjer brojke strašne:

Maja po mjeri (20 dana posla) 28 franaka po komadu. Maja s dugim rukavima (6 dana posla) 22 franka. Pače i bolji rad, kao što je pravljenje maja po uzorku (Ecri de Vienne) bio je upravo odvratno naplaćivan. Takav komad se u ono vrijeme prodavao u velikim briseljskim trgovinama po 225 franaka. A ona je dobila 72 franka, da tim isplati pribor, koji je trebala kupiti, a za rad po komadu dobivala je . . . 28 franaka. Za pletenje jednog para muških čarapa dobivala je 4 franka, za par priglavaka pol franka.

Bez mržnje pripovijedala je nekoliko odvratnih slučajeva, koji su se pridružili tim plaćama. I opet je velečasni zamolio siromašno dijete, da mu kazuje u pero te dogadjaje, podkrepljujući svoj zahtjev interesom za socijalne stvari. Podnesak nije ništa dotjerivan.

Jednog je dana, dakle, dobila naručbu, da napravi vunenu maju. Dali su joj mjeru i naredili: jednostavna izradba. Dala se na posao. Kad je maja bila gotova, bila je preduga, a rukavi prekratki. Usporedili su mjere, trgovac se prevario. Tražio je, da se rad preopravi i što brže. Mieke se dala na posao. Nužno je trebala novaca, pa je bila pripravna, da izpuni sve zahtjeve. Nema više ugljena, treba platiti elektriku. A čime će?

Mieke se zaogrnula velikim ogrtačem i radila pri svijeći sve do kasne noći. Prvi dan do 11 i po sati u noći, drugi dan do 2 sata ujutro. Treći dan ujutro odnijela je svoj preopravljeni rad trgovcu. Prekasno! Mušterija nije mogla čekati duže od dva dana, pa je naručbu otkazala. Trgovac će barem platiti posao! Da, roba, koja se ne proda, ni posao oko te rabe, ne plaća se.

Mieke se zadovoljila time — da plače.

Drugom zgodom naručili su lanenu maju. Dali su joj konac i igle. Posao je bio težak, a mušteriji se žuri kao uvijek... Mieke je dodala dvije noći svojim radnim danima, samo da svrši u odredjeno vrijeme. Kad je posao dovršila, javili su joj, da je maja preširoka i da je mora prepraviti tanjim iglama. Mieke je primjetila, da su joj oni dali igle i da nije njezina krivnja, što je maja prevelika.

»Vaša je pogrješka,« odgovorili su joj — »vi ste trebali znati.«

Neprestano prisiljena nuždom, da se brine za svoj život, dala se na posao. Oprala je maju. Oprala lanenu nit i nanovo je plela tankim iglama. Kada je poslala svršeni rad, javili su joj, da su očice preguste! U svemu je radila dvadeset i sedam dana. Sada se i Nel umiješao i odlučio je, da se maja ne vrati, dok se ne plati zarada. Mieke nije voljela prepirke. Kad je trgovina trebala preuzeti maju s gustim očicama, poslala je Nela na šetnju. Svoj je posao izručila uz neko nejasno obećanje, da će joj se trud naplatiti. Medjutim to obećanje nije nikada ispunjeno.

Kad bi mušterije, kojima se uvijek žurilo i koje su često tako pretjerane, mogle nagadjati posljedice svojih »mušica«! Trebale bi bar nagadjati, zar ne?

Usred takve bijede sušica je napredovala munjevitom brzinom. Siromašno dijete teškom je mukom dolazilo do dispanzera.

»Ne može se ništa poduzeti, dok vas ne pregleda glavni liječnik.« Upotrijebila je svu svoju snagu, pozvala je bolničarku i rastumačila joj, što je boli. Ova joj je savjetovala, da treba uzeti neku mast.

»Nije me pravo ni pogledala,« rekla je Mieke u svom slikovitom govoru, »već su me mazali, to je bilo takodjer dobro...«

Poslije toga jednog je dana došao glavni liječnik, da je pregleda i to je promijenilo cijeli njezin život. Ovaj je shvatio situaciju, počeo se za nju zanimati i kako se misli, stvorio neobičnu odluku: da je pošalje u Švicarsku na račun Javne pomoći. Stvar je bila nužna. Za osam dana sve je bilo odlučeno i uredjeno. To je bilo valjda jedino sredstvo, da se spasi jadno dijete.

»Moja bolest,« rekla je Mieke, »bila je dakle bolest za Švicarsku.«

Prije nego je budemo slijedili u novoj fazi života, treba da ispripovijedamo, gdje i kako se zametnulo »veliko prijateljstvo«, koje je moralo biti prokušano tako dugim rastankom.

Drugi dio

KAKO JE OSVOJILA NELA?

I.

NEOBIČNO PRIJATELJSTVO.

Mieke je imala sposobnost da osvaja srca.

»Čudno je to« — govorila je sa slatkom naivnošću, »čim me vide, odmah me i zavole.«

Ovdje bi se moglo iznijeti mnogo dokaza te privlačive simpatije. Sokolići, gazdarica kuće, prijateljice iz bolnice ili sanatorija, dobrohotne posjetiteljice, dugo su je se sjećale, kad su je već davno izgubile iz vida. O toj ljubavi svjedoči korespodencija, na koju ona nije mogla uvijek odgovarati.

Ta privlačivost nije bila bez pogibelji. Mieke je to znala. Neka vrsta nagonske pravičnosti i čistoće pomagala joj je, da je pogadjala iskrena i neopasna prijateljstva. Mnogo puta u životu morala je otkloniti opasnu susretljivost, pače i takozvane ženidbene ponude osoba, kojih bi zvanje i družtvovni položaj morali ih od nje naravno daleko dijeliti. U tome nije nikada popustila. — Prilika je bilo mnogo, priznala je ona jednog dana. Oni, koji su imali tu povlasticu, da su je bliže poznavali, uvijek su se divili njezinoj nevinosti, radije bi rekli bezazlenosti, poslije tolikih opasnosti u životu.

Zadnjih se dana života velečasni nije mogao susteći, a da joj još jednom ne kaže:

»Mieke, treba da zahvalite dragom Bogu, što vas je tako dobro čuvao, da ste ostali dobri.«

»Da, istina,« odgovorila je, »ali ja vas uvjeravam, da ćete naći dvije stotine djevojaka takvih, kakva sam ja.« Zatim je s malo zlobe dodala: »Vi ste mi to, velečasni, već rekli, vi ste se, kao što bi se reklo, već iscrpli.«

Rekla je to s toliko prostodušnosti, da joj se nije moglo zamjeriti.

Takva je eto bila Mieke. Držala je, da je naravno ono, što je drugima bilo izvanredno.

Onima, koji su je žalili, što je sama, Mieke je mirno odgovorila: »Imam Nela, moga zaručnika.«

Imala je pravo, jedna jedina duša bdjela je nad njom: Nel. I to, s koliko vjernosti i s koliko brige . . . Eto, to ćemo pokušati, da opišemo.

*

* *

Bilo je oko šest nedjelja prije njezine smrti. Mieke je bila veoma bolesna. Sušica je zahvatila cijeli organizam. Prešla je i na utrobu. Liječnik je ustanovio: sušica trbušne opne, toj maloj nema više pomoći. . .

Mučno je bilo gledati Mieke-u. Trpjela je od strašnih grčeva u želucu, koji su izobličavali njezino lice. Kad su je pitali, da li mnogo trpi, ona je najčešće zaobišla odgovor, da ne ražalosti onoga, koji ju je pitao. Jednom je priznala: — »Strašno mi je.« Tada se uistinu ganutljivo popravila: »Htjela sam reći: boli me.«

Nije mogla primiti nikakve hrane. Sat poslije jela žestoko je povraćala s komadićima sgrušane krvi. Sušica crijeva silila ju je, da se desetak puta morala dizati preko dana. Glas joj je imao posebni prizvuk. U grlu ju je gušilo, grlo joj je takodjer bilo povrijedjeno. Teško je dihala. Obadvije polovine pluća bile su zahvaćene. Želudac nije podnosio više nikakvog lijeka, koji bi joj olakšao, da se iskašlje. Može li si čovjek predstaviti bolnije fizičko stanje?

Nel je bio bez posla i bez pripomoći za nezaposlene. Provodio je dane, a naskoro i noći kod postelje svoje zaručnice.

Ujutro je dolazila časna sestra sv. Vinka, da uredi bolesnicu. Mieke ju je veoma voljela:

»Ona nije nikakva ohola princeza,« rekla je, misleći na ostale posjetiteljice.

Nel je u kuhinji uredjivao posudje. Prao je šalice, noževe, lonce i t. d. Kad je časna sestra otišla, prao je sobu. Momak od dvadeset i osam godina, otiračem u ruci pokorno je slušao, što je kazivala bolesnica, koja se uvijek brinula za red i čistoću. Stavljao je svaku stvar na svoje mjesto, kupio mrvice, otirao prašinu i t. d. Mieke je nadzirala čišćenje. Od vremena do vremena na njezinu se licu primjećivao grč. Nel je prekidao svoj posao, gledao je i pitao:

»Boli te?«

»Ne,« odgovorila bi, da sakrije svoje muke.

Najednom je bol postala nepodnosiva. Težak je kašalj potresao njezinu utrobu.

»Nel, Nel,« tiho je jecalo siromašno dijete, »podložak, podložak!«

Nel je dotrčao. Jednom rukom podržavao je čelo svoje zaručnice, a drugom je dizao uvojke njezine kose, da joj ne padaju u usta. Bolan prizor. Nel je žalostan, vrlo žalostan. Doručak joj nije prijao. Pitao se, nije li to njegova pogrješka:

»Vidiš,« reko je, »rezao sam prevelike kriške kruha, previše sam maslaca namazao na kruh, to je radi toga.«

Svaki je put tražio novo tumačenje. Mala bi mu rekla, legnuvši na svoj mali jastučić:

»Nije to ništa, moj mišiću, proći će to! Znaš, treba da mi oprostiš, ja ništa ne mogu . . .«

Potresan prizor. Dvoje se djece u svojoj bijedi pomažu. On se ispričava, da nije spretan bolničar, ona opet moli oproštenje, što je bolesnica s toliko zahtjeva.

Kad je kriza prošla, Nel se naslonio laktovima na postelju i tužno je gledao. Ona ga pak s čudnom radošću zadirkivala i zvala najsladjim imenima iz briseljskog riječnika:

»Mišiću, vrapčiću,« tepala mu je i oponašala vrapca, kako se grije na sunčanom putu.

Nel se morao smijati. Htjede joj uzvratiti, pa joj reče, da je danas namjestila svoje kose kao kakva engleska miss.

Mieke mu je hitro odvratila:

»Ja ne volim navike iz tvoje obitelji«, i pokazala je Nelu dugi nos.

Nel je bio pobijedjen. Kose se mogu promijeniti, ali s dugim nosom ići će teže. Drugom zgodom usporedio je Mieke-u s nekom starom sestrom milosrdnicom.

»Mišiću,« rekla je Nelu, »kad budemo stari, ići ćemo u sklonište za stare. Kad budemo pošli, otići ćemo, da popijemo staroga vina u kavani na uglu.«

»Ah,« rekao je Nel s glasom duboko tugaljivim, »da znaš, kako bih želio, da podjem s tobom u sklonište.«

Naskoro iza toga Mieke je zamolila dopuštenje, da može spavati ili bar pokušati da spava. Za to vrijeme Nel je čitao knjigu o elektriciteti ili kakvu knjižurinu o ribolovu, njegovoj omiljeloj zabavi u slobodno vrijeme. Približavalo se podne, trebalo je misliti na ručak. uskoro će ga donijeti. Mieke-u je mučila lažna glad i počela je bivati nestrpljiva:

»Mišiću, znaš kako sam gladna!«

»Čekaj, idem da ti pripravim zakusku prije ručka.«

Nel je brzo otrčao u najbliži dućan. Tražio je oštrige, koje su Mieke-u zanosile. Treba joj dati sve što voli, zar ne?

Često je put Nel zaboravio, da sebi pripravi ručak. Znao je već da se izvuče iz neprilike. U ormaru je našao po koji ostatak jela. Poslije podne opetovao se prizor od jutros. Mieke je ponovno bolesna. Nel se veselio:

»Oštrige su prošle. To treba da uvijek uzimaš.«

Kad bi došla večer, Nel bi se obično vraćao kući. Ali u ovo zadnje vrijeme, kad je Mieke-i bilo vrlo zlo, on je nije htio ostaviti. Spavao je u naslonjaču ili na podu. Trebalo je energično posredovati, da legne na prenosnu postelju u pokrajnjoj sobi. Svaki dan ujutro oko 7 i po sati velečasni je donosio dobroga Boga. Nel je dolazio, da mu otvori i s naj-

većim poštovajem u šutnji, pratio ga je sve do sobe. Prije obraćenja ostajao je vani. Ali kad se obratio, klečao je pokraj svoje zaručnice. Velečasni ih je blagoslovio, podigao je hostiju, koja će okrijepiti malu, blijedu bolesnicu, koja je već popravila i ostatak svoje toalete: »Ecce qui tollit peccata mundi . . .« i gledajući ih oboje, trebao je skupiti svu svoju snagu, da sakrije svoje osjećaje . . .

Mieke se pričestila s običajnom pobožnošću.

Nel i velečasni povukli su se u pokrajnju sobicu.

»Kako je bilo noćas?«

»Zlo, velečasni, sedam puta me probudila. Velečasni, treba da mi oprostite, ali sedmi puta već mi je bilo dosta i kleo sam. Što ćete, čovjek se ne može odmah popraviti,« rekao je on, misleći na vrijeme, kad još nije bio kršćanin.

Naskoro se čuo iz susjedne sobe zvonak glas:

»Mišiću, znaš, ja sam gotova.«

Završila je zahvalu poslije sv. Pričesti. Pitanje doručka postavljalo se danas kao jučer, sutra kao danas. Tako su kroz nekoliko sedmica slijedili isti dani, i mišić je bio uvijek tamo, vjeran na svom položaju, a da nije ni mislio na veličinu svoje požrtvovnosti.

Ovo jednostavno pripovijedanje dnevnog reda Mieke-e i Nela dopušta nam, da zagledamo u dubinu i nježnost prijateljstva, koje ih je sjedinjivalo. To prijateljstvo nije od jučer, ono broji već nekoliko godina, odkako je sklopljeno. Zasada se zadovoljimo tim, što ćemo pokušati opisati početak i njegove glavne značajke.

*
* *

Mieke i Nel susreli su se u socijalističkim organizacijama. Na početku nije nitko mogao predvidjeti, da će se iz jednostavna drugarstva razviti jednog dana vjerno prijateljstvo.

»Oduvijek smo se poznavali,« rekla je Mieke. »Kako smo se sprijateljili ne znam. To se razvilo samo od sebe.«

»To je tako naravno došlo,« govorio je Nel. »Kod Mieke-e svidio mi se njezin značaj. Ne znam ništa drugo reći. Nisam toliko naobražen, da bih mogao to rastumačiti. Ona ima značaj, kakvoga nikada nisam susreo.«

Nel je još poslije nekoliko godina vjernosti sa začudjenjem govorio:

»Ne znam zašto, ali ja toliko držim do njezina značaja . . .«

Možda će drugi, koji ih promatra, lakše rastumačiti, što ova djeca nijesu mogla reći.

Mieke je imala u socijalističkim organizacijama stvaran utjecaj. Njezina naobrazba, osobito njezino zdravo mišljenje, koje se spajalo s vrlinama srca, učinili su je pouzdanicom brojnih prijatelja i prijateljica.

»Zvali su me »stara tetka«, govorila je smiješeći se. »Već sam mnoge svadje utišala u mom životu«.

Nel nepovjerljiv po svom temperamentu, trebao je moralne pomoći i oslona u sigurnom i nesebičnom prijateljstvu. Njemu je bilo 24 godine, Mieke je imala 21 godinu. Jednoga dana Mieke je bila u komunističkim prostorijama i vezla neku zastavu, a Nel joj je na dugo pripovijedao o svojim poteškoćama. Kao i druga radnička omladina prepuštena sama sebi, bez vjere i vodiča, mnogo je prepatio.

U dvadeset prvoj godini oženio se. Ali jedva su prošle dvije godine, umre mu žena. Otkako je ostao sam, jedina mu je utjeha bila njegov siromašni mališan Andrija.

Mieke je slušala pripovijedanje, a da se nije jako ganula.

»Znaš,« rekla je, »svatko ima svoje jade.«

Zatim je našla još nekoliko riječi, da ga ohrabri. Te su riječi zašle ravno u njegovo srce. On medjutim nije ni mislio, da je taj sastanak biti početak vjerna prijateljstva.

Nekoliko dana iza toga Mieke se ponovno razboli. Nel je primjetio, da je nema i doznao je, da je u sanatoriju. Znao je, da je sama i da je nitko nije pohadjao. Odlučio je, da je pohodi. Na dan pohoda predstavio se u sanatoriju i molio, da može govoriti s gospojicom N.

Mieke nije nikoga očekivala i zato ju je ova nježna pažnja dirnula. Nel je obećao, da će opet doći. Tu je bio zametak tog neobičnog prijateljstva.

Nel je Mieke-i posvetio duboke osjećaje pune nježnosti i poštovanja. Mala je bila sama, nevina, izložena mnogim pogiblima, koje je iz iskustva poznavala, i bolesna, pa je trebala nekoga, tko će je zaštititi. Nel ju je pomagao, uzdržavao i čuvao. Odonda se više ne će rastajati.

Otada je lakšim srcem polazio na posao. Više nije bio sam i bez osjećaja. Velikodušno je odijelio jedan dio svoje plaće, da pomogne siromašno dijete, koje je stanovalo na mansardi u četvrtom spratu. Nedjeljom su zajedno šetali duž kanala, gdje su pecali ribe. Za te šetnje znalo se medju Mieke-inim drugaricama. U samoći sanatorija rado se sjećala tih uspomena.

— »S Nelom,« govorila je, »šetala sam duž kanala. On mi je pokazivao brodove, koji su dolazili ili je pecao ribe.«

Mieke je znala mnogo imena riba, naučila je od Nela.

»Kad sam polazila s Nelom na pecanje i kad je ribica zagrizla na moju udicu, ja sam tako jako zaviknula, da je ona pobjegla . . . Nel je bio tada ljut. Pitala sam se, kako ima strpljivosti da cijeli dan ovako sjedi. Nel mi je pokazivao, kako se drži udica. — Napokon, bolje je to, nego vrtjeti se po plesnim dvoranama,« završila je.

Zdravlje je Mieke-ino bilo sve labavije. Naskoro nije bila više sposobna, da se uspne na mansardu u četvrtom katu. Morali su joj pomoći susjedi ili je čekala Nela, koji ju je vodio gore, kad se vratio s posla. To stanje nije moglo dugo trajati. U najsiromašnijem dijelu Vražjeg ugla Nel je tražio i napokon otkrio jednu sobu u prvom katu.

Javna se pomoć pokazala stroža nego ikada. Sa sobom je ponijela jednu crnu tavu, stol, dvije stolice i krevet. Sve ostalo je bilo prodano. Jednog dana pače neki cjepidlačavi nadzornik predbacio joj je, što ima samovar.

Jasno, da nitko nije shvatio prijateljstvo Mieke-e i Nela. Mieke je radi toga mnogo trpjela.

»Vele, da to ne može biti samo prijateljstvo. Ali ja vam kažem, da je tako. Barem u mom slučaju,« oštroumno je dodala. »Ako svijet ne će da vjeruje, neka im bude . . .« svršila je Mieke punom svježinom narječja Vražjeg ugla.

»Svijet ništa ne promišlja« — rekla je drugom zgodom. »Oni ne vide, da sam bolesna, ali velim vam, da se ničim nijesam okaljala, do zamazanim loncem.«

Na kraju svog života povjerila je svoje boli predsjednici katoličke bolesničke grupe. Pisala joj je:

»Moj mi je zaručnik kao brat. Zato, što je siromašan, ne mora biti nepošten, zar ne Pavla?«

Medjutim jednog dana njihovo prijateljstvo trebalo je biti prokušano. Liječnik Javne pomoći napisao je na dno svog posjetnog lista: »zadnja nada je Švicarska«.

Nel je to rado prihvatio i obećao, da će je čekati, dokle bude bilo potrebno. Mieke je protiv volje na to pristala. Samoća, pa odijeljenost od Nela — sve ju je to strašilo.

II.

U NAJLJEPŠEM KUTIĆU ŠVICARSKE.

»Kad sam objavila, da idem u Švicarsku, trebali ste vidjeti, kako je svijet podignuo glavu . . .«

Uistinu bilo je veliko uzbudjenje. Mieke je bila obljubljena u cijeloj četvrti. Njezin ju je stanodavac smatrao svojom kćerkom i rekao joj, da će svetkovinu četvrti odgoditi do njezina povratka.

Na dan odlaska došla je bolničarka iz dispanzera, da joj uštrca kamforova ulja, da uzmogne izdržati daleki put. Stanje joj je uistinu bilo teško i treba zahvaliti samo njezinoj neobičnoj energiji, da je izdržala taj napor.

Nel ju je otpratio na kolodvor i smjestio je što je bolje mogao u kutu željezničkih kola trećeg razreda.

U času odlaska, kad je vlak krenuo, bacio je na koljena svoje zaručnice mali smotak, brižno zavezan i plačući istrčao. U malom smotku bio je jednostavni križ dobre smrti. Kolikog li veselja za Mieke-u!

»Mislila sam,« pripovijedala je kasnije, »da je to ručni sat, ali kad sam vidjela, da je križić, koji sam toliko željela, bila sam mnogo zadovoljnija. Vidite, moj zaručnik tada još nije bio vjernik.«

Taj križić otada nije više ostavljao Mieke-inu krunicu. Već prvih dana njezina dolaska u Švicarsku, pisala mu je: »Dala sam blagosloviti tvoj križić i metnula sam ga na moju krunicu.«

Put je prošao bez velikih poteškoća.

Neki otac kapucin bio je u istom kupeu, u kojem je bila i Mieke.

»Znate, kapucini su vam tako jednostavni. Oni su bili jedini, koje sam mogla podnijeti prije moga obraćenja. Eto, taj otac kapucin smotao je svoj ogrtač i metnuo mi ga pod glavu sve do Arlona. On je opazio, da sam blijeda i da me trese konjska groznica.«

U Švicarskoj su krajolici Mieke-u očarali. Pisala je svom zaručniku:

»Ovdje je tako lijepo, da si ne možeš ni predstaviti. Potočići su modri i vidi se u dubini kamenje veliko kao ja«.

»Vlak je prolazio« — dodala je — »iznad provalija, od kojih me hvatala vrtoglavica«.

Bilo je još gore, kad je morala presjesti u žičanu željeznicu. »Najednom je trgnula natrag i ja sam se bojala. Posve sam problijedila, tako da su neki gospodin i gospodja priskočili, da me pridrže. Mislili su, da se onesvješćujem i mirili su me. Na kolodvoru je čekala sestra Marija s autom. Sjedila sam u autu tako, da me je s jedne strane pridržavao šofer, a s druge sestra Marija. To je bilo fino. Ali kad sam došla tamo, nijesam više imala u svojoj novčarki nijednog »okruglog« pače ni 30 santima, da kupim marku za pismo Nelu. Što ćete, nikoga više nisam imala, koji bi se bavio sa mnom i da nijesam još imala Nela . . .«

Nel i Mieke su štedjeli, ujedinili su sve svoje sile i kad su sve zajedno sabrali, svota je ravno iznosila 7 švicarskih franaka. Sad će se razumjeti Mieke-ina zabuna.

Kad je došla u sanatorij, požurili su se, da joj dadu da jede. Bolničarka se čudila divljem teku, o kome je Mieke govorila:

»Jela sam kao mali vuk.«

— »Pomislite,« rekla je bolničarka, »takova šta nijesam nikada vidjela.« »Nova djevojka, koja je danas stigla, onako blijeda i mršava i koja se jedva držala na nogama, jede s tekom . . . Obično, nove koje dolaze, jedva hoće što da jedu, ali naprotiv ova . . . Mislila sam si, ovo je jedna od onih, koje neće da putuju. Ta nova mi je rekla: — Umirem od glada, ništa nijesam jela od Brigne-a.«

Kad je sestra pregledala Mieke-inu prtljagu, opazila je, da je zaboravila metnuti pidžamu.

»Istina,« rekla je Mieke zacrvenivši se.

»Onda, trebat ćete pisati kući, da vam je pošalju.«

»Ne, sestro, to bi bilo uzalud, ja je nemam.«

»A,« rekla je sestra, »zar ne, vi ste ta mala . . . da, mala o kojoj su mi govorili?«

»Htjela je reći,« dodala je Mieke, »ona mala od Javne pomoći.«

Sestra se uspinjala do spavaonice, a za njom Mieke.« Zatim je sestra pošla da potraži dvije od svojih.«

Napokon je došao i liječnički pregled.

»Nije preda mnom krio,« pisala je Mieke svom zaručniku, »da je moja bolest teška. I još je rekao: Niste dosta jeli.«

Mieke je bila smještena u zajedničkoj spavaonici. Jedna od njezinih prijateljica, koja je bila s njom zajedno, priopćila nam je ove uspomene. One su slikovite.

»Cijeli je prvi dan šutjela. Ali kad je vidjela, da smo zaokupljeni poslom za tombolu, ponudila se, da nam pomogne.«

»Gospojice, ako vam mogu pomoći, znam praviti šalove i jastučiće.«

»Dali smo joj svile i jako smo se začudile. U tren oka bio je gotov jastuk, i napravljen šal.

»Pa vi vrlo brzo radite!«

»Da, bila sam na Vražjem uglu i pravila sam čipke i jastuke za svoju gazdaricu, « rekla je Mieke, jer nije htjela, da se znade za njezinu bijedu.

Malo po malo jezik joj se razvezao i navečer se već bila svemu prilagodila.

*

* *

Za svog je boravka Mieke često smućivala svoje drugarice svojom ćudljivošću, u kojoj je bilo neobičnih oprečnosti.

S jedne strane bila je strašno silovita, nekad pače nasilna, s druge strane bila je nježna, puna dobrote i pažnje s drugima, naročito prema onima, koji su mnogo trpjeli.

Sačuvala je bezazlenost djeteta i ujedno je bila u nevoljama potpuno sazrela.

Već njezin odgoj izgledao je neobičan. Krstili su je kao »princezu Žižibi,« imala je naime fine osjećaje. Ali s druge se strane ta »princeza« tako izvještačena izražavala jezikom, koji nije bio bez nekih pretjeranosti. To je potvrdila jedna od njezinih prijateljica.

»Mieke, u tebi su dvije osobe. Jedna s Vražjeg ugla, a druga namještene dame. Odrasla i dijete . . .«

Njezina je pobožnost takodjer bila čudna. Miješala je neobičnom lakoćom naravno i vrhunaravno. Govorila je o dobrom Bogu, o svetoj Djevici, osobito o svetom Antunu, kao da se radi o njezinim dobrim prijateljima. U isto vrijeme ničega se nije toliko bojala, koliko toga, da im se ne svidi ili da ih ražalosti.

Da se istaknu crte Mieke-ina karaktera, iznosimo nekoliko anegdota, koje su sakupile njezine prijateljice. One imaju ukusa:

»Već od prvoga dana bili smo na čistu, da ne ćemo imati posla s tom običnom djevojkom. Mieke je imala pogrješke i vrline vrlo osebujne. Bila je vatrena temperamenta, nikada ništa nije napola radila. Kad se ljutila, sipala je munje iz svojih očiju, tako da biste morali u zemlju propasti.

Kad se razgnjevila na koju prijateljicu, bila je uistinu neobuzdana i prošla je cijeli rječnik Vražjeg ugla, tako da je prijateljica morala pobjeći. To je uostalom bio najbolji način, da je se smiri.«

Poslije toga Mieke bi ušutjela. »Koliko puta,« veli njezina najbolja prijateljica, »poslije ovakovih ispada srdžbe, zatekla sam je gdje plače. Rekla mi je: — Eto, gle, moja ćud nikada se ne će promijeniti. Kad se rasrdim i za makar što planem, poslije žalim. Činim što mogu, ali uvijek me nešto raspali.«

Ipak je žalila, čim se smirila. Malo poslije pomirila se i čvrsto zagrlila onu, s kojom se svadjala.

»Zar ne, ti se više ne ljutiš na malu Mieke?«

Kao dvije sestre otišle bi onda držeći se ispod ruke.

Ljutila se najviše radi politike i tome sličnom. Mieke se tamo nalazila u sredini onih, koji su bili manje više imućni i uvijek je branila radnike. Jednog se dana usudila neka djevojka, da kaže pred njom: »Te životinje radnici.« Ona se strašno rasrdila. Poslije se smirila.

»Što ćete,« rekla je, »te siromašne djevojke! One ne znaju, one nijesu nikada sve vidjele. Zapravo ja sam još malo »crvena.«

»Ali to ne znači biti »crvena,« ako branite radnike.«

»Ne?, dakle ja sam crvena s bijelom perjanicom.«

Iako je Mieke često padala u strahovitu srdžbu, ipak je ona znala biti i nježno pažljiva.

»U našoj spavaonici,« piše njezina prijateljica, »živjeli smo pod upravom zajednice. Svaki paket, došao ma na koga, pripadao je svima. Mieke-u je ogorčavalo, što ona nije mogla dobivati pakete, da ih razdijeli. Lijepo su joj rekli: — Mieke, to je malenkost. Ona je držala, da i ona mora dati svoj dio. Jednog dana pošla je k zubaru. Vratila se pobjedonosno s bonbonima i s bademima ovijenim u šećer, a oči su joj sjale od veselja.«

»Eto, djeco moja, mala Mieke vam nosi nešto fino, što je dobila od zubara.«

Nije htjela reći, da ih hoće time maziti.

»Da,« šaptala mi je njezina drugarica, »morala sam je spriječiti, ona je htjela još kupiti, rekla je: — Barem jedamput da im nešto dadem.«

Kad je imala makar mali dug, rekli su joj: — Pusti to Mieke. Ona nije bila zadovoljna. Htjela je platiti do zadnje pare. Ali kad je mogla drugima posuditi, bila je sva sretna.

»Drži, ja plaćam za tebe, sad sam ja tvoja banka.«

Kad je kojoj od prijateljica bilo gore, Mieke ju je njegovala majčinskom brižljivošću. Namještala joj jastuk, kuhala čaj, mijenjala obloge i t. d. Ako je koja bila žalosna, ona joj je prišla i govorila: — »Ta idi, nemoj plakati, ne mogu gledati, gdje plačeš.«

»Samo ako bi se radilo o kakvoj nemarnosti, odmah bi vas ona poučila.«

Jednoga su dana javili, da dolazi jedna prijateljica, koja je bila ljupka, ali s bolesnom maštom.

»Čekaj,« rekla je Mieke, »vidjet ćeš, ja ću je okrenuti.«

Nadjela joj je ime Augusta, da može s njom muževno postupati. Uzela je za dužnost, da je malo po malo oduči, da stavlja noćnu kapicu, koju je nosila, da izbjegne propuhu. I »Augusta« se morala podvrći novoj disciplini.

»Jednog sam joj dana rekla: »Mieke ti si diktator sa zlatnim srcem,« čemu se ona slatko smijala.«

»Jest, to je istina, uvijek sam voljela zapovijedati. Ne mogu podnijeti, da se netko mazi, ali ako me netko dirne u srce, ne mogu se više svladati.«

Njezina se dobrota protezala i na životinje i na biline. Češće puta u 7 i po sati izašla je Mieke na balkon i mrvila kruh ptičicama, koje su dolazile, da prose svoj doručak. Zima je i snijeg nijesu smetali. Životinjice su bile gladne, i Mieke nije mogla podnijeti njihove bolne jecaje.

Za vrijeme proljetnih šetnji zaustavljala se pred jezerom, da promatra guštere, koji su se sunčali. Sa šibom za pecanje pronašla je nekoliko punoglavaca, koje je slavodobitno ponijela kući. Uza svu njezinu brigu punoglavci su krepali iza nekoliko dana.

»Gle, teško je dočekati, da od punoglavca postane žaba. Gotovo nikada to ne uspijeva.«

Ludovala je za biljem i cvijećem. Za nju je bilo veselje, kad ga je dobila i za nj se brinula poput vrtlara.

»E, da sam bogata, koliko bi veselja imala! Mislim, da bi uvijek našla načina, da novac potrošim. Najprije bih dala 10.000 franaka za Modri križ, znaš, Društvu za zaštitu životinja, jer ja toliko volim životinjice.«

Kad bih morala biti životinjom,« dodala je, »tad bih voljela biti malo salonsko psetance; ništa nema, što bih toliko voljela kao lijepu kuću i fini namještaj.« Počela je da nabraja ono, što joj se svidja, kao da ima takve odaje. Čak je nacrtala, kako je htjela, da Nel namjesti njezin namještaj. Neka je prijateljica zamjećujući njezin ukus rekla: Mieke, ti si rodjena, da budeš milijonerka.

Želja ju je za vlastitom kućom mučila. Misao, da nikada ne će imati svojega doma, tjerala ju je u napadaje očaja.

»Ne, ja idem,« govorila je. »Nemojte me više zadržavati, ja idem kući.« Ponavljala je na flamskom jeziku, uvijek istim riječima:

»Marie Lou, nemoj me više zaustavljati, ja idem.«

Neka je mala prijateljica Francuskinja naučila tih nekoliko riječi napamet i na svoj ih način opetovala: »Nemoj me više zaustavljati, ja idem.« Mieke se tome od srca smijala.

Jednoga dana pače, nakon nekog prigovora, za koji je držala, da je neopravdan, pošla je na tavan, da traži svoje kovčege i sva u suzama izjavila je: »Idem kući, odlazim svojoj kući.« Njezinoj kući? ... Siromašno djevojče, ali gdje joj je kuća?

Opreka izmedju žestoka temperamenta i dobra srca Mieke-ina po naravi svojoj zbunjivala je one, koji su je površno poznavali. Pružala je još i drugi kontrast, koji je takodjer neobičan: po naravi svojoj bila je profinjena, prirodno otmjena, ali govorila je jezikom svijeta s Vražjeg ugla.

Kad je prvi put nekog vidjela, odmah ga je prosudila.

»Ne vidiš li ti, kako ona ima običan izgled, osobito, kad govori? Čudi te, što ja to kažem, ja, koja i sama takodjer govorim briseljski i koja dolazim s Vražjeg ugla. Čudno, odmah osjetim, kad je netko otmjen i iz dobre obitelji. Ne znam to rastumačiti.«

Zanimivo, Mieke je mnogo držala do sebe, ali ni za šta na svijetu nije htjela promijeniti svoj jezik.

»Ja sam s Vražjeg ugla, to hoću da i ostanem.«

Uza sva nastojanja prijateljice Francuskinje nije htjela se popraviti. Nije htjela ništa mijenjati, jer je ne bi, tako je govorila, Nel više prepoznao.

»Ovdje,« piše ona nekoj prijateljici, »uvijek isto: tečajevi francuskog jezika: ova ne govori dobro, ovo nije francuski jezik i t. d. Otkad je ovdje naša Augusta, još je gore. Sad je tečaj o odgoju. Što ćeš, raste mi vrijednost. Pitam se, što ću raditi na Vražjem uglu. Davat ću tečajeve francuskog jezika.« Pred svojim prijateljicama žestoko je branila svoje briseljsko narječje.

»Sav Pariz,« tvrdi ona, »strči se, da ga čuje.«

Ta opreka izmedju njene profinjene naravi i gruba jezika dovodila je do komičnih prizora.

Prvog Božića, što ga je provela u zavodu, pripovijeda njezina prijateljica, dobila je dopust, da prisustvuje ponoćki i da podje na ručak u gostionu.

Veselila se, da će prisustvovati sv. Misi, ali i da će ići na ručak.

Čim je sišla, već je smatrala, da je u društvu otmjenog svijeta. Ukočeno je sjedila na svojoj stolici i smiješila se vrškom svojih usnica. Dolazila su i prolazila različita sitna jela. Znam, da se zanosila za morskim rakovima, ali vidjela sam, da je uzela samo nekoliko kolutića, koji su bili pred njom. Gle, to je čudno, Mieke ne jede rakove! Nijesam ništa rekla. Dolazi i drugo jelo. Mieke je ponovno uzela ono, što je bilo pred njom i jela je uvijek samo vrškom zubi. Poslije jela nijesam mogla, a da ne primjetim:

»Pa ti danas ništa ne jedeš?«

»Pa da, htjela sam igrati veliku damu. Mislila sam: pravila pristojnosti traže, da uzmem ono, što je preda mnom, i sad sam sa svim tim propustila rakove, a želudac je ostao prazan.«

Bila je gizdava, pripovijeda njezina prijateljica. Kad je izlazila na šetnju, to joj se katkad dopuštalo — uvijek je uzimala rukavice, dobro iščetkala svoj tamnomodri ogrtač, bila je kao lutka. S ono malo

što je imala, bila je uvijek kao da je izašla iz kutije. Kasnije je imala već prilično odijela, jer je za usluge što je drugima šivala, dobivala tkanine, pidžame i drugo.

Trebalo je čuti, kako je raspravljala o odjeći. Uvijek smo joj govorili: »Mieke, s nekoliko krojačkih tečajeva, moći ćeš otvoriti krojačnicu za bolja odijela i imat ćeš uspjeha.«

Uvijek je pravila planove.

»A sada,« rekla je, »napravit ću ovo, pa još ovo i t. d.«

A kad se odmarala, rekli smo joj:

»Mieke, pa kad ćeš ti to sve izvesti?«

»Istina,« odgovorila je Mieke, »ali volim, kad je sve uredno. Govorili su mi, kad sam lijepo obučena, da se mogu svagdje pokazati, pače i medju ljepoticama. No tad bih morala paziti, da ne otvorim usta, jer ću opet izaći sa svojim briseljskim govorom! . . .«

Imala je profinjen ukus. Zazirala je od prostota. Voljela je glazbu. U Straussovu je valceru osobito uživala. Kad je nedjeljom svirao gramofon, svatko je mogao izabrati ploču, koju je htio. Mieke je svaki put izabirala Straussa i pred nama izjavljivala:

»Voljela bih umrijeti uz zvukove Straussova valcera.« Zatim je počela plesati valcer, te pritom pjevala: »Na lijepom, plavom Dunavu.«

Kako je bila istančana ukusa, tako je voljela i posao. Zazirala je od nerada i malo je cijenila takozvane »intelektualke,« kako ih je s prezirom nazivala. — »Te intelektualke,« rekla je, »ne znaju na naprave ni jedan ubod na svojoj košulji.« Uvijek je bila zaposlena besprimjernom marljivošću. Plela je već od ranog jutra, tako da su joj prijateljice govorile: »Ti radiš kao stroj za šivanje.«

»Ah,« rekla je nato, »u dan, kad ne budem više ništa radila, bit ću uistinu vrlo bolesna.«

Bila je vrlo vješta, i njezini su prsti mogli posvršavati mnoštvo stvari: divne čipke, koje su njezine prijateljice stavljale na tombolu, triko, kutije za dragulje, salonske lutke i t. d. U isto vrijeme bavila se i finim šivanjem. Nikada nije učila krojiti, ali trebalo ju je gledati, kako kroji, kao da nikada nije ništa drugo radila. Napravila je nekoliko haljina, koje su više nego uspjele.

Tri sedmice prije svoje smrti Mieke je još plela čipke, ali jednog dana čipka je ostala nedovršena.

Ujedno je bila i najvještija kuharica u svojem odjeljenju.

»Moram priznati,« govorila je, »da mi je trebalo godinu dana, dok sam naučila kuhati. Gospodja S. bila je strpljiva sa mnom, a sad ništa toliko ne volim kao pripravljati fina jela.«

Jednoga dana pripovijedale su njezine prijateljice, kako će osnovati samostan. Mieke je izabrala službu kuharice.

»Vidjet ćete, kako ću se za vas brinuti. Kuhat ću vam fina jela. Samo hoću, da nikoga ne bude oko mene. Moram biti gazdarica u kuhinji. Eto, zato bih htjela biti sestra kuharica.«

Zbog tih različitih talenata njezine su prijateljice morale reći:

»Ali, Mieke, pa šta ti sve ne znaš raditi?«

Ona je odgovorila:

»Da, ali nikada ne ću biti intelektualka.« I oponašajući francuski naglasak nastavila je: »Ako tako nastavim s vama, kad se vratim u Belgiju, bit ću pravi rječnik. Što ću zadiviti sve s Vražjeg ugla, kad kad ih budem pitala: — Što mislite o posljednjoj knjizi Paula Valery-a ili Paula Bourget-a ili Montherlaut-a? Što je to užitak!«

Sve su to bile prazne riječi, jer Mieke-ina lektira kretala se oko dječjih bajki. Uživala je u Tom-u, Playfair-u, u knjizi »Moj ujak i moj župnik« i t. d. pripovijesti iz džungle, romani za djevojčice bili su njezina naslada. Ali iznad svega voljela je knjige P. Hublet-a, gdje se govori o skautima i njihovim žrtvama.

Dok je bila malena, Mieke je bila »vodja« u Belgiji. Govorila je, da je prva položila zakletvu, još dok joj je bilo devet do deset godina. — »Skauti su sve, što ja volim!«

Vrlo bogate naravne sposobnosti Mieke je spojila s dubokom pobožnošću, koju je rado sakrivala. Nije voljela izvanredne pobožnosti.

»Znate, čitala sam život neke bolesnice. Oblijevao ju je znoj kad je gledala na raspelo; priznajte, da je to neozbiljno. To je histerija.«

Nije odbijala, da čita životopise svetaca. Ali tada je bila ozbiljna.

— »To se ne čita, kao kakve športske novine. Treba se pitati: to je bilo tako i tako, a kakva sam ja?«

Njezina je pobožnost bila uvijek skromna:

»Imam mnogo da kažem dragom Bogu. Da vam kažem, stajalo bi me mnogo muke. To je tajna izmedju nas dvoje.«

Kad joj se pri kraju života reklo: — »Mieke, vi ste na putu, da postanete mala svetica,« ona je odgovorila:

»Ah, kakvi, ni šegrt . . .«

Medjutim je mnogo molila, pravila je devetnice, osobito svecu, kojeg je vrlo voljela, dobrom svetom Antunu, zaštitniku Vražjeg ugla.

Kad je molila devetnice, postavila je kip svog dragog sveca na noćni ormarić izmedju dvije svijeće, koje je zapalila i pobožno molila. Svijeće su morale biti fine. Kupovala ih je od svoje male uštede. Svojoj prijateljici, koja joj je kupovala, nalagala je:

»Neka budu dobre, ne one, koje se dime.«

Često je molila svoje prijateljice, da je preporuče u svojim molitvama, ali nije nikada rekla zašto.

Jednog dana, dok su joj prijateljice, kojima je bilo bolje, bile na zraku, Mieke je po svom običaju molila molitvu svome svecu. Tu je molitvu, molila osobito, otkad je došla iz Belgije.

Kip sv. Antuna bio je u dosta lošem stanju. Jednom za vrijeme molitve otkinula se glava i otkotrljala na zemlju. Mieke je nesmetano nastavila dalje svoju molitvu. Nije trpjela, da se je pod molitvom uznemiruje. Treskao je glupi smijeh njezinih prijateljica, kad su unišle.

Mieke je s otvorenim očima tiho molila pred kipom bez glave, koja se otkotrljala na pod, dok su dvije tradicionalne svijeće i dalje gorile.

Nije se dala smesti smijehom prijateljica. Nastavila je molitvu i uzdržala se, da im ne očita bukvicu, koju će već čuti, kad bude gotova.

Mieke nije nikad propustila, da se utorkom pričesti u čast svoga dragog sveca.

»Pa on mi sve daje i čini mi se, da je on više za mene, nego dragi Bog.«

Već od početka njezina boravka u Švicarskoj opazile su prijateljice da štuje svetu Djevicu. Ne zna pravo, koga da više štuje: svetog Antuna ili svetu Djevicu. Poslije njezina puta u Lourdes, sveta Djevica će napokon odnijeti pobjedu.

Njezina prijateljica pripovijeda, da nikad nije naveče zaspala, a da nije izmolila krunicu. U tom nam je bila uzor. Često smo se smijali i brbljali. Mieke je držala šutnju. Zašto? Jer se bojala, da će zaspati, bez svoje krunice. Kad joj se to ipak dogodilo, bila je sva zbunjena i sutradan mi je rekla:

»Jučer nijesam svršila svoje krunice, hoće li mi se radi toga štogod dogoditi?«

Ako jednoj ili drugoj drugarici ili kojoj bolesnici, našoj znanici nije išlo na bolje, Mieke je govorila:

»Hajde, moja dječice, da izmolimo krunicu ili molimo devetnicu za nju.« Ako je netko umro, htjela je, da izmolimo tri krunice za pokoj te duše i nije mirovala, dok nismo izvršili ono, što je nakanila.

Često se pričešćivala. Kad je odlučila, da primi »svoju Hostijicu,« nitko je nije mogao od toga odvratiti, makar joj prošle noći nije bilo dobro. Njezina je živa želja bila, da može nedjeljnu svetu Misu pratiti po misalu. Jednog dana joj je neka gospodja, njezina prijateljica poklonila misal. Odtada je bila presretna. Svake je nedjelje molila svoju prijateljicu, da joj pripravi svetu Misu, koju bi ona s pobožnošću pratila.

U svojim odnosima prema Bogu bila je tako priprosta, da je upravo smućivala. Kad dragi Bog nije htio izvršiti ono, što je htjela, ona Ga je grdila, prstom mu se prijetila, pače i šakom se grozila, da će molitvom štrajkovati.

»Pazi, ako mi to ne daš, znaš, dragi Bože, ja nikad više ne ću moliti.«

Ona je bez sumnje držala, da je njezina molitva tako ugodna dragom Bogu, da će On prije popustiti i prijeći preko svih njezinih uvjeta, nego odreći se njezine molitve.

Kako svjedoče sve njezine prijateljice, redovito ih je molila za svoje duhovne nakane. Kasnije je i velečasni bio tome svjedok. Jednom joj je predložio, da moli devetnicu za svoje ozdravljenje. Mieke je to smjesta odbila:

»Vi ne znate, što bi od mene moglo biti, a ovako u Velikoj knjizi bit će zapisano moje bolesničko zvanje.«

III.

NASLADE SRCA.

Za svoga boravka u Švicarskoj Mieke je bila pozvana, da se učlani u Zajednicu katoličkih bolesnika.

Z. K. B. kako su je po domaći zvali njezini članovi, bilo je ujedno društvo katoličkih bolesnika, kao i organizacija za dopisivanje izmedju bolesnika. Ta sklonost dopisivanju, kako tumači bilješka, koju je Mieke zapisala prije nego se učlanila, svojstvena je onima, koji ne mogu vršiti dužnosti svoga zvanja i koji se ćute odijeljeni od svijeta. To je prva veza, koja veže članove Z. K. B.

Ali to nije jedina i najveća zadaća. Z. K. B. je razonoda, a napose utjeha. Po zamisli Louis-a Peyrot-a osnivača Z. K. B. ona treba da bude divna primjena dogme o općinstvu svetih. Bolesnici će se udružiti, da se medjusobno pomažu i da steknu plodove, koje je Bog spremio svakomu radi boli, koje snose.

Mieke je bila sretna, da je mogla pridonijeti svojom suradnjom tom lijepom djelu medjusobne duhovne pomoći. Brzo je našla utjehu pri pomisli, da više nije sama, jer je smatrala sve članove Z. K. B., da su joj braća i sestre. Njihov će izvještaj nadomjestiti makar malo obitelj, koju je izgubila i radi koje je mnogo trpjela.

Običaj je kod Z. K. B., da se u prvom listu, koji se obično naziva »golub,« svaki bolesnik predstavi svojim novim prijateljima. Mieke je to učinila slikovitim riječima:

»Velečasni duhovniče,

Dragi prijatelji!

Evo već se tri dana pitam, što se to sa mnom dogadja. Da, dragi prijatelji, mislila sam, da ću biti rijetki član bolesničke organizacije, a nijesam ni znala, da nas toliko ima, jer ja već pripadam šestoj skupini. Moram vam priznati, da ispočetka baš nijesam bila sasvim zadovoljna, ali sada već nekako ide, i to vam moram reći, da sve nije bilo mojom krivnjom. Zamislite, jednog sam dana čula reportažu o vašoj skupini na radiju. Sve je bilo na ovaj kalup: »Jadni beskućnici leže na malim bijelim krevetima, napušteni od svih, i tako kroz četvrt sata . . . Tada sam se pitala, u kakvo sam to društvo upala. Ali na sreću, kada sam pročitala vaš list, vidjela sam, da nije sve tako, kako su o vama govorili i sad sam vrlo zadovoljna, dragi prijatelji. Dakle sada vam se moram predstaviti. Zovem se Mieke. Imam 24 godine, visoka sam 1.77 m, teška sam 55 kg. Moje su oči kao lješnjaci, moja kosa ima boju vjeverice. To je sve, što vam imam reći. Zubi su mi vrlo rijetki, umjetnih nemam, ne manjka mi više od pet. Ne vidim u tome ništa neobično, ali mi moje prijateljice vele, da mi smijeh nije više dražestan. Zar ne, dragi prijatelji, da za drugo ne ćete pitati, jer, vjerujte, druge mjere nijesam uzela. Moram vam reći, što vi bez sumnje naslućujete, da sam Belgijanka i to Briseljka. Čini se, da sam briseljska Marseljka. Što ćete, dragi prijatelji, volim Briseljce i

ne mogu, a da o njima ne govorim! Što se tiče moje bolesti: bolujem na plućima još od 1923 g. Jedna strana pluća zahvaćena je 1928. godine. Tada je bolest popustila, sada me opet uhvatila, zahvaćena je i druga strana, dakle sušica na obje strane pluća.

Bruxelles je lijep grad. Kod nas se veli, kad bi Paris imao Palaču pravde kao Bruxelles, moglo bi se reći, da je Paris mali Bruxelles. Dakle to nije ništa. Moram reći, da briseljci nijesu naduveni, no, što vi mislite o tom?

Dragi prijatelji, sigurno ćete pitati, kako je ovdje. Pa dobro, pače meni je vrlo dobro. Poput belgijske kraljice majke moram i ja reći: ovo je najljepši kutić Švicarske, što sam ga vidjela. Dakle dragi prijatelji, uvjerena sam, da je tako lijepo, iako nijesam mnogo izlazila. Dragi prijatelji, moram završiti svoj prvi list, jer eto već jedan sat pišem. Moram položiti oružje, jer jednom riječju: naša se bolničarka ljuti, a ja ne volim, da budem neposlušna, jer bi me ona mogla povući za . . . .

Zbogom, velečasni duhovniče i dragi prijatelji, do skora vidjenja.

Briseljka Mieke.

Mieke-ina pisma su jednostavna i vedra, rijetko će se u njima naići na izjave pobožnosti. Ipak piše vodji svoje skupine:

»Da, slažem se s tim, da postanem dobra članica naše organizacije i nadam se, da ćemo svi pridonijeti tomu, da naša grupa postane jedna od najboljih. Kažem to i vidim, da smo već dobra mala jezgra. Samo ja ne znam govoriti o svetosti. To je zlo, ali dotle ja ne dopirem.«

Medjutim je jedamput ipak otkrila svoje dobro srce i svoju duboku pobožnost. Evo uistinu potresna lista, što ga je upravila na svoje prijatelje.

»Dragi prijatelji!, morala bih vas štošta drugo zapitati, ali se gotovo ne usudjujem, što ćete odmah razumjeti:

Vi svi, dragi prijatelji, znadete, da ja nijesam uvijek bila katolikinja. Prije sam bila članica socijalističke radničke omladine. Tada sam opazila, da sam na krivom putu. Tamo sam imala prijatelja i njih vam hoću preporučiti. Neki brbljavac znao ih je privući i obećavao im je more stvari i posebno dvije hiljade franaka, koje uostalom nikada ne će dobiti. Tako eto, dragi prijatelji, oni su otišli u Španiju, jasno na stranu crvenih, pa bih vas htjela zamoliti, da se molite za njih (reći ćete, dakle tako), ali shvatite me, dragi prijatelji, nijesu to nikakvi zločinci, ah ne, to su djeca i neznalice. Molim vas, dragi prijatelji, da se u molitvi sa mnom združite, pa da zamolimo Boga, da ih prosvijetli i ako moraju umrijeti, da u tom času misle na našega Boga, na našega Spasitelja i da Ga mole za oproštenje. Ne znam, dragi prijatelji, da li sam se dobro izražavala, ali nadam se, da ćete me razumjeti i da ćete mi pomoći. Hvala! Dragi prijatelji, završit ću svoj list, jer sam već posve umorna. Zbogom, dragi prijatelji.«

* * *

U svim svojim bolima i molitvama bez prestanka je mislila na jednu osobu: na svoga zaručnika Nela.

U prvo vrijeme njezina boravka, pripovijeda jedna od njezinih prijateljica, čekala je pisma s grozničavom nestrpljivošću. Pripovijedala nam: »Ja ga zovem: mišiću, a on meni veli: bubice. Nekada mi kaže: paukova glavice.« (Aludirao je na njezinu kovrčastu kosu). Poslije je prešla na fotografije, kasnije je dobila veliku Nelovu fotografiju i odmah se pobrinula, da je uokvirenu pribije na zid. S vremenom na vrijeme fotografija je potajno iščezavala u ladici noćnog ormarića, gdje je dizala na nju pesnicu, kad Nel nije dugo pisao i bila je ljuta.

To medjutim nije bilo tako često. Svake sedmice, pače i dva puta preko sedmice kružili su listovi izmedju Bruxelles-a i Švicarske. Listovi su bili jednostavni, ali često puta dirljivi.

Mieke je mislila na obraćenje svoga zaručnika.

»Znaš,« govorila je jednoj svojoj prijateljici, »s njim moram biti vrlo razborita i sve udesiti, kao da ta misao dolazi od njega. Već je išao sa mnom na hodočašće u Hal i uspjelo mi je, da mu dadem i medaljicu svete Djevice. Malo po malo, praveći se nevješta, možda ću uspjeti, da će on i više toga učiniti, jer, znaš, Nel je pametan dečko. On zna sve napraviti i veoma voli čitati.«

Od vremena do vremena pozivala ga je, da moli za nju. To je prvi način, da nekoga privedemo k Bogu.

»Ne zaboravi,« rekla mu je povjerljivo, »na moju medaljicu sv. Antuna što visi na strani kamina sa svijećom. Od vremena do vremena izmoli koju molitvicu za mene.«

Nel je shvatio, što to znači: svakog utorka — to je dan sv. Antuna, gorit će svijeća pred svetim zaštitnikom Vražjeg ugla.

Na nekoje dane Mieke se »grizla,« kako je ona to voljela reći:

»Obećala sam, da se ne ću ljutiti, ali što ću, kad se ne mogu svladati.«

Samoću ju je mučila. S veseljem je prepoznavala dobrotu svojih drugarica, ali je ipak jednom napisala:

»One nijesu moga staleža (aludirala je na prilično bogate drugarice iz svoje spavaone). Na časove bih najradije pošla na počinak na vrh kakvog brda.«

Komu bi povjerila svoje boli, ako ne Nelu:

»Imam samo Tebe,« pisala mu je s dražesnom jednostavnošću, »i radi toga otvaram ti svoje srdašce.«

I kasnije:

»Ne znam, da li me razumiješ, ali vidiš, kad ovdje gledam svoje drugarice, koje imaju svoju obitelj, koja ih voli i čeka, imaju svoju kuću, kamo će se povratiti, ja imam samo tebe, i ti si mi sve. Neprestano mislim na sve to i znam, da je to ludo . . .«

Predbacuje si svoju sebičnost.

»Znam,« rekla je, »da te to ne veseli, i da ja nijesam bolesnica kao druge . . .«

Bila je toliko nesebična, da mu je dala potpunu slobodu:

»Radi što hoćeš, ja te ne ću smetati.«

Ona sa svoje strane prisiže vjernost za cijeli život.

Nel uostalom nije htio ni čuti, da se o svemu tome govori. On će čekati doklegod bude potrebno i neprestano joj je preporučivao, da se mnogo brine za sebe.

Kad je doznao, da joj je lošije, a to je bilo vrlo često, on ju je malo izgrdio, a Mieke je molila oproštenje za onaj »kilogram, što je odletio.«

Ona je izdaleka pripravljala svoje nježne želje. Na imendan svoga zaručnika, poslala mu je lijep runolist, što joj ga je ubrala neka prijateljica. Na omotu je napisala ove riječi:

»Cvjetić runolist, što je procvjetao u snijegu za imendan malom braci bubiću.«

Braco, bubica, već nije znala, kako bi nazvala onoga, koji joj je toliko puta bio zaštitnik, prijatelj i brat.

Vrijeme joj se veoma oteglo. Nel je štedio, da je može svojim pohodom razveseliti. Nedjeljom je provodio svoje vrijeme na pecanju, a Mieke mu je opetovano preporučivala, da pazi, da se ne prehladi. Naskoro je skupio 700 do 800 franaka. Na časove ga salijetala podmukla napast: s 800 franaka i još nešto više mogao bi kupiti dvokolicu, kako je to već odavna htio. Mieke nije znala za tu malu dramu, pa mu je pisala:

»Kako bih bila sretna, da jednoga dana čujem: imate posjet.«

To je bilo dosta. Nel nije više oklijevao, ići će u Švicarsku.

To je svečanost! To je dogadjaj! Mieke je po cijeloj kući trubila:

— »Da, moj Nel dolazi, da vidi svoju malu Mieke.«

Kako Mieke nije mogla sama poći na kolodvor, jedna je od njezinih prijateljica predložila, kako bi je Nel prepoznao, da objesi na vrat Nelovu sliku. Mieke se od srca smijala i na veliko savjetovala:

»Pazi! Nemoj previše gledati mog Nela!«

U času, kad je stigla uspinjača, bile su sve bolesnice iz njezina sprata na balkonu, da vide slavnog Nela, kad bude prolazio.

»Kako vam se svidja moj Nel?,« pitala je Mieke svoje drugarice.

— »Izgleda malo po briseljski, zar ne?«

»Ali ne, Mieke, on je vrlo simpatičan!«

»Istina, on ne govori mnogo, ali odmah sve zapaža.«

U listu svojoj prijateljici opisuje Mieke ovaj veliki dogadjaj:

»Sad Ti javljam veliku novost, draga Blanchette-o, pohodio me moj Nel. Da, bio je ovdje petnaest dana. Ne bih mogla reći, da se promijenio. Znaš, najprije sam ga sa svih strana promjerila i vidjela sam, da je izgledao briseljski više no ikada. Rekla sam mu, da je malo čudan, našto su se svi smijali. Znaš, tome sam ja kriva. Medju ovim intelektualkama ne značim mnogo. Neka gospodja odavde rekla mi je: »Vi se morate preudesiti!«

* * *

Dok je Nel bio u Švicarskoj, zbio se veliki dogadjaj. Kad je jedna Mieke-ina prijateljica doznala, da su se nedaleko sanatorija nastanili kralj Leopold III. i kraljica Elizabeta, potajno im je pisala i zamolila, da pohode malu bolesnu Belgijanku, koja mora ležati u postelji i za koju je gotovo sigurno, da ih ona ne može pohoditi.

Sutradan najavila su Njihova Veličanstva pohod liječniku-upravitelju sanatorija. Nastalo je opće uzbudjenje. Kad je Mieke doznala za kraljev posjet, pitala se, što bi mu rekla, da mu bude ugodno.

»Bila sam sigurna, da ću se zbuniti u naslovu: Vaše veličanstvo ... Pitala sam velečasnog gospodina duhovnika, da li bih mogla zahvaliti za pokrivač, koji sam imala na mojoj postelji. On je bio djelo kraljice Astride.«

»Dakako,« rekao je velečasni gospodin duhovnik, »možda nitko na to još nije mislio.«

»Tada,« pripovijedala je Mieke, »došao je kralj i ja sam mu zahvalila za kraljičin pokrivač. Kralj se okrenuo na stranu, u oku mu je bila suza, bio je ganut. Ja sam takodjer bila. Tada sam se zbunila u naslovu: veličanstvo, visočanstvo, gospodine ... Sve sam pomiješala. A kralj je rekao: Recite samo gospodin.«

»Kralj je kod mene ostao oko 10 minuta. Liječnik me na engleskom jeziku hvalio. Ništa nijesam razumjela, ali ipak sam malo naslućivala,« rekla je vragoljasto.

»Zatim je prišla kraljica. Ona se takodjer kod mene zadržala. Kako je plemenita. Liječnik joj je pokazivao moje fotografije (znate one s Röntgenovog aparata), jer je moj slučaj rijedak ... Pokazali su joj i moje čipke. Kraljica me tada prihvatila za vrh nosa, pa je rekla: To je mala zločka ...«

»Bavarska knjeginja sjela je na rub moje postelje.«

»Čudno, zar ne, osobito za mene, mi smo se odmah sprijateljili. Grofica L. prišla je, da je u pohodu zamijeni, ali ona se nije htjela maknuti. Alaj smo se smijali!«

»Čusmo, kako se obadvije smiju,« pripovijeda jedna od njezinih drugarica, »kao da su stare prijateljice oduvijek. Mieke je vješto odgovarala ...«

»Pri kraju pohoda,« pripovijeda Mieke, »pomislite knjeginja me pitala, ne izgleda li previše debela u svome puloveru ... Ipak je to malo previše ...«

Nekoliko časova prije nego je knjeginja ostavila svoju prijateljicu, sva ju je sretna pozdravila.

»Oh, kako sam bila u neprilici,« rekla je Mieke. »Otvoreno mi je govorila.« Mieke je počela oponašati njezin njemački izgovor: »Fi ste fina, fi ste lijepa, fi ste grasni. Ja fas folim. Ja šalim, da moram otići. Ipak mi ostale, kad bi tako mislile, ne bi nikada to rekle.«

Za toga pohoda Mieke je imala prilike, da vježba svoj talenat opažanja:

»Kralj ima oči,« govorila je, »kakve još nikada nijesam vidjela. Već sam vidjela modrih očiju, kroz koje se vidi u nutrinu, ali on ima modre oči, kao da su cvjetići.«

Što se tiče kraljice, Mieke je osobito zapazila, da je jednostavna. »Bila je u saonicama s mojom prijateljicom Titi. Najednom su se saonice prevrnule. Kralj ih je htio podići. Njih četiri su bile unutra, pa je bilo malo teže. Napokon su same ustale.«

Mieke je zapazila, da kraljici manjka kopča na šavu i da ga je pričvrstila pribadačom.

Kraljica je trebala da se još jednom povrati:

»Prepoznala me,« rekla je Mieke »pripovijedala sam joj o Nelu, koji je baš došao. Kraljica je gledala Nelovu sliku, koja je visjela na zidu i rekla je: Ja sam ga već negdje vidjela, mislim, da sam ga susrela na putu . . .«

Uto se umiješao liječnik: »Zaručniku sam rekao, neka čeka dolje, da ga mogu predstaviti Vašoj Visosti.«

Kad je kraljica sišla, Nel je pobjegao, jer ga iznenada uhvatio strah.

»Šteta,« rekla je kraljica »htjela bih ga upoznati.«

Možete naslućivati, kako se Mieke smijala, kad je to čula. Zatim je dodala: »Šteta, ali to je dobri Nel . . .«

IV.

MILOST MASABJELSKE DJEVICE

Svako veselje kratko traje.

Kad je Nel otišao, Mieke-i se činilo, da mu nije ništa rekla. Odmah mu je pisala, da mu protumači svoju zabunu i svoju šutnju: »Bijaše previše najedamput.«

Stanje zdravlja neprestano se pogoršavalo. U izvjesnim časovima Mieke je žalosna i »otvara malo srce svom zaručniku.«

»Nije mi baš dobro. Žalosna sam. Nemoj misliti, da me moja bolest ražalošćuje, ne, žalim za tobom i samo za tobom. I potpisala se: »Tvoje veliko dijete.«

Od časa kad je osjetila, da joj sile slabe i kad joj je bilo jasno, da više ne može podnijeti gorsku visinu, odtada je imala samo jednu želju: vratiti se u Belgiju.

»Znaš,« govorila je jednoj svojoj prijateljici »ja ne ću, da ovdje ostavim svoje kosti i ako moram umrijeti, hoću da to bude u Bruxelles-u. Ja sam Briseljka.«

Zatim je dodala malo čudnovate riječi:

»Znaš, nešto me sili, da se vratim. Medjutim često, mislim, da ne ću nigdje biti bolje njegovana. Ovdje su svi tako dobri sa mnom. Nigdje ne ću imati liječnika, koji će me njegovati kao liječnik C . . .«

Taj liječnik, koji ju je pohađao i njegovao za njezina boravka, rado bi je pazio sve do kraja. Pitao ju je: »Hoćete li biti sretni u Belgiji?«

»Da, da,« odgovorila je Mieke, ali odmah je dodala »na kraju krajeva ne znam.«

Priznala je prijateljima iz bolesničke organizacije:

»Dragi prijatelji, naskoro se vraćam u Belgiju, jer sam vrlo umorna i sva sam izrešetana od injekcijskih uboda. Držim, da će mi u Belgiji biti bolje. Ali, prijatelji dragi, još ne znam, kome ću poći, jer nemam ni obitelji, ni rodjaka, ni kuće. Mislim, da ću poći u kliniku ili koju bolnicu.«

Nekoliko dana kasnije pri kraju devetnice u čast sv. Antuna, liječnik joj je javio, da je Javna pomoć pristala na povratak.

Zahvaljujući brizi liječnika, povratak je prošao u boljim okolnostima nego dolazak. Pratila ju je bolničarka i ležala je na ugodnoj postelji.

Nela su obavijestili telegrafski, da je dočeka na kolodvoru, da je primi. Ali, kad je Mieke izašla iz vlaka, njega tamo nije bilo. Lako možete predstaviti očaj male sirotice, koju su svu u suzama prenijeli u bolnicu. Nekoliko sati kasnije stigao je i Nel tamo. Brzojav je prispio, dok je bio na poslu i našao ga je tek, kad se vratio kući.

Mieke je bila do krajnosti slaba i strašno mršava. Uza sve to jedva je sprovela nekoliko dana u bolnici, kad su liječnici odlučili, da joj izrežu nekoliko rebara, tako da joj se olakša dihanje.

»To ju je skrhalo,« izjavio je njezin švicarski liječnik, koji se kroz godinu dana za nju zanimao i koji joj nije dopustio, da ostavi Švicarsku sve dotle, dok nije sigurno uvidio, da će uskoro umrijeti.

Svako je jutro dolazio liječnik sa svojim pomagačima i uporno zahtjevao, da se pripravi na tu operaciju:

»Mala moja,« više puta je govorio, »treba da dopustiš, da te operiramo.«

Ali Mieke je jednako odgovarala:

»Ne, ja hoću da umrem sa svim svojim rebrima!«

Popustiti bilo bi ludo. Svaki, koji je nepristran, mora to priznati. Stare Mieke-ine drugarice, kad su to doznale, žestoko su prosvjedovale i bezobzirno su nazivale taj postupak »liječničkim barbarstvom.«

Groza ju je hvatala pri pomisli, da će rezati na komadiće. Umorna od neprestana navaljivanja svih tih liječnika, u kojima je gledala krvnike, odlučila je da ostavi bolnicu. Pošla bi, da kod kuće umre. To bi bilo bolje, nego da se podvrgne moralnu mučenju četvorice ili petorice liječnika. Ali, gdje je ona kod kuće? Ona nije ni sama znala. Na sreću, Nel je na nju pazio. Svojom uštedom i svojim žrtvama iznajmio joj je sobicu, u kojoj smo je susreli na početku ove pripovijesti. U zalagaonicu odnio je sve, što mu nije bilo najnužnije. Jednog dana Mieke ga je upitala:

»Što je s tvojim fotografskim aparatom?«

Nel je jednostavno odgovorio: »Odkad si se ti povratila iz Švicarske, on je kod moje »tete«.

Na dan njezina odlaska iz bolnice reče joj liječnik:

»Dakle, vi odlazite? Kako hoćete! Znate, ta operacija nije bila neophodno potrebna. Mogla bi vam dati jedan posto vjerojatnosti, da ćete bolje dihati.«

»Priznajte,« rekla je Mieke, »da je to malo pa ništa.«

Providnost je imala s njom tajnovite namjere.

*

* *

Već nekoliko nedjelja jedna je časna sestra sv. Vinka pokazala Mieke-i nešto svoje požrtvovnosti i nježnosti. Uskoro će poći veliko briseljsko hodočašće u Lourdes. Časna sestra mislila je na svoju štićenicu i zapitala je, da li bi i ona htjela ići. Možete misliti, kako se Mieke na to razveselila. Poći u Lourdes! Činilo se, da je sve uredjeno! Ali prije nego su bolesnici pošli na put, vodstvo hodočašća tražilo je liječničku svjedodžbu. Tri liječnika pregledala su Mieke-u, ali su je odlučno odbili: »To dijete nemoguće je prenositi, ona će umrijeti« i t. d., i t. d.

Mieke se pomirila sa sudbinom i povratila svoju pristupnicu, da ustupi mjesto kojoj drugoj bolesnici, koja je možda radi nje bila odbijena. Činilo se, da je svaka nada izgubljena, kad je pohodi neka gospodja, koju je ona voljela radi njezine dobrote i finoće.

»Dakle, Mieke, čini se, da ćete poći u Lourdes,« rekla je gospodja sva vesela.

Mieke je tužno spustila glavu:

»Ne, gospodjo, nema mogućnosti. Liječnici mi ne daju da podjem. Već sam vratila svoju pristupnicu.«

»Šteta! Zašto ste se tako brzo pomirili sa sudbinom? Moglo bi se još pokušati to preudesiti. Da li bi vi voljela poći u Lourdes?«

»Gospodjo, ne bi mi mogli prirediti većeg veselja!«

Ta se plemenita gospodja odmah dala na posao za svoju malu štićenicu. Brzo se obratila na vodstvo hodočašća i ustanovila, da pristupnica nije još nikome podijeljena. Hodočašće je potpuno, . . . ali u najgorem slučaju Mieke se može uzeti kao prekobrojna. Trebat će metalna nosiljka . . . jednu će za nju ostaviti. A liječnici, što će reći? Redovno treba liječnička svjedodžba, ali Mieke je punoljetna, bez roditelja, ako joj se svidi, da umre u Lourdes-u, tko joj se može usprotiviti?

U najgorem se slučaju može poći i bez liječničke svjedodžbe, ali ipak bit će bolje, ako se izvadi. Gospodja je preko jedne svoje prijateljice telefonirala liječniku. Liječnik je popustio nakon opetovanih molbi.

Sutradan su bolnička kola potražila Mieke-u u njezinu stanu na veliko čudjenje susjeda. Ona polazi u Lourdes! Sve je spremljeno u jednom danu. Već je to malo čudo.

Nel je očito zabrinut, kako će se svršiti to hodočašće. Da je mogao, on bi se usprotivio, ali pred Mieke-inom voljom, »našeg diktatora sa zlatnim srcem,« mora se sve pokloniti.

»On nije ni mislio,« piše kasnije Mieke jednom prijatelju iz bolesničke organizacije »da bi za mene bila najveća sreća, da sam umrla u Lourdes-u.«

Veselo je ušla u vlak.

»Ona me iznenadila,« piše vodja skupine bolesničke organizacije, »svojom hrabrošću i svojim pouzdanjem u našu Gospu Lourdes-ku, o kojoj je uvijek govorila. Najprije se hrabro držala kad se branila u bolnici protiv liječnika, a osobito poslije, kad je mimo njih pošla u Lourdes. I sam sam morao poći s narodnim hodočašćem, pa dobro znam, što je put i njegove teškoće. U poredbi s njom, ja sam bio zdrav, ali ona nije ni začas popustila, nego je dizala svoje ruke prema svetoj Djevici, da je moli, ne za svoje ozdravljenje, nego za obraćenje svoga zaručnika. Ništa me ne čudi, što je sveta Djevica tako obilno nagradila tolika pouzdanja, hrabrost i nesebičnost.«

Mieke je uistinu morala da ispuni svoju veliku zadaću. Došao je čas, to je ona znala. Pače, pri odlasku vlaka ona se od Nela opraštala s punim pouzdanjem.

Putovala je u odjeljenju kola, koje je nazvano »Doumont-ovo odjeljenje.« G. Doumont dugo se vremena brinuo za siromašne bolesnike na hodočašću u Lourdes. Oni mu zato darovaše metalnu postelju u znak zahvalnosti.

Na putu bijaše Mieke malo bolesna. Uhvatila ju je »bolest vlaka,« kako je ona slikovito nazivaše, ali svojom mirnoćom i strpljivošću odgojno je djelovala na svoju okolinu. Nekoliko dana poslije povratka s hodočašća dozna, da je Društvo prijatelja Lourdes-a naziva »lijepom dušom«.

»Ipak, zar ne velečasni, kako se može takova šta reći! . . .«

Kad je Mieke došla u Lourdes, srce joj je bilo puno osjećaja, a osobito ju je ganula bijeda, koja ju je okruživala.

»Tko je jednom bio u Lourdes-u«, veli, »taj ne će više jadikovati. Ispočetka sam kanila, kao i svi ostali, da molim ozdravljenje. Ali sam zatim rekla, što mi koristi, ako imam ovo ili ono! Imam nešto vrlo važno da molim, pa će bolje biti, da ne molim odviše.«

Pred čudotvornom špiljom Mieke je ležala na nosiljci i sudjelovaše u zajedničkoj molitvi. S krunicom u rukama moljaše svim žarom svoje duše. Izraz duboke sreće i radosti na njezinom licu iznenadjivaše sve, koji oko nje stajahu. U tom času prolazi pokraj nje velečasni. Zamoli njezinu adresu, a da i ne naslućivaše, kakva ga zadaća čeka. Za nekoliko dana postat će »poslanik svete Djevice.«

Procesija s Presvetim Mieke-u je potresla iznad svega. Dok se oko nje dizahu zazivi molitve: »Gospode, ozdravi ga, daj da progleda, daj da čuje, daj da prohoda,« Mieke mišljaše na svog zaručnika i tiho šaptaše: »Gospode, obrati ga, daj da progleda, daj da čuje, daj da ide ravno u svojim cipelama.«

Odrekla se svojeg zdravlja, zaboravila na samu sebe, da prinese najuzvišeniju žrtvu:

»Gospode, dajem sve, što još imam, dajem Ti svoj život za obraćenje mog zaručnika.«

Žrtva bijaše savršena.

Gdje je Mieke crpila tu plemenitu misao, da se posve i nesebično žrtvuje? Nije li je zadobila u svojoj bolesničkoj organizaciji, o kojoj smo već govorili. U jednom se pismu pohvalno pisalo o nekom starom vodji skupine, koji je umro s osjećajima duboke pobožnosti. O njemu je bilo napisano: »Prikazao je svoj život na posebnu nakanu.« Mieke je tu izreku podvukla i na rubu napisala:

— »To je lijepo, zar ne?« (Mieke-in potpis).

Medju svim bolesnicima, koji su čitali taj list, ona je bila jedina, koja je zapazila i podvukla taj odlomak. Bez sumnje tada već mišljaše, kako bi i ona prikazala svoju žrtvu na posebnu nakanu.

Njezino je veselje u Lourdes-u veliko i ne zna, kako bi ga pokazala. Piše svojim prijateljima iz bolesničke organizacije, pa im veli:

»Da, mnogi izmedju vas znaju već nešto, da sam bila u Lourdes-u i da sam se na put odlučila za dan i po; nikad vam ne ću moći opisati, dragi prijatelji, veselje, što sam mogla poći na mjesto, gdje se sveta Djevica ukazala. Kad bijah u špilji, nijesam više bila ona prijašnja, voljela bih biti što bliže tako dobroj Djevici.«

Ona bi rado ostala još dugo u Lourdes-u. Predosjećaše, da joj je molitva uslišana i zato nije mnogo žalila, kad se vraćala kući.

*

* *

Uveče onoga dana, kad se vratila iz Lourdes-a, rekao joj je njezin zaručnik:

»Znaš, ja ću poći na prvu Pričest, ja ću postati katolik.«

»Pomislite, kako sam bila vesela,« neprestano piše Mieke u svim svojim listovima i porukama, gdje najavljuje veliku novost.

Zbog Nelove izjave, Mieke nije gubila svoju hladnokrvnost:

»Znaš, bubiću, to je lijepo, ali nemoj to učiniti, da se meni svidneš«.

Mieke zaista nije voljela one, koje slikovito naziva »ptice selice«: obraćenje je za nju važan i konačan čin. Tako ponuka svog zaručnika na razmišljanje. Nelova odluka bijaše ozbiljna i neopoziva. Medjutim, kako će preskočiti tu preponu, koja mu se činila tako visoka?

»Zamišljah,« govoraše on, »da ću morati prijeći kroz kojekakve teškoće, a ne znadijah, kako da ih svladam.«

U to se vrijeme velečasni po starom komadiću papira, koji je bio na brzu ruku ispisan pred Lourdes-kom špiljom, pojavio u Mieke-inu stanu. I on predmijevaše, da je zadobio posebnu zadaću.

Nakon nekoliko dana Mieke mu je tiho povjerila:

»Velečasni, Nel nije vjernik, ali on hoće, da to bude.« A onda će malo pobjedonosno:

»Ja mu hoću dobro.«

»Slušajte, Mieke,« reče velečasni, »veselit će me, ako vam mogu pomoći.«

»Recite to Nelu, ako mislite, da je zgodno.«

Nekoliko dana kasnije Mieke mu još uvijek tiho reče:

»Možete govoriti s Nelom, on bi to htio.«

Čas dva iza toga velečasni se obrati Nelu i veselo mu reče:

»Slušaj, dragi moj, čini mi se, da bi nas dva imali nešto zajedno razgovarati.«

Nel je malo u neprilici napravio znak, da hoće.

»Dakle, kad bi vi htjeli?«

»Kad hoćete, velečasni.«

»Danas, ako hoćete.«

»Dobro, mogu.«

Velika stvar bijaše rješena. Odonda se svaki dan u predvečerje moglo vidjeti, kako se uspinju na terasu žosističke centrale velečasni i njegov simpatični djak.

S te visine vidi se cijeli Bruxelles. Čini se, da nijedno mjesto nije zgodnije za pouku jednom obraćeniku: iznad velikog grada, daleko od buke mnoštva. Na terasi uspravila se ogromna statua mladog radnika, ponosno se učvrstila, u rukama uzdignutim prema nebu drži značku Žoka, simbol novog radničkog pokoljenja.

Jasno je, da je Nelova vjerska pouka trebala biti prilagodjena njegovoj dobi, njegovu odgoju i prijašnjem sudjelovanju u socijalističkoj organizaciii.

Nel je mehaničar do dubine svoje duše. Treba odatle početi.

»Dragi moj Nelu, bez sumnje, ti znaš fotografirati?«

»Kako ne, velečasni!«

»Dobro, predpostavimo, da ja napravim takav fotografski aparat, na koji će se moći uhvatiti ne samo slika, nego i boje i izbočine i udaljenost predmeta, što bi ti na to rekao?«

»Rekao bih, to je divan aparat.«

»Dobro. Predpostavimo, da ti netko kaže, znaš takav će se aparat sam napraviti. Jednog dana naći će se takav aparat. Što bi onda rekao?«

»Pa,« odgovorio on »rekao bih, da je to nemoguće.«

»Dobro. A jesi li ikada mislio na to, da je oko takav aparat, koji je barem tako savršen, kako sam ti malo prije govorio?«

»Gle, da, zaista,« rekao je Nel, vrlo dobro shvaćajući poredbu.

»Dobro, a da ti kažem, da je to oko samo od sebe postalo, što bi ti rekao?«

»Pa ja, velečasni, nijesam nikada tako daleko mislio.«

»Uzmimo drugi primjer: Što je savršenije: riba ili podmornica?«

Nel se očito sasma zbunio. On traži, usporedjuje i zaključuje jasno, da je riba savršenija.

»Dobro, a kad bih ti rekao, da je podmornica sama od sebe postala, što bi ti na to?«

»To je nemoguće.«

»A da je riba sama od sebe postala?«

»To je takodjer nemoguće,« reče nakon časka kolebanja.

Da pruži čvrste dokaze za opstanak Božji, raščlanjujući ove primjere, velečasni je postavio još jedno slično pitanje:

»Što je savršenije: aeroplan ili ptica?«

Ovaj puta Nel nije više oklijevao: »Očito, da je ptica.«

Tako je postavljen temelj daljnjem dokazivanju. Vrlo jednostavno bit će Nelu dokazati potrebu velikog Inženjera, koji je napravio ptice, ribe, oko i sve stvari na zemlji. Taj veliki Inženjer je Bog.

Nel je shvatio ovo dokazivanje:

»Oko i fotografski aparat, ptica i aeroplan, podmornica i riba, nikad više ne ću to zaboraviti, to je jasno,« dodao je smiješeći se.

Kako bi velečasni želio svoj svojoj subraći vjeroučiteljima, da naidju na djaka,- koji bi bio tako marljiv i tako raspoložen! Poslije svake pouke Nel bi zapisao kratki sadržaj u svoju bilježnicu; on je zapisivao ono, što je na njega najviše djelovalo: Isus se Krist rodio kao siromah, On je prije svega prijatelj siromaha.

Češće je puta stavljao neočekivane prigovore.

Kad mu je velečasni govorio o Isusu, svetoj Djevici, svetom Josipu, pitao ga je posve jednostavno:

»Ima ljudi, koji vele, da je to smiješno i nevjerojatno. Što ti misliš o tome?«

Nel časak razmišljaše, a onda će:

»Meni se to čini posve naravno.«

»Pa kako to?«

»Tako zapravo«, rekao je »to je gotovo isto kao s Mieke-om; mi smo zaručnici, ona je malo kao sveta Djevica.«

Te večeri Nel je proveo kod Mieke-e i pitao je:

»Znadeš li ti, tko je sveta Djevica?«

»Pa naravno,« rekla je Mieke, malo ljutita; ta ona se vratila tek iz Lourdes-a, gdje ju je vidjela i ona je tako voli. »Znam je bolje nego ti: sveta Djevica je Majka malog Isusa.«

»Ma, ne, ti ne znaš. Sveta Djevica je kao ti.«

Mieke sa svoje strane popunjavaše vjeronaučnu poruku. Pače poslije prve svete Pričesti ona nastoji, da usavrši vjerski odgoj zaručnika. Često puta išlo je to do kasno uveče, iako su često njezine muke bile strašne.

»Da vi znadete« govoraše »što mi sve medjusobno pripovijedamo!«

I zaista, velečasni je ustanovio, da njegov djak upravo čudnovato napreduje.

Obraćenje završilo se sv. ispovjedi. Nel se bojaše toga koraka:

»Reći ću sve, što sam učinio dobra i zla, vidjet ćete.«

Trebalo ga je smiriti i pomoći. Ali Nel se strašno bojaše, naročito onog tajanstvenog ormara — ispovjedaonice. Nikad ne bješe u nju unišao, pače strahovao je pred njom. Trebalo mu je rastumačiti, kako se s njom postupa, pokazati mu mehanizam one daske, što se skliže, ukratko, trebalo je sve opetovati.

Poslije svete ispovijedi Nel je bio veseo.

»Ne bi vjerovali, kako sam zadovoljan,« neprestano opetovaše.

Napokon trebalo mu je rastumačiti svetu Pričest. Dobro je upamtio, da je Euharistija hrana naših duša, da je pričesna klupa kao stol na banketu dobrog Boga; bio je uvjeren, da je plahta na pričesnoj klupi, ubrus, koji se meće ispod vrata.

Pojedinosti, koje se mogu činiti djetinjaste onima, koji su od prvog djetinjstva poučavani u vjeri, od najvećeg su značenja. Vjerovati, da će radnik, koji je odgojen tako, da nije imao pojma o praktičnom vjerskom životu, sam naći put do ispovjedaonice i pričesne klupe, to je iluzija. Dok je velečasni poučavao novokrštenika u onoj divnoj kapelici Žoka, mišljaše: »Prvi apostoli radnika bit će sami radnici«.

Dan Nelove prve svete Pričesti napokon je došao. Mieke-ine se želje ispuniše.

Te se nedjelje velečasni u pratnji mladića iz žosističke centrale, koji je na ruci nosio kitu cvijeća, žurio kao obično, da odnese svetu Pričest maloj bolesnici. Dolikuje, da taj dan i ona primi dobrog Boga, da se u istom Spasitelju sjedini sa svojim zaručnikom.

Velečasni je stupio u stan male bolesnice. Nel je već čekao sav iscrpljen. Iz ruke mladog žosiste primio je kitu cvijeća, a onda uvodeći dobrog Boga, koji mu je došao vratiti pohod, stavio je na postelju svoje zaručnice.

»Pax huic domui, mir kući ovoj!«

Mieke bijaše nasmijana, obučena u divnu modru bluzu i primi sv. Pričest uobičajenom pobožnošću. Odmah se iza toga izmedju nje i dobrog Boga razvio dialog, koji je ovog puta bio osobito srdačan.

»Jedan od najljepših dana moga života,« piše, sjećajući se dana prve svete Pričesti svoga zaručnika.

Nel i velečasni povukoše se u pokrajnju sobu.

»Kako joj je danas?«

»Noćas joj nije bilo dobro, povraćala je krv. Pukao je čir i on se ispražnjuje.«

U tom času začu se iz sobe neobično veseo glas:

»Bubice, znaš, ja sam gotova.«

Zatim mu reče:

»Prije nego što odeš, pripravi mi doručak: malo mlijeka, jaje i kruha s maslacem.«

Nel pripravlja i misli, da bi dobro bilo, da na tanjur stavi narezak šunke širok kao dlan. Kad je Mieke vidjela taj široki narezak rekla je:

»Bubice, pa to je meso.«

»Ta idi, pa moraš nešto jesti.«

»Da, ali ti bi me ipak morao razumjeti. Noćas sam bacala krv, pa sad to ne bih smjela jesti.«

Nel je kimnuo glavom, strpljivo prihvatio tanjur iz ruku male i stavio šunku u ormar, gdje se sakupljalo sve više jela.

Koliko se poslije te male nestrpljivosti ispričavala! Malo iza toga nasmijala se i rekla:

»Eto, velečasni, jest ću malo, ali vrlo malo!«

Mieke se neprestano divila lijepim pjegavim georginama, što su ležale na njezinu krevetu.

»Ah, tako volim to cvijeće!«

Zamolila je još, da joj dodadu vazu za cvijeće, da u nju stavi lijepi rukovet.

Vrijeme je letjelo. Morahu se vratiti u žosističku centralu.

Mala ga je na sve podsjetila.

»Imaš li svoj misal?«

»Da, gotovo sam ga zaboravio.«

»Al' si zaboravljiv!«

»Da, da!«

»A da li si ponio krunicu?«

»Da, jer je uvijek sa sobom nosim.«

Uvijek, čestiti Nel... Ta on je tek od jučer ima. Još joj je obećao, da će se za nju moliti, i podjoše...

Izlazeći reče Nel velečasnome:

»Velečasni, strašno sam žedan.«

»Pa zašto?«

»Pomislite, morao sam cijelu noć ostati kod Mieke-e. Neprestano je kašljala i povraćala, pa sam cijelu noć proveo u naslonjaču. Oko pet sati samo je malo zaspala. Bih li mogao zapaliti cigaretu, to bi me razvedrilo.?«

»Pa da,« odgovorio je velečasni, s nehinjenim uzbudjenjem.

*
* *

Dodjosmo u kapelicu. Nel je kleknuo na klecalo. Žosisti iz centrale i iz Nelove župe došli su u velikom broju. Misa će se recitirati, a nekoji dijelovi pjevat će se uz harmonij.

»Slava Bogu, mir ljudima dobre volje.«

Da, mir tebi mala Mieke, koju u ovom času žestoko guši kašalj u postelji, tebi hrabri Nelu, vama čestiti mladići iz Visoke ulice i s Vražjeg ugla!

Evandjelje kao da je prilagodjeno ovoj zgodi. Opisuje dolazak pozvanih na Gospodarevu gozbu i svršava se ovom lapidarnom rečenicom: »Posljednji bit će prvi.«

Na nebeskoj gozbi mnogi Neli i mnoge Mieke-e poći će ispred nas.

Sad velečasni treba da kaže koju riječ. Hoće li moći svladati svoje uzbudjenje?

Zahvalio je žosistima, što dodješe, da proslave povratak k Bogu jednoga od svojih. Govorio je o susretaju Krista s Nelovom dušom: »Ti me ne bi tražio, da me već nijesi našao.« Da, Nel je već susreo Krista. Susreo Ga je, kad je potpomagao siromahe iz svoje »stranke,« dok je još pripadao drugim organizacijama prije naše: »Što činiš mojim najmanjima, meni si učinio.« Susreo Ga je naročito kod svoje zaručnice. Za nju je probdio duge noći, kao što je bila prošla, za nju je čekao stojeći kod Javne pomoći, za nju je radio u znoju lica svoga. Ali i ona, da mu to uzvrati, darivala mu je svoje muke, svoje zasluge, pače i sam život, koji je prikazala kao žrtvu u Lourdes-u. Danas se čini, kao da ne stavlja svećenik na Nelove usne Krista, nego ona....

Nel je stisnutim usnama gledao u zemlju i borio se proti osjećaja, koji ga zaokupljahu. Kod prisutnih se mnogo oko zacaklilo suzama. Na kraju je velečasni preporučio Nela u molitve sabranih, ne zato da ustraje (njegovo obraćenje mnogo ga je stajalo, a da ne bi ustrajao) nego da Bog dade njemu kao i njegovoj zaručnici snage i predanja u kušnjama, da ona i on neprestano što bolje shvate vrijednost trpljenja.

Mieke je jednog dana rekla:

»Da sam zdrava, vidjeli biste, kako bih osvajala.«

Njezina su osvajanja već počela. Nel je bio njezina najljepša pobjeda. Mogla bi ih još mnogo izvojevati!

Sv. Misa se nastavlja s više ganuća i sabranosti nego ikada. Na Prikazanje svećenik prikazuje s velikim uzbudjenjem svoju veliku Hostiju i onu malu Nelovu. Svaka od njih ima svoj križ....

Kod Pretvorbe mali križ Nelov i veliki križ Kristov postaju jedno.

Pater noster... Oče naš... Kako je milosrdan Njegov pogled, koji se zaustavlja na djeci, koja trpe!

Pričest: Poslužnik upozorava Nela, da je došao čas. On prihvaća pliticu, koja mu je pružena i prima pogledom punim čežnje malu Hostiju, koju je tako dugo želio.

Vraća se na svoje mjesto. Lice mu je bilo ozbiljnije nego ikada. Može se tek naslućivati, što se zbivalo u njegovu srcu.

Treba nastaviti s dijeljenjem sv. Pričesti. Eto svih dobro poznatih lica: Josip od Žoka, A. Žef od Kajotera i t. d.... zatim Pavao, koji je cijelu noć radio, koji nije ništa spavao i ostao natašte, da se može ovog jutra pričestiti. Zatim Pavlova žena. Ona moli za dvoje: za sebe i za malo, koje će se naskoro nastaniti medju njima.

To je uistinu bratska gozba!

Da li je u tom času bila na zemlji ikoja kapelica, u kojoj bi duše bile više sjedinjene?

Sv. Misa se svršava. Zaorila je žosistička pjesma: Radnička mladost danas hoće biti »ponosna, čista, vesela i osvajalačka.«

Poslije Mise bijaše mali doručak na terasi žosističke centrale, koji bratski ujedinjuje desetak žosista. Pred njihovim se očima pruža cijeli Bruxelles. Dečki su veseli. Pavao, obično tih, postaje razgovorljiv. Po stolu je neka nježna ruka prosula nekoliko klinčića. Nel iznenadjen zahvaljuje pogledom na toj srdačnosti. Tako su snažni njegovi osjećaji, jer ne može da riječima odgovori na dobrodošlicu u kršćansku obitelj, upravljenu od žosista, koji je sjedio na čelu stola. Za doručka malo popustiše napete crte njegova lica, ali očito se vidjela njegova zabrinutost, za onu koju je ostavio.

Doručak se ne produljuje.

Nel se brzo vraća Mieke-i. Sjeda na rub postelje, te je mirno i veselo gleda. Mieke ga draška:

»Bože moj, kako ti čudno izgledaš!«

»Kako sam sretan,« veli Nel, »da te vidim tako punu života i radosti!«

»Ma ja ne znam, ti si tako vedar, tvoje lice ima posebnu boju . . .«

Tada se okrenula prema velečasnom, koji je prisustvovao ovom prizoru i rekla mu:

»A vi ništa ne kažete? Pripovijedajte nešto!«

»Ali Mieke, pitajte Nela!«

Onda se okrenula prema Nelu:

»Ta pripovijedaj!«

»Ne, ne mogu. Odviše sam uzbudjen. Pusti me, da se saberem!«

Zatim će lupkajući prstom:

»Velečasni, vi ste mi pružili najljepše časove u mom životu. Da li je sve to bilo, potrebno?! Znadete, napokon ja ništa nijesam više razumio, kao konj sam se borio, da ostanem miran.«

Mieke je dugim pogledom gledala Nela, pa mu rekla:

»Sad mi je napokon svejedno. Više mi ništa ne možeš reći.« Poslije časak kolebanja prignula je svoju ponosnu glavu pa nastavila: »I ja više nemam ništa i ja tebi ne mogu ništa reći.«

Nel nije volio ovakva uzbudjenja. Mislio je, da bi dobro bilo, da skrene pažnju na nešto drugo. Pošao je, da javi ženi, koja je donosila ručak, da je više ne trebaju. Odsada će tu uslugu činiti žosistice.

»Budi ipak prema njoj ljubezan,« rekla je Mieke.

»Pa naravno, znaš ne ću se svadjati, budi mirna.«

Velečasni ostaje nekoliko časaka sam s malom bolesnicom. Lakim pokretom zabacila je glavu, a zatim je naglo uhvatila ruku velečasnoga i rekla je:

»Tako sam zadovoljna,« a u kutićima njenih očiju, koje su još bile crvene od muka prošle noći, zasjala je mala suza.

Zatim je pripovijedala i sanjarila o malim sokolima, o Nelovoj braći, koji još ne stupaju ravno u »svojim cokulama«, o starom »Narodnom domu.« Najednom se zaustavila i rekla:

»Šteta, što nemam gramafonske ploče koja bi uhvatila sve, što sam rekla! I sami ćete morati priznati, da sam čudnovato dijete . . .«

Doista, to je šteta! Možda bi gramafonska ploča bolje izvela osjećaj i ljepotu ovog velikog jutra.

Treći dio.

KRŠĆANSKA EPOPEJA.

I.

KRŠTENJE CVIJETA.

Već od prvih časova otkad je Nel odlučio, da postane kršćanin, namislio je, da će dati krstiti i svoje dijete, svoga malog Andriju.

Ali gdje bi se mogao obaviti taj sveti obred? Tko će biti kum? Tko će biti kuma?

Providnost će odgovoriti na sva ova pitanja na upravo čudnovat način.

Da se Andrija krsti u župskoj crkvi, to ne bi bilo bez poteškoća. Andriji je već pet i po godina. To neobično krštenje moglo bi privući pažnju cijele gradske četvrti, a trebalo se obaviti u najvećoj tajnosti. To je preporučivao gospodin kapelan, koji je imao iskustva u tim stvarima

Velečasni je povjerio te poteškoće svojoj sestri redovnici kod Sestara sv. Gabrijela.

Časna majka prihvatila je, da se obred obavi u njihovoj kapeli. Cijela se zajednica tome veselila i kroz osam dana ni o čem se drugom nije govorilo.

Još je trebalo naći kuma i kumu. Kuma bi mogla biti Mieke. Hoće li ona to prihvatiti i hoće li joj njezino zdravlje to dopustiti?

»Mieke,« rekao je povjerljivo velečasni, »imao bih vam nešto predložiti. Da li znadete, da će se Andrija krstiti?«

»Tako, to je lijepo,« rekla je uzbudjeno.

»Mislili smo, da bi vi bila kuma.«

»Oh, divno,« govorila je, dok joj se velika suza kotrljala niz omršavljene obraze. Njezine slabašne ruke stiskale su sa zahvalnošću ruke velečasnoga, koji je takodjer bio ganut.

»Ali krštenje će se obaviti u sestarskom samostanu. Hoćemo li vas moći tamo prenijeti?«

»Kako ne, velečasni,« rekla je molećim glasom. »Pa ja sam bila čak u Lurdu. To je ipak malo dalje.«

»Pa napokon,« dodala je »zar ja moram računati samo s ovim,« pokazujući na svoja bolesna pluća »pa ja imam i ovo,« i pritom je prinijela ruku k čelu.

Imala je pravo. Za nešto više zadovoljstva u tom životu, moglo se i to pokušati, jer je i časna sestra sv. Vinka rekla: »Bez sumnje, treba da ide . . .«

Još je trebalo naći kuma.

»Nel, trebao bi nam kum.«

»Pa da, velečasni.«

»Nemaš nikoga za to medju svojim rodjacima?«

»Ne, nikoga nemam. Beskorisno je medju njima koga tražiti.«

»A medju tvojim prijateljima?«

»Ne, one koje poznam, ništa ne vrijede. Ja više nemam prijatelja. Volio bih, kad bi vi sami nekoga našli.«

I eto našeg velečasnog u potrazi za kumom. Na čas je pomislio, da nadje kuma medju svojim imućnim prijateljima, koji bi ujedno mogli i materijalno pomagati tu siromašnu djecu. Ali ne, to ne bi mnogo vrijedilo. Trebalo je naći nekoga, koji savršeno pozna sredinu, u kojoj će mali Andrija odrasti i koji će postati prijatelj i savjetnik očev.

Providnost se i za to pobrinula. U redovima se žosista već dugo borio Pavao, mladić plemenit, uzorna života.

Njegov ga je duhovnik pitao, da li bi se prihvatio kumstva. Pavao je pristao.

Oženio se prije nekoliko mjeseci i očekivao je, da mu se porodica poveća. To kumstvo bit će mu predosjećaj očinskih radosti.

Jedne subote po podne oko dva i po sata na veliko začudjenje susjeda zaustavlja se auto pred kućicom, u kojoj je stanovala Mieke.

Mieke je bila pripravna. Ustala je, ali skršena bolešću, izgledala je vrlo slaba.

Velečasni joj je pohvalio lijepu modru bluzu.

»Mieke, vi ste danas divna,« rekao je, da je malo pecne.

»Tu sam bluzu sama sašila, vrijedi 10 franaka. Ima rukave sve dovle« reče pokazujući ispod lakta. »Sveti Otac Papa ne će kraće . . .«

Velečasni je jedva ostao ozbiljan. Nastavila je povišenim glasom, povrijedjena smiješkom, koji je prozrela:

»Uvjeravam vas, velečasni, naš je Sveti otac protiv toga, kao što je proti svilenih čarapa u boji tijela.«

Andrija se držao uz svoju kumu, koja ga je za kratko vrijeme osvojila.

Nel se sjaji od sreće.

A kum? Mirno šeće pred kućom, a ispod ruke mu je veliki tajnoviti omot povezan u ubrus.

Došao je čas. Nel na svojim rukama nosi siromašnu Mieke i spušta se s njom preko stuba. Veoma je lagana . . .

Smještao ju je u samovoz. Andrija se skriva iza nje. Nel, kum, svi su tu.

»Velečasni,« najednom će Mieke »moramo proći onuda, gdje ima cvijeća.«

»Cvijeća, Mieke?«

»Pa da, da ga darujem časnim sestrama, kad budemo tamo došli. Znate, mi nismo nikakvi zatucanci.«

Ta nježna misao zaokupila je svu Mieke-inu dušu.

Prolazimo pokraj Porte de Namur, Mieke kupuje divnu kitu bogiša.

»Popustili su mi za jedan franak,« rekla je ponosno »jer sam govorila briseljski.«

Kum je htio sve namiriti.

»Dar kuma kumi,« reče velečasni, a da nije ni opazio, da Pavao drži na koljenima tajnoviti ubrus.

Napokon su stigli. Nel je ponio Mieke-u sve do ulaza. Jedva ju je postavio na zemlju, Mieke je već iskala svoje cvijeće. Pozvonili su. Časna majka, sestra velečasnoga i cijela skupina časnih sestara čekaše. Mieke se uspravila, što je bolje mogla. S kitom bogiša na ruci nesigurnim korakom približila se časnoj majci i s dražesnim smiješkom darovala joj je cvijeće za kapelicu.

»Kako je to milo,« šaptale su časne sestre, koje su bile tim uistinu ganute.

Sve su se užurbale oko Mieke-e. Sestra velečasnoga s bratovim dopuštenjem uhvatila ju je ispod ruke i polako, posve polako vodila ju je do kapelice.

U tom metežu gotovo su zaboravile na junaka dana, na dobrog malog Andriju, koji je vragoljasto izgledao, ali ipak je bio simpatičan. On se uhvatio za ruku velečasnog i slijedio Pavla, koji je neprestano bio tih. Napokon može početi sveti obred.

Mieke-u su smjestili u udobnu počivaljku, a noge su joj pokrili s putnim pokrivačem.

Andrija se sa svojim ocem i kumom smjestio posve sprijeda.

Velečasni je rekao nekoliko riječi o značenju svetoga obreda. Andriju je povjerio dobrim časnim sestrama i preporučio im, da se sjete u svetim molitvama malog sirotana bez majke, koji će morati nositi svoj križ poput svog svetog zaštitnika.

Poslije toga izašao je iz kapele Andrija, držeći se čvrsto za Nelovu ruku, a pred njima je išao kum. Andrija još nije primljen u svetu Crkvu. Mališan baš nije jako preplašen od sveg meteža, što ga okruživaše. Otvorio je svoje velike oči i upro ih u oca, koji ga milovaše, da ga ohrabri.

Velečasni je molio molitve na latinskom, a onda se zaustavljaše, da ih rastumači na francuskom jeziku. Tako će ga svi razumjeti. Potresan je bio momenat, kad je prevodio molitvu: »Ako hoćeš imati život vječni, ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe . . .« Andrija slijedi primjer svoga oca!

Časne sestre i Mieke pratile su obrede iz svojih Misala. Kumica je savršeno izvršila svoju ulogu. Na Vjerovanje i Oče naš zamijetio se slabi glas, koji se miješao s onim jačim dragog kuma. Andrija je zadivljavao svojom razumnošću. U najsvečanijem času: »Ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga,« počeo je jecati, a suze su mu se miješale s krsnom vodom. Brišući vodu, što je tekla niz čelo i suze, što su tekle niz obraze, uz oca ga je i velečasni smirivao.

»Ajde, šuti, već je sve gotovo, sve je gotovo.«

»Zwijg« (šuti) rekao mu je Nel u jeziku, koji je možda dječak bolje razumio.

Istina, te riječi ne nalaze se u sv. obredu, ali dragi Bog je tako dobar, da će sigurno sve to primiti. Andrijina žalost već se stišala. Brzo je poprimio prijašnju povjerljivost i smiješak. S krštenim velom oko glave, s upaljenom svijećom u ruci, ponosno je ušao u Crkvu Božju. Koracao je odlučnim korakom i bilo mu je žao, kad su mu uzeli veo i svijeću. Sveti će se Andjeli, kojima je posvećena ta kapelica, veseliti ulasku tog malog brata u njihovu kuću.

Poslije svetog obreda dobre časne sestre pripravile su finu zakusku u blagovaonici svojih učenica. Mieke-u su postavili na počivaljku, a tanjurić su joj stavili na koljena. Ona je sva sretna i pogledom zahvaljuje svima, koji joj prilaze. Andrija je takodjer zadovoljan. Očito je, da su privukli naročitu pažnju pozlaćeni kruščići, kojima je bio krcat sto. Kroz nekoliko časaka neka se srce veseli, onda će se dijeliti darovi.

Kuma stavlja oko vrata svom kumčetu lijepi zlatni lanac s medaljom svete Djevice. Ona je zaboravila, da ga zakopča, a mali Andrija morao je sve dotle skakutati, dok se lančić nije ispuznuo ispod odijela. Bilo je to tako zabavno, da se bolje nije moglo poželjeti.

Napokon je kum otvorio i svoj tajnoviti ubrus. Iz njega ispadoše bezbrojni darovi. Kako je pažljiv taj veliki kum s radničkim rukama punih žuljeva, kojima redaše svoje darove po stolu.

Darovi kumi: raskošna kutija badema. Darovi kumčetu: slikovnica, molitvenik sa sličicom, na kojoj se potpisao kum, te napokon krunica.

Divan kum, s kakvim duhom vjere i s koliko podašnosti shvatio je svoju dužnost prema siromašnom djetetu, koga je upoznao tek pred tri dana. Pavao je postao žosist u svojoj mladosti, pa je bio u dobroj školi.

Napokon su došli na red darovi dobrih časnih sestara: sličice, okviri, slatke broće, jaslice i mali zamot za Nela.

Andrija je sve to stavio na obližnji sto i pobjedonosno brojio svoje darove redom ih tičući prstom. Sretan kao kralj već je počeo bučati.

Da se mala bolesnica previše ne umori, ostavili su je samu s nekoliko časnih sestara. Mieke ih je sve oduševila svojim držanjem i svojom naravnom ugladjenošću. U času, kad je osjetila strahovite boli u želucu, zamolila je stidljivo i s mnogo obzira, da smije lagano svinuti noge,

da ne bude previše ispružena. Pripovijedala je o svojoj prošlosti. Imala je veselih uspomena, kao ona, kad su je kralj i kraljica pohodili u sanatoriju, ali i žalosnih, kad je kao mala čipkarica plela remek - djela — i kraljica ih je vidjela — za neznatnu plaću.

Za to vrijeme su velečasni, Nel i Pavao pogledali kuću. Najednom se iz tihog vrta čula neobična graja, iako su bili praznici. Mislimo, da stari kesteni u velikoj aleji nijesu vidjeli slikovitijeg prizora.

Andrija, sasma oživio, prokušava strpljivost dobrih časnih sestara. Smjestio se u kolica, kao car u kočiji, a one ga vuku. Brzo je zavolio ovu vrstu športa. Neobično voli brzinu. Časne sestre su se izmjenjivale u taj neobičnoj spregi. Najstarije su došle na mjesto najmladjih, a na Andrijinim je usnama bila jedna riječ: »Brzo, brzo, brže, brže!«

Velečasni okružen Nelom i Pavlom uživao je u tom prizoru. Providnost je uistinu sve tako lijepo udesila.

Trebalo je misliti na povratak. Mieke se još uvijek hrabro držala, ali je bila malo bljedja.

»Mieke, vi ste nešto blijeda. Treba da se vratimo.«

I ona, koja nije nikad upotrebljavala rumenila u svom životu, odgovorila je sva razdragana:

»Velečasni, šteta, što nijesam ponijela svoje rumenilo, ne bi vidjeli, da sam blijeda.«

Oprostiše se. Sve su časne sestre rastuženim srcem gledale, kako odlaze dobra djeca, koju su osvojili za tako kratko vrijeme. Samovoz je već pripravan čekao. Mieke-u su postavili u kut i polako se vraćali preko velikih bulvara. Putem na prolazu pozdravlja Mieke veliki kolegij svetog Mihajla i prijeti se velečasnom, da će noću doći bučati ispod prozora njegove sobe. Kraj perivoja Cinquantenaire-a sjeća se onog vremena, kad je sjedeći na klupi, plela pulovere. Možda zadnji put sve ovo gleda, zna ona to bolje od nas, ali ni za čas nije gubila svoje vedro raspoloženje.

Sutradan sjećajući se svih ovih lijepih uspomena Mieke i Nel govorahu:

»Nikad ne vidjesmo toliko sestara najedamput.«

»A sve su,« dodao je čestiti Nel »tako plemenite.«

*

* *

Kad se mali Andrija krstio, a Nel primio prvu sv. Pričest, Mieke je javljala tu veliku novost svojim prijateljima.

Donosimo nekoliko listova, što ih je pisala. Listovi će iznijeti radost tog dobrog djeteta, bolje nego što bi mi to učinili.

U poslanici je bolesničke organizacije neka bolesnica napisala: »Drugarice iz mog odjeljenja zovu me »Mme de Sévigné, jer pišem mnogo listova, ali dosada nijesam postala po njima slavna.«

Mieke napisa na rubu te šale, kako su to običavali svi članovi te organizacije refleksiju, koja nije manje duhovita:

— Za to treba vremena. Često puta tek poslije smrti. Budi hrabra. Potpis: Mieke.

Nijednom čitatelju tih listova ne će pasti na pamet, da isporedjuje listove Mieke-ine i one Mme de Sévigné. Medjutim kakvi su, da su, oni otkrivaju dušu, koja bi možda pokrenula i pero Mme de Sévigné.

Pišući prijateljicama iz organizacije ispočetka se ispričava, što u Lourdes-u nije molila samo na njihovu nakanu.

— Za vas nijesam od Svete Djevice više molila, jer sam željela od Nje dobiti nešto, što je vrlo važno. Rekla sam: ako od Nje odviše molim, mogla bi otići i ne bi ništa dobila. Dragi prijatelji, ono što sam molila, to mi se ispunilo.

Moj se zaručnik obratio. Pričestio se kod žosista u nedjelju 5. rujna. Pomislite, kako sam radosna i sretna. Nikada se nijesam usudila tome nadati. Što više, njegov sinčić, kome je sada 5 godina, krstio se, a ja sam mu kumovala. Zar ne, dragi prijatelji i velečasni gospodine, da mi je sveta Djevica bila dobra? Nije li to malo čudo? Zaručnik mi je odonda sav radostan (ne mogu naći bolju riječ za njegovo raspoloženje), da, preobražen. Al' sam ja sebična. Mislim, da se sve to zbilo mojom zaslugom. Medjutim nije tako. Moja je zadaća bila lakša, jer mislim, da su mnogi izmedju vas, a osobito velečasni gospodin molili za njegovo obraćenje. Svima vama, dragi prijatelji, zahvaljujem, a ove ću vam molitve vratiti moleći za vaše zdravlje.

U Lourdes-u sam se dobro oporavila.

»Ne mogu si više predstaviti Lourdes-a,« piše na rubu pisma jednog prijatelja »odanle sam se vratila puna jakosti i pouzdanja.«

Jednom prijatelju pariške bolesničke organizacije, koji joj je osobito bio dobar u Lourdes-u, napisala je oduševljeno i povjerljivo pismo, kako ga donosimo:

Dragi prijatelju!

Oprostite mi, što Vam se nijesam prije javila: Prvo od sveg srca zahvaljujem za fotografije i slike St., koje toliko volim. Ne ću Vas zaboraviti u molitvama.

Drugo, dragi prijatelju, Vi ćete sigurno pitati, zašto Vam tako dugo nijesam pisala. Ta pomislite, kad sam se vratila iz Lourdes-a, dobila sam strašan gastro-enteritis i radi toga sam tri puta bacala krv. Moj čirić se otvorio. Liječnik mi je već 7 puta dolazio, otkad sam se vratila. Prije dva dana bilo mi je nešto bolje, a od jučer je počelo opet iznova i tako me strašno boli. Uzimam pilule s opijumom i devesinom, ali ništa ne pomaže.

To još nije sve, ako se tako nastavi, bit ću debela kao držak od metle.

A sada o posve ozbiljnim stvarima. Vi znadete, zar ne, da moj zaručnik nije bio vjernik i da sam molila svetu Djevicu za njegovo obraćenje, a onda za krštenje njegova petgodišnjeg sinčića. Dragi prijatelju, ja sam uslišana. Moj zaručnik se obratio i primio sv. Pričest u nedjelju kod žosista u Bruxelles-u. Bilo je veličanstveno. Nijesam

mogla tome prisustvovati, ali možete misliti, kako sam sretna. Nikad nijesam bila tako raspoložena kao taj dan. Na dan krštenja bila sam kuma. Htjela sam Vam već prije o tome pisati, ali sam bila veoma izmorena :taj enteritis! Gotovo sam svaki dan poučavala svoga zaručnika do 11 sati. Bila sam vrlo umorna, pa me ispričajte, dragi prijatelju. Imala sam neprilike i s Javnom pomoći. Zaboravili su, da me upišu, da dobijem svoj novac poslije povratka iz Lourdes-a i tako sam morala čekati 15 i više dana. Primila sam za jedan mjesec samo 63 fr. Shvatit ćete, da sam bila vrlo zabrinuta i da sam mnogo patila. Medjutim sad je sve uredjeno i primam redovito svojih 100 fr. na mjesec za hranu.

Dragi prijatelju, nešto Vas molim. Nemojte misliti, da bih Vam pisala ovo, da Vas ne smatram prijateljem i radi toga Vam pripovijedam moja mala veselja i drugo.

Hvala Vam, što ste govorili s Pavlom (vodja njezine skupine iz bolesničke organizacije). Zar ne, da je zgodan. Ja ga veoma volim, iako ga nikad nijesam vidjela. Njegovi su listovi prava remek - djela i on je tako dobar, zar ne?

Dragi prijatelju, svršit ću taj list, jer sam veoma umorna i jer mi temperatura raste. Ali do idućeg lista bit će bolje. Do vidjenja! Vama i svima prijateljima iz organizacije srdačan stisak ruke!

Najvažnija misija Mieke-e bijaše svršena.

»Mala sveta Djevica« morat će joj medjutim isprositi nove milosti, kojima se Mieke ni u Lourdes-u nije smjela nadati.

II.

ŽOSISTIČKO BRATSTVO.

Iako je Mieke sačuvala »smiješak u bijedi«, ipak joj je trebalo pomagati. Začudnom lakoćom pritjecali su darovi poslije njezina povratka iz Lourdes-a.

Većina bezimenih darovatelja oblagala je svoje darove biljegom slikovitosti. Tako neka gospodja, kad je doznala, da Mieke leži na pernatim jastucima, poslala joj je 100 fr. i naznačila, da tu svotu potroši za bojanje kose.

Mieke je bez sumnje s veseljem gledala, kako joj se položaj poboljšava. Ali jednog dana izdala je raspoloženje cijele svoje duše s ovom mišlju:

»Velečasni, nije dobro, da me se toliko mazi, jer više ne ću tako voljeti da umrem.«

Medjutim, trebalo je pod svaku cijenu pronaći zgodniji način prehrane, koja će biti ukusnije priredjena od dosadašnje neukusne. Dosad je priredjivaše neka škrta žena u svojoj prljavoj kuhinji.

Žosizam je za mlade radnike i radnice Providnost u bijedi. Bila bijeda moralna ili materijalna, svakoj on pritiče u pomoć.

Tako se i velečasni s velikim pouzdanjem obratio upravi žosističke centrale. Divno ga primiše:

»Kako ne, pomoći ćemo tom jadnom bolesnom djetetu, koje je od svih napušteno.« Gostiona žosističke centrale stavila se na raspoloženje Mieke-i.

Velečasni snabdjeven jelovnikom došao je, da javi svojoj štićenici tu novost.

Ona brzo preleti okom jelovnik, zakima glavom i reče:

»Nikad ne ću moći.«

»Pa zašto?«

»Ne ću moći, da platim, gledajte, sve obroci po 9 franaka, po 7 franaka, a najjeftinije je 3 i po franka, a ja dobivam od Javne pomoći 100 franaka mjesečno za sve obroke. To iznosi 3 franka na dan.

»Ali ne, Mieke, rekoše mi, da možete zahtjevati, što želite.«

»Zar zbilja? To je lijepo. Gle, Nel, kako su plemeniti žosisti.«

Zatim baci pogled na jelovnik i začas pomisli da traži »omlet s povrćem.«

Kako velečasni nikada nije čuo za sličan naziv u nijednoj gostioni, pogledao je na jelovnik i opazio, da se radi o nekom »omletu s finim povrćem.« Napokon — možda je to jedno te isto jelo.

Pošto je Mieke pregledala cijeli jelovnik, rekla je: »Kasnije ću izabrati, ali gledajte, kako ih upropaščujem . . . :

Medjutim time, što će Mieke dobivati hranu iz žosističke gostione, još nije bilo sve svršeno. Trebalo ju je i donijeti. Žosističko bratstvo ponovno se pokazalo jednostavno i prekrasno. Svaki dan, nešto prije podne nosila je mala poslužnica iz žosističke centrale Mieke-i njezin ručak. Male su joj žosistice redom donosile hranu, sretne, da mogu činiti malo dobra i tako ublažiti bijedu mlade radnice. Brzo su se priklonile siromašici i uvijek su se prepirale, tko će joj nositi zdravu hranu, ali na žalost preobilnu.

Jasno, da je to pobratimstvo trebalo biti što dublje.

Mieke je mlada radnica. Istina bijaše bolesna, ali zašto ne bi sudjelovala u avangardi žosizma, u bolesničkom odjeljenju organizacije?

Mieke je bila sretna, što će biti žosistica.

»To će biti nešto kao kruna moga obraćenja,« govoraše uz smiješak. »Ali što ću moći učiniti ovako slaba,«

Velečasni je držao, da bi Mieke-ine boli mogle koristiti novom žosizmu i da bi ga jednog dana mogla i u nebu zagovarati.

Bolesničko odjeljenje žosističke organizacije onog dijela grada, gdje je Mieke stanovala, posla svoju pročelnicu, koja bi je malo po malo uputila u svrhu organizacije.

Već od prvog pohoda dobre žosistice Mieke je shvatila, o čemu se radi. Pročelnica mišljaše, da mora sve izdaleka pripraviti. Mieke-u je to začudilo i zabavljalo.

»Bila je kod mene u pohodima ona mala žosistica. Tako je plemenita, ali mi nije uopće ništa govorila o žosizmu.«

Mala žosistica ubrzo je pokazala mnogo sklonosti novoj prijateljici. Ona bijaše takodjer bolesna.

»Siromašno djevojče« — piše Mike-e — »nije mi mogla doći prošle nedjelje, jer joj nije bilo dobro. Ganula me je do srca, kad me prihvatila za ruke i rekla, da me vrlo voli. Mislila sam: kako je zgodna! Još nikako mi nije govorila o žosizmu.«

Jednoga dana navratio se razgovor nešto kao o žosizmu: potreba predanja u iskušenjima, posebno u bolesti.

»Pa ja,« rekla je Mieke »ja se više ne bunim, ja sve primam, ja napokon se ne brinem više zato.«

Mala žosistica živahno je prihvatila:

»Treba da se za to brinete« i uvjerljivo dodala: »Treba da prikazujete.«

Mieke se nasmiješila na to posredovanje svoje prijateljice:

»Rekla sam, da pomalo govorim kao i ona, jer i ona ne može bolje. A kad sam rekla, što me briga za to, htjela sam time reći: brinem se za to kao za moje prve čizmice. Ali prikazivati, to je, kako bi se reklo, tek početak. Pa ipak eto već dugo bolujem. Siromašno djevojče, vidim, da joj bijaše neugodno, još se nije posve snašla.«

Kako je Mieke bila već dobro raspoložena, trebalo je sve brzo svršiti. Velečasni ju je uputio, što je žosizam. Žosistički je apostolat oduševio Mieke-u. Žalila je, što ne mogaše na svoj način da osvaja Vražji ugao.

»Da sam zdrava,« često je opetovala »čudesa bih stvarala. Poznam ja taj svijet. Znam, kako im treba govoriti. Šteta, što nijesam zdrava. Zapriječila bih mnoge bedastoće, što počinjaju, kao što je i ona, da idu u Španjolsku ostavljajući svoju ženu i djecu. Poznam mnoge, koji otidjoše. Ima pače medju njima i mojih sokolića. Siromasi, teško mi je, kad na to mislim.«

»Sretna ste, Mieke,« dovezao je velečasni, »da možete moliti za njih i tako ćete već moći stvarati čudesa. Da li ste poznavali Karla Bouchard-a?«

»Vratara kod svete Elizabete?«

» Mislim, da je tako. O tome žosistu napisana je knjiga. Divno je umro!«

Mieke je sažela sva tumačenja, što ih je čula o Žoku, u ovu prekrasnu formulu:

»Uglavnom Žok obuhvaća dvije kategorije: i to one, koji se bore na poslu i one, koji daju svoj život za druge. Ja pripadam ovim drugima. Ali,« rekla je kao da ju je grizla neka skrupula »već sam jednom dala svoj život, mogu li ga ipak i po drugi put dati?«

Trebalo joj je rastumačiti, da može i dalje proširivati nakanu svoje žrtve. »Dala ste svoj život za Nela, lijepo je to, ali dati ga za obraćenje svih Nela i Mieke-a, koje treba žosizam, to će biti još bolje.«

Nakon časa razmišlianja Mieke je rekla:

»Da, razumijem, tako mogu biti žosistica.«

* * *

Nekoliko dana kasnije prečasni gospodin kanonik Cardijn bio je upućen u sve prilike i pristao je, da Mieke-i osobno dade značku Žoka. On je znao, da je Micke već odavno žosistica po srcu. I nije se prevario, kako ćemo vidjeti. Mieke će to posvjedočiti u više navrata kroz zadnje dane života.

Toga, dakle, jutra zaustavio se samovoz preč. g. kanonika Cardijn-a pred kućom, u kojoj je Mieke imala svoju sobu. Brzim se koracima uspinjao zavinutim i tamnim stubama. Vidjelo se, da je vičan sličnim pohodima. Kad je ušao u sobu siromašice, pozdravio ju je jakim glasom, koji je podsjećao na velike sjednice Žoka.

»Dobar dan, gospojice!«

»Ne tako jako, prečasni gospodine kanoniče,« potajno se otelo velečasnom.

Mieke se sa smiješkom okrenula i pružila ruku neobičnom i simpatičnom posjetiocu.

»Ja vas već poznam,« veselo mu je dobacila. »Često sam vidjela vašu fotografiju.«

«Da,« reče gospodin kanonik, »ja sam kao stara para, koja se svagdje povlači. Kako sam zadovoljan, što vas vidim i što znam, da ćete se moliti za žosizam. Treba nam duša, koja će moliti i koje će se žrtvovati. U bojnim redovima, ima ih koji se bore, ali su jaki, samo ako se za njih netko žrtvuje.«

Mieke je to razumjela. Sve je onako, kako je ona mislila. Njezino lice sjalo je, dok je preč. g. Cardijn insistirao na potrebi žrtve za uspjeh Žosizma.

»Znate, prečasni gospodine kanoniče,« reče velečasni, »Mieke nije oduvijek htjela biti žosistica.«

»Ne,« dodala je Mieke, »nekad bijah crvena sokolica.«

»Gospodine kanoniče, tada ona bješe na čelu sedamdeset sokolića i kad je defilirala na trgu Burze, publika joj je pljeskala.«

»Ta nemojte mi, velečasni, laskati.«

Tad je počela pripovijedati prečasnom gospodinu Cardijn-u, kako je nekad ismjehivala žosiste. Susretala je žosiste, koji uvijek pjevahu: »Žosisti naprijed.« Njihova pjesma nije imala poleta. Sa slobodnom neusiljenošću oponašala je ljenivi glas tih žosista.

To bijaše smiješno, a prečasni se gospodin kanonik smijao i bez sumnje mislio: na sreću nijesu svi žosisti kao oni, koje je srela Mieke.

»Da li ste svojevremeno i djelatno suradjivali u komunističkim organizacijama?« — pitao je.

»Kako ne,« odgovorila je uvjerljivo Mieke.« Pače nošah i crvenu zastavicu sa srpom i čekićem. Znate, prečasni gospodine kanoniče, vezla sam i zastavu sa slovima R. K. O. (radnička komunistička omladina).

»Zar baš R. K. O.?« (J. O. C.)

»Doista, samo slovo K. nije značilo kršćanska nego komunistička omladina.«

Njezine prijateljice dadoše joj, da izveze zastavu, ali tada nije ni slutila, da će se jednom približiti organizaciji s istim incijalima, ali sasma drugim značenjem. Kad je ušla u prostorije sa svojom zastavom, prijateljice joj rekoše:

»Kako je lijepa ta tvoja zastava! Odakle ti samo ta zamisao s tim inicijalima?«

»Stavila sam, prečasni, slovo O u sredinu i to je bio izvanredan efekat.«

Preč. g. Cardijn slušao je smiješeći se. Sjetio se, da je žosizam u početku imao neprilike s inicijalima (J. O. C.), jer su ih komunisti za se svojatali.

Preč. g. kanonik pitao ju je, da li je poznavala Jaquemotte, glasovitog komunističkog leader-a.

»Kako ne« — rekla je Mieke, »vrlo dobro. Voljela sam Jaquemotte-a, jer je bio nesebičan.«

Preč. g. Cardijn mislio je isto kao i Mieke.

»Dakle voljela ste Crvene sokole?« — pitao ju je preč. g. kanonik.

»Jesam, veoma. S njima sam polazila u okolicu Bruxelles-a u šume. Nijesmo se bavili politikom, nego smo išli na čisti zrak. Moji su sokolići bili dobri znate, gospodine kanoniče. Jednog smo dana pače sreli procesiju. Da sam to znala, ne bih onuda prolazila. No na sreću, moji su sokolići bili uljudni.«

»Što ste tada držali o sokolima?«

»Gospodine kanoniče, bijaše dobar za tu siročad. Medjutim jedno mi se nije svidjalo: to bijahu revolucijonarne pjesme, koje su morali učiti, a onda,« dodala je, »njihovu odgoju nije bilo temelja, nije se znalo, na što bi se oslonilo.«

»Zanimljivo,« završio je kanonik Cardijn, da tim podvuče vrijednost te refleksije.

Eto već je gospodin Cardijn bio oko dvadeset minuta uz bolesničku postelju. Opazivši Nela, koji je za sve to vrijeme s pažnjom slušao taj dijalog, reče mu:

»Lijepo je ovo, što vi radite. Žrtvovati, krasno je to.«

Kad su se Nelove oči malo zamutile, gospodin kanonik dodao je:

»Jasno je, da vam je teško. Da, razumijem vas.«

Nel se okrenuo .... Trebalo ga je malo razvedriti.

Preč. g. kanonik izvukao je iz džepa žosističku značku. Ova se zasjala pred Mieke-om, a on je s pažnjom promatraše.

»Eto,« reče, »dat ću vam žosističku značku. Sad će vas poznavati do kraja svijeta, vi pripadate velikoj žosističkoj porodici.«

Stavio joj je značku.

»Pribodite si je sama, ovako bih vas mogao povrijediti.«

Mieke, očito sretna, stavi značku na prsa. Gospodin je kanonik bio vrlo zadovoljan, da je mogao dati značku jednoj lijepoj duši.

»Ah, gospodine kanoniče,« rekla je Mieke, smiješeći se samoj sebi.

Došao je čas rastanka. Prečasni g. kanonik preporučio je žosizam u Mieke-ine svete molitve.

»Kasnije, kad budete bili u nebu, sjetit ćete se žosizma, zar ne?«

»Hoću,« odgovorila je Mieke.

»Sutra oko 7 sati i četvrt prikazat ću svetu Misu samo za vas. Hoćete li zapamtiti?«

»Hoću,« rekla je smireno Mieke, »zapamtit ću, sutra oko 7 sati i četvrt, zar ne?«

Glavni duhovnik žosizma oprostio se i brzim koracima silazio je preko stuba.

Prečasni gospodin kanonik je sretan, učinio je dobro djelo. Žosizam broji danas jednu zaštitnicu više u nebu.

*

* *

Nekoliko časova poslije toga zvonilo je. To je večera iz žosističke centrale:

Dolazi crnka Lizika, što je radila kod Philipsa. »Vrlo je volim,« rekla je Mieke.

Kad je Lizika ušla, odmah je opazila značku na Mieke-inim grudima. Začudjeno je stala.

»Što je to?« pitala je, pokazujući prstom značku.

»Prečasni mi ju je gospodi kanonik donio,« rekla je Mieke smireno.

»Gospodin kanonik?!! Vi ste sretni! On ne obećaje doći ni društvima od sto članova, jedva dospije da dodje na svečanosti okružja.«

»Kod mene je bilo tako,« veli Mieke. »Ja sam navikla, da samo općim s velikim ličnostima,« dodala je s pomalo smiješnim naglaskom. »Znate, jednom sam vidjela kralja, kraljicu dva puta, dakle što hoćete . . .?«

Lizika se smijala od sveg srca i pripravljala večeru.

»Bit će za sve dosta,« reče, »i za Nela, komu je takodjer potrebna dobra večera.«

Nel je poštivao jednostavnost i srdačnost te žosistice.

Dok je mala žosistica pripravljala stolni pribor i večeru, neprestano se u razgovoru vraćala na veliki dogadjaj dana i divila se požrtvovnom radu svoga duhovnika. Ona je bezuvjetno htjela, da Mieke dijeli s njom oduševljenje.

»Ja vam nijesam,« reče Mieke, »za velika djela. Ali znajte,« dodala je uz smiješak, da završi, »k meni će i Papa doći.«

Žosistica je vidjela Papu. Odmah je u viziji gledala:

»Andjeo, rekla bih, kad ga vidjeh u bijelom odijelu.«

Mieke, kao i uvijek realista, danas je osobito bila vesela i iznijela je ovu slikovitu refleksiju:

»Papa!, ali je lijepu starost doživio.

Trebao bi mi poslati svoje liječnike. Oni mora da imaju neke izvanredne recepte, po kojima se može život toliko produžiti.«

Svi se do suza smijahu.

»Uostalom, k meni će Papa doći.«

Da li je Mieke imala predosjećaj dogadjaja, koji joj nitko nije mogao javiti, a koji će se za nekoliko dana dogoditi?

III.

PAPA NA VRAŽJEM UGLU

Poslije prve svete Pričesti svoga zaručnika Mieke se sjetila, da ona još nije primila sakramenat sv. Potvrde. Kad je sveta Djevica udesila toliko stvari, možda će njezina velikodušnost poći i dalje.

»Voljela bih primiti sv. Potvrdu. Tom zgodom mogao bi i Nel primiti sv. Potvrdu. To bi bilo divno, da zajedno primimo jedan sakramenat.«

Doista bi to bilo vrlo lijepo. Ali velečasni ne može dijeliti sv. Potvrdu. On je obećao Mieke-i, ako bude udebljala za jedan kilogram, da će pokušati naći biskupa, koji bi sve to obavio, u kojoj privatnoj kapelici. Ali na žalost »mali kilogram,« kako je to govorila Mieke, nije nikako dolazio. Iz dana u dan siromašno dijete bilo je sve bljedje i sve bolesnije. Hoće li Mieke poći u nebo bez svete Potvrde?

Drugo nije preostalo, svetu Potvrdu trebalo se podijeliti u sobici. Pravno je moguće. Ali kako će se to izvesti?

»Mislite li,« govorio je Nel, »da će se koji biskup dati toliko smetati, da dodje k nama siromasima?«

»Zašto ne,« mislio je velečasni. Svećenici i biskupi nijesu li redjeni »da služe narodu Božjem?« Biskup stoluje u Malines-u, u Bruxelles-u nema biskupa. Na koga bi se moglo obratiti?

Velečasni povjeri svoju brigu nekom svom prijatelju, koji je već bio vičan ovakovim neobičnim uslugama.

»Mogli bi se možda obratiti na Nuncija. Znam, da je vrlo dobar siromasima. On je već više puta dijelio sv. Potvrdu u svojoj kapeli.«

Poći k Nunciju, zamoliti ga, da podijeli sv. Potvrdu ovoj siromašnoj djeci kod njihove kuće, to je mnogo. Velečasni će odgoditi svoj posjet na neko vrijeme.

Medjutim Mieke-ino se stanje pogoršalo. Za nekoliko dana moglo bi biti sve prekasno.

Jedne subote u predvečerje velečasni se pomolio našoj Gospi Lurdskoj i pošao da se najavi u nuncijaturi. Zamolio je, da može govoriti s Msgr-om auditorom, tajnikom Njegove Ekscelencije. Uvedoše ga u salon. Na zidovima su visjeli veliki portreti od nekoliko Velikosvećenika: Lava XIII., auktora Rerum Novarum, PijaX., prijatelja siromaha, Benedikta XV. koji imaše srce puno osjećaja za ljudsku bijedu,

Pija XI., Pape velikih socijalnih enciklika: »Podjite k radnicima, posebno siromašnim radnicima, uopće idite siromasima.«

Vrata se otvaraju, a Msgr. auditor na njima se pojavljuje. Prijazno je saslušao plašljivu molbu velečasnoga, koji je bio sav zbunjen radi svoje neobične zamolbe.

»Njegova Ekscelenca« govorio je Msgr. auditor, »više je puta dijelio svetu Potvrdu ovdje u kapelici, ali, koliko se sjećam, još nikada nije dijelio sv. Potvrdu u privatnoj kući. Možda bi se koga moglo delegirati . . . Općenito se za to uzima netko, tko obnaša kakvo više crkveno dostojanstvo.«

»Kod mene nije taj slučaj,« rekao je velečasni kroz smiješak, a u sebi mislio: bolje bi bilo, kad bi Njegova Ekscelenca osobno mogla doći.

Da li je Msgr. auditor naslućivao tu pomisao? Po svoj prilici jest, jer je rekao velečasnom:

»Pa rastumačite mi, kako vi to mislite!«

Ovog puta prilika je bila i suviše zgodna, da bi je propustio.

»Monsignore, eto što mislim: Mi često u govorima potičemo, da treba pomoći socijalnoj bijedi i volimo opetovati, da treba ići siromasima. Mislim, da bi Njegova Ekscelencija učinila divno djelo, kad bi prihvatio, da podje u srce jedne popularne četvrti, da u bijednoj sobici podijeli utjehu darova Duha Svetoga siromašnoj djeci. To bi bilo sjajno. To bi bilo na neki način, kao da sam Sv. Otac dolazi našoj siromašnoj djeci . . .

Msgr. auditor jednostavno je odgovorio: »Uistinu to bi bilo lijepo djelo. Ovog časa Njegova Ekscelencija je u poslu. Govorit ću s njime. Odgovor ću vam telefonirati najkasnije do 7.15 sati.«

U rečeni sat telefon je zazvonio. Msgr. auditor:

»Da li ste vi to, velečasni? Dobro, eto Njegove Ekscelencije.«

Velečasni i nehotice se uspravio, ukočeno stao i s najvećim poštovanjem slušao:

»Slušajte, Njegova Ekscelencija neposredno je rekla, kad bi mogao podijeliti sv. Potvrdu vašoj djeci?«

»Kad hoće Vaša Ekscelencija,« rekao je velečasni sav sretan. »mi možemo u dan, koji vi odredite.«

»Sutra po podne, hoće li ići?«

»Kako ne, Ekscelenco.«

Da li su vaša djeca pripravna?«

»Jesu, Ekscelenco.«

Velečasni je mislio: Mieke je za to dosta trpjela. S Nelom je baš dovršio vjeronaučnu pouku, i on je primio prvu sv. Pričest, sutra u jutro ostalo će mu rastumačiti.

»Da li ste se pobrinuli za kumu?«

»Da, Ekscelenco,« rekao je velečasni bojeći se, da mu ne izmakne ovako sjajna zgoda. U sebi je mislio: »Već ću je brzo naći.«

»Dobro, dakle sutra po podne oko tri sata doći ću sa svojim kolima po vas, vi ćete nas voditi. Ali sve neka se obavi posve tajno, zar ne!?«

»Da, da, Ekscelenco, zahvaljujem,« rekao je velečasni, zaboravivši govoriti u trećem licu.

Čim je telefon zatvorio, dao se na posao, da nadje kuma za Nela i kumu za Mieke. Koga da moli? Kod žosista tražit će kuma. Na telefonu zove žosističku centralu: »To ste vi Jakove?«

»Da.«

»Da li bi htjeli biti krizmeni kum Nelu sutra u tri sata?«

»Krizma?« pitao je zaprepašteno Jakov.

»Da, Njegova Ekscelenca Nuncij doći će k Mieke-i i Nelu, da im podijeli sv. Potvrdu.«

»Nuncij, gle, gle! Da, mogu, sutra u tri sata!«

Još samo treba naći kumu. Ima neka gospodja, koja je Mieke-u posjećivala, otkad se vratila iz Švicarske. Ona se brinula za tu »jadnicu,« kako ju je zvala od milja. Mieke je i nju vrlo voljela.

»Gospodja D.« — govorila je, »to je žena, . . . kako je plemenita!«

Opet na telefonu.

— Halo, bi li vi mogli sutra biti krizmena kuma Mieke-i?«

»Kako, krizma?«

»Da, Njegova Ekscelencija Nuncij doći će sutra u tri sata, da podijeli sv. Potvrdu njoj i Nelu.«

»Njegova Ekscelenca, Bože moj, kolika čast! Hvala, što ste baš na mene mislili. Da, da, bit ću tamo. Treba li štogod ponijeti?«

»Hoćete li donijeti malo cvijeća? Ako možete, dodjite nešto ranije k Mieke-i, da idite, je li sve u redu. Ako imate lijepi stolnjak i srebrni tanjur, donesite. To je sve.«

»Dobro.«

Sve je sjajno pripravljeno.

Sutra ujutro velečasni je donio maloj bolesnici sv. Pričest.

Poslije zahvale rekao joj je:

»Mieke, imam veliku novost, da vam javim. Danas poslije podne podijelit ćemo vam sv. Potvrdu.«

»To je divno,« rekla je, »a tko će to učiniti?«

»Nuncij.«

»Nuncij, slušaj Nel, Nuncij, razumiješ li?«

Nel nije razumio, on se još nije upoznao s crkvenom hijerarhijom. Kad je vidio, kako se Mieke začudila, mislio je, da to mora biti nešto izvanredno. Tražio je nešto, čim bi ga mogao usporediti.

»Da li je to tako nešto kao kardinal van Roey?«

»Gotovo tako,« rekao je velečasni malo zbunjeno.

»Gle, to mora da je veliki gospodin.«

»Slušaj, Nel, Nuncij je poslanik sv. Oca Pape.«

Nel još nije dobro shvatio, treba mu jasnije rastumačiti. Napokon našao je zgodan izraz, koji će sve sadržavati.

»U glavnom,« rekao je »Nuncij je Papa za Belgiju.«

»Da, tako je,« odvratila mu Mieke. »Nijesam li ja rekla, da će Papa doći k meni . . .«

»To je tako,« čudio se Nel, »e, to je nešto!«

»Ali, kako ću mu reći?« pitala je Mieke.

»Pa recite mu: Ekscelenca!«

»Ekscelenca, ne, ja to ne ću znati. Dosta sam se napatila, dok sam zapamtila, kako ću reći kralju.«

»Tada mu recite: Monsignor!«

»Monsignor,« rekla je nakon časak razmišljanja. »Ali ipak, ja ne znam nastaviti . . . Monsignor . . . Bože moj.«

Ovog puta velečasni nije više mogao ostati ozbiljan i Mieke ga gledaše malo začudjeno.

Korisno bi bilo, da im malo rastumači sakramenat sv. Potvrde. Poslije doručka, ako se može tako nazvati mala šalica mlijeka, što ju je bolesnica uzimala, velečasni je počeo s poukom.

Mieke je opširno to poznavala, nije potrebno, da se umara. Za nju bit će dosta, da obavi ono, što je nazivala »mala ispovijed« — uistinu bila je vrlo mala. Što se tiče Nela, on je kršćanin tek od novijeg datuma, od njega trebat će više tražiti. Vrata od spavaonice su zatvorili, a velečasni je u maloj kuhinji tumačio Nelu sakramenat sv. Potvrde. Iako Nel nije imao »inteligenciju sa šest spratova,« kako je sam govorio, ipak je sve izvrsno shvaćao. Kad mu je velečasni govorio o potvrdi, koja daje snagu ljudima u borbi, tad je potpuno razumio. Na čas je velečasni pokušao, da je usporedi s uljem sakramenta bolesničke pomasti. To bi bila zgodna prilika, da se pripravi na skore kušnje. Na riječi bolesničko pomazanje Nelove su oči zasuzile. Trebalo je brzo prekinuti. Morali su se zaustaviti i na darovima Duha Svetoga — tu je dosta materijala za vjerski odgoj. Nel je slušao sa zanimanjem tumačenja, koja su mu davana. Znade, da će obred, što će se po podne obaviti »biti nešto« i da će mu utisnuti biljeg, kako Mieke veli, malo većeg kršćanina.

»Da,« dodao je Nel, »tako nešto, što će zaći malo dublje.«

»Da, tako je!«

Ispovijedio se. Ali u tom času čuo se iz susjedne sobe glas:

»Bubice, već je vrijeme, da podješ na sv. Misu!«

Nel je brzo zgrabio svoj misal, kako mu je to Mieke naložila, i pošao, da prisustvuje svečanoj sv. Misi. Od svog obraćenja, on ne polazi nedjeljom na tihu svetu Misu. Mieke mu je preporučila svečanu sv. Misu, jer se druge brzo svrše.

Kad se buduća kuma po podne pojavila kod Mieke-e, sva je soba već bila uredjena. Još je trebalo nekoje stvarčice popraviti. Mieke je nalagala. Gospodja je, ovog puta tvrdoglavo ostala pri svome. Opasala je pregaču i radila kao kućna pomoćnica, koja je baš nastupila kod nove gospodje.

»To je bilo krasno,« pripovijeda ona, »Mieke se nije protivila ovoj šali, kako se lagano moglo dogoditi.«

Ručak se još nije ni svršio, a Mieke-i je bilo zlo. Počela se uznemirivati.

»Ako mi bude zlo, kad oni budu ovdje, to će biti strašno.«

»Ma ne će, mala moja, ne će vam biti zlo. Vidjet ćete, sve će sjajno proći. Dragi vam je Bog već u mnogom pomogao. Pa na kraju, kad bi vam i bilo zlo, Njegova Ekscelenca, shvatila bi to.«

Poslije grčeva u želucu, hvatali su je bolni grčevi u nogama. »Nova stvarnost,« govorila je ona.

U času, kad je stigla Njegova Ekscelenca, boli su iščezle kao da su začarane. Mieke je bila nasmiješena.

I kum je stigao još u pravo vrijeme. On je upravitelj žosističke centrale, pa nema vremena na pretek.

Mieke mu je rekla:

»Smiješno, ja sam zamišljala vas posve drugačije.«

»Zašto?«

»Vi ste tako mršav. Upravitelj Narodnog doma bio je neki debeli dobričina.«

U tom je času zazvonilo.

* * *

Pred kućnim vratima zaustavio se samovoz nuncijature, kojim je upravljao livrirani šofer. Na prozorima susjednih kuća natiskao se svijet, da vidi taj nepoznati samovoz, iz koga izlažahu: Njegova Ekscelenca, Msgr. auditor i velečasni.

Nel dolazi da otvori.

»To je zaručnik,« rekao je velečasni.

Mieke je rekla Nelu, da poljubi prsten. Učinio je to malo nespretno. To bijaše prvi puta.

Nel, velečasni i Msgr. auditor išli su naprijed. Msgr auditor nosio je u ljubičastu platnu sve stvari, koje su potrebne za obred. Iza njih se uputio Nuncij kroz stubište, koje je bilo strmije i tamnije nego ikada.

Stanari su prizemlja bili iznenadjeni.

Kroz napola otvorena vrata kuhinje gledali su, kako prolazi Monsignor »velika ličnost«, čiju sliku vidjahu uz sliku kralja i kraljice.

Kad su došli u sobu, Njegova Ekscelenca okrenu se prema Mieke-i, koja sjedjaše u fotelji i pruži joj ruku. Mieke je ovog puta bila malo smetena.

S divnom jednostavnošću Njegova Ekscelenca govoraše toj djeci o dragom Bogu i našem Spasitelju.

»Treba da mnogo ljubite Spasitelja,« rekao je, posebno se obraćajući k Mieke-i »bolesni ili zdravi — to je jedino, što vrijedi.«

»Sigurno,« upala je u riječ Mieke, i neznajući, da tim prekida govor kao pripravu za sakramenat sv. Potvrde.

»Sad ćemo vam podijeliti sv. Potvrdu,« rekao je Nuncij.

Mieke je stavila svoj misal na koljena. Nel je kleknuo pokraj nje i pred sobom je otvorio molitvenik. Prizor je ganutljiv.

Za to je vrijeme Njegova Ekscelencija pošao u susjednu sobu, gdje je skinuo svoja odličja. Uz pomoć Msgra auditora i velečasnog navukao je superpelicej i štolu.

»Treba li staviti i mitru,« pitao je Nuncij.

»Pa da, Ekscelenco,« rekao je velečasni molećim glasom.

Njegova Ekscelenca stavio je na glavu divnu mitru — »veliku kapu s dragim kamenjem,« kako ju je Mieke nazvala.

Nuncij je pošao polako kao u procesiji do postelje male bolesnice. S druge je strane uz postelju stajao kum i rukom doticao Nelova ramena. Nel je klečao uz postelju svoje zaručnice sklopljenim rukama. S lijeve je strane stajala kuma i doticala se Mieke-e, koja je bila vrlo uzbudjena ali i sabrana.

»Imena?« pitao je potišim glasom Nuncij.

Imena Mieke i Nel ne mogu se prevesti na latinski, osobito Nel.

»Marija i Emanuel,« šaptao je velečasni.

Msgr. auditor otvorio je »veliku knjigu« pred Njegovom Ekscelencom, i obred je mogao početi.

»Duh Sveti sišao na vas i jakost Svevišnjega čuvala vas od svakoga grijeha.«

»Amen.«

»Pomoć naša u Imenu Gospodnjem.«

»Koji stvori nebo i zemlju.«

»Gospodine, usliši molitvu moju.«

»I vapaj moj k Tebi da dodje.«

U tom času Njegova Ekscelenca podiže ruke nad krizmenike:

»Svemogući Bog udostojao se preporoditi vas vodom i Duhom Svetim, oprostio vam sve grijehe vaše, poslao vam s nebesa Duha svoga sa sedam darova.«

Nastupa posebno svečani čas:

»Dar mudrosti i razuma,«

»Amen.« — govori velečasni iz dubine svog srca.

»Dar savjeta i jakosti,«

»Amen« — oni će ga toliko trebati.

»Duha mudrosti i pobožnosti.«

»Amen.«

»Napuni ih, Gospode, Duhom straha svoga, znamenuj ih znakom Križa Gospodina našega Isusa Krista . . . Amen.«

Da amen, da trpljenje i njegovo i njezino, osobito vaše, Mieke, bude plodno, kao trpljenje našeg Gospodina na Križu.

Napokon dolazi sveto pomazanje.

Njegova Ekscelenca moli sveto ulje i njim povuče na čelu mali križ najprije Mieke-i, a onda Nelu.

»Znamenujem te znakom križa i potvrdjujem te krizmom spasenja u Ime Oca i Sina i Duha Svetoga.«

Na kraju Njegova Ekscelenca podijeljuje svakome laki udarac po licu, najprije Mieke-i, a onda Nelu.

»U duhovnom miru zaboravit ćeš muke i nestalnosti« bilo je napisano u nekom listu bolesničke organizacije. Mieke je na rubu napisala: »Da, mir mi je toliko potreban.«

Duh Sveti podijelit će joj u obilju taj mir, s kojim će moći tako veselo umrijeti.

Njegova Ekscelenca još će koji časak zazivati Duha Svetoga, da sidje na tu siromašnu djecu, da završi:

»S nebeskih visina blagoslovio vas Svemogući Bog, da uživate dobra nebeskog Jeruzalema sve dane života svoga i tako zadobijete život vječni.«

Prisutni su bili veoma potreseni. Kum, kuma i krizmenici su uzbudjenim glasom zajednički molili Vjerovanje, Očenaš Zdravomarijo.

»Obred je gotov na vrijeme,« rekao je Nel, jer će se Mieke-ine bujice ponovno otvoriti.

»Znaš, vidjela sam i druge biskupe, osobito u Lourdes-u, ali tako iz bliza ipak ne.«

Njegova Ekscelenca skinuo je obredno odijelo i približio se Mieke-i da s njom izmijeni koju riječ. Ona je postala opet posve naravna i pokazujući mu glasovitu fotelju dražesnom gestom, rekla je ljupkom jednostavnošću:

»Izvolite sjesti!«

Njegova Ekscelenca nasmijao se tom pozivu bez komplimenata. Sjeo je, a Mieke mu je ovaj put bez uzbudjenja rekla:

»Već sam o vama čula pripovijedati. Jedna mi je prijateljica rekla, da vas često vidi, kako šećete na šetalištu.«

Njegova Ekscelenca se od srca smijao i drago mu je bilo, kad je vidio, da su njegove jutarnje šetnje na šetalištu zapažene u narodnim slojevima.

— Mieke mu je pripovijedala, da je nedavno bila u Lourdes-u, a Njegovoj Ekscelenci se pružila prilika, da govori malo o pobožnosti prema svetoj Djevici.

»Da,« prekinula ga je Mieke bez velike brige za etiketu i gledajući na Nela rekla: »U Lourdes-u sam isprosila veliku milost, obraćenje mog zaručnika.«

Prije nego što će ostaviti drage krizmenike, Njegova će Ekscelenca ostaviti svakom malu uspomenu: dvije prekrasne krunice i medaljicu kumu i kumi, a zatim je neopaženo pružio Mieke-i mali zamot, kojeg će sadržaj podijeliti sa svojim zaručnikom.

Vrijeme prolazi. Njegova se Ekscelenca zadržao gotovo jedan sat kod te dobre djece. Došao je i čas odlaska. U pratnji Msgra auditora oprostio se od male bolesnice i zamolio velečasnog, da podje s njim. Stanari iz prizemlja otvorili su ponovno svoja kuhinjska vrata. Htjeli su ga jednom vidjeti izbliza — govorili su kasnije. Susjedi su opet prišli

k prozorima. Šofer otvara vrata, a Njegova Ekscelenca, Msgr. auditor i velečasni ulaze veseli i zadivljeni jednostavnošću i povjerljivošću čestite djece s Vražjeg ugla.

Nekoliko dana kasnije velečasni piše Njegovoj Ekscelenci zahvaljujući u ime svojih štićenika:

»Gorljivost, kojom se Vaša Ekscelencija poduzela da sadje u srce naših popularnih četvrti i da dodje do čednog stana junačke djece, da im donese utjehu Duha Svetoga, svjedoči, kako je Vaše srce slično Srcu Našega Gospodina.

Poput Njega, Ekscelenco, Vi ste pripravni pomoći onima, koji trpe.

Donijeli ste dragoj maloj bolesnici i njezinom hrabrom zaručniku utjehu, koju jedva možete naslućivati.

Osjećajući Vas tako blizu, Ekscelenco, još su bolje razumjeli, kako ih Bog voli i kako je sv. Otac Papa, koga Vi s toliko sjaja predstavljate u našoj domovini, uistinu njihov otac.«

IV.

PREMA SUNCU.

Mieke-ina se bolest sve više razvijala. Sušica je zahvatila cijeli organizam i prouzrokovala strašne boli.

Kadkada je dotle došlo, da je sirotica i smrt zaželjela, samo da se oslobodi muka.

»Zar ne, velečasni, nije dobro da govorimo o onim stvarima, koje se nas ne tiču.«

Trebalo ju je umiriti sjećajući je na rečenicu sv. Pavla, koju je ona jednog dana otkrila u knjizi »Nasljeduj Krista?

»Gledajte,« rekla je ona pokazujući na slog štampan talijanskim slovima, gledajte, što je tu sitnim slovima napisano: »Tko će me osloboditi od ovoga smrtnog tijela? Priznajte, da je upravo tako!«

Nel je medjutim sve više i više bio uznemiren. Budući da se pojavio izljev krvi u crijevima, pozvao je specijalistu za nutarnje bolesti. On je izjavio, da je Mieke-i potrebna sunčana kura, a to je značilo liječenje na kvarcovoj svjetiljki. A Mieke nije htjela ostaviti svoju sobu.

»Ja hoću, da umrem kod kuće,« uporno je govorila.

Čestiti je Nel već smišljao, kako bi se njegova zaručnica mogla sunčati u svojoj sobici.

Na sreću prolazio je kroz Bruxelles njezin liječnik iz Švicarske. Došao je, da je uvjeri, kako je ovo liječenje neophodno potrebno i da je posve jasno, da to ne može biti kod kuće.

Mieke je razumjela i popustila. »Da sam upravo milijonerka,« rekla je, »ne bih se mogla sunčati kod kuće.«

Za čas se ponadala, da će ponovno vidjeti gore i sunce u Švicarskoj. Ali kad joj je liječnik rekao, da će to trebati odgoditi, a zatim s pristankom ili bez pristanka Javne pomoći, da će je sam na svoju ruku preuzeti, Mieke si više nije utvarala.

»Kad mi je to rekao, znala sam, što je s tim htio reći.«

Zaista, trebala je trpjeti do kraja. Nije imala nikakve utjehe, da će kod kuće umrijeti. Velečasni je odlučio, da se Mieke-u dade prenijeti još iste večeri u pratnji liječnika u kliniku svete Helene.

»Poznam vašu kliniku,« rekla je liječniku »nekad sam bila tamo na pregledu. Na ulazu je kip svete Djevice.«

»Oprostite,« rekao je liječnik »svete Helene.«

»Ah!« odgovorila je Mieke, »mislila sam, da je to sveta Djevica, ali bilo je to prije moga obraćenja, a u to vrijeme još je nijesam poznavala.«

Sada Mieke pozna »malu svetu Djevicu.«

»Voljela bih je vidjeti,« rekla je jednog dana. I zatim dodala u svom sočnom narječju s Vražjeg ugla:

»Bila bih zadovoljna, kad bih joj mogla stisnuti ručice.«

Sigurno se negdje na nebu morala nasmijati sveta Djevica, njezina velika prijateljica.

Sutradan rano ujutro, na dan odlaska u kliniku, došli su Mieke-i njezina krizmena kuma i velečasni. Mislili su, da će u tako teškom času njihova prisutnost biti od pomoći i utjehe.

Časna sestra sv. Vinka Paulskog brzo je svršila toaletu svoje drage bolesnice. I ona je bila žalosna, što Mieke mora otići. Svojim odricanjem u strašnim bolima, Mieke joj je pomagala, da je lakše podnosila svoje boli. Časna je sestra takodjer bolesna. Previše se istrošila u službi svojih siromaha s Vražjeg ugla. Za nekoliko dana podvrći će se vrlo teškoj operaciji, jer su liječnici odlučili, da joj odstrane jedan bubreg. U njezinu se smiješku skrivao heroizam i žrtva. Ali danas, kako veli Mieke, »malo je prekipjelo.« U času, kad se trebalo oprostiti, sestra, da sakrije svoje osjećaje, brzo je otišla, da se ne vide njezine suze.

Mieke se začudo hrabro držala. Ni za čas nije napustila svoje vedro raspoloženje, šalila se, peckala je lavića od vune, kojeg joj je dala neka njezina prijateljica. Kako Nel veli, govorila mu je kao kakvoj osobi. Nije pazila na osjećaje prisutnih i u tako teškim prilikama rekla nam je s mnogo veselja:

»Zar ne, da je smiješan taj oproštaj za djevojku od dvadeset i četiri godine? Ali što ćete, takva sam vam ja: Volim životinjice, osobito, ako su lijepe.«

Zatim se obratila malom laviću: »Ti mali debeljko,« rekla je stiščući igračku u svojim rukama. »Siromaško, tako tužno izgledaš, ajde, ajde, nemoj plakati . . .«

Uhvatila ga je za njušku i zafrkavala mu brkove . . . i pobjedonosno ustanovila, da su mu prišili komad sukna na stanovitu mjestu.

Udarac zvonca učinio je kraj ovom razgovoru i sjetio nas stvarnosti. Ambulantna kola s velikim crvenim križem zaustaviše se pred vratima kuće. Došao je čas rastanka. Mieke je sačuvala svoj smiješak.

Nel ju je uzeo na svoje ruke i spustio se s dragocjenim teretom niz hodnik, gdje ju je čekala nosiljka. Dok su bolničari uredjivali pokrivače i umatali njezinu posve blijedu glavicu, ona je primjetila gospodju iz prizemlja, koja je bila malo bolesna.

»Do vidjenja, gospodje,« rekla je, »već vam je bolje? Dodjite, da se oprostimo.«

Nosiljku su stavili u kola. Nel je sjedio pokraj svoje zaručnice i rukom joj lagano pridržavao glavu, da je mogla promatrati kroz prozorčić uličnu vrevu.

Mieke je sve zapažala, te stavljala primjedbe o prolaznicima, te na udobnost kola. Najednom je zastala:

»Zar te ne umara, kad me tako držiš?« pitala je Nela.

Ona je samo na druge mislila.

U klinici su je smjestili u veliku zajedničku sobu. Male su postelje imale zastore.

»Bit ću ipak malo kod kuće,« rekla je Mieke.

Kolika razlika u uredjaju! Nelu se stislo srce od boli, kad ju je ostavljao medju starim ženama broj taj i taj, onu za koju se brinuo s toliko ljubavi.

Mieke nije ispustila ni jednu suzu i pozvala je zaručnika, da dodje sutra u vrijeme pohoda.

U njezinoj novoj kući bila joj je prva briga, da se što manje uznemiruje.

Nije htjela, da bude iznimka u pravilima:

»Ne bih htjela, da izgledam nešto posebno od ostalih,« govorila je »to bi im moglo biti žao.«

Premda je Nela toliko voljela, ipak je htjela, da se i on drži kućnog reda kao i ostali. Kad je prošlo vrijeme pohoda, ona ga je požurivala, da ode.

»Nemoj više ostati, već je zvonilo.«

Kad je mala bolesnica bila tako smještena u dobre ruke, velečasni joj je javio, da će u duhovne vježbe.

»Dobro,« rekla je, »i ja ću nastojati, da budem s vama malo u duhovnim vježbama.«

Velečasni se smijao Mieke-inoj nakani, da sama obavi duhovne vježbe, no ona mu je odvratila:

»Vi mislite, da ja ne bih znala ući u svoju školjku?!«

Obavljati duhovne vježbe, to znači »uči u svoju školjku« definicija, koju ne bi ni asketski pisci odbili.

Onda je dodala:

»Samo ja ne znam razmatrati.«

»Ali, Mieke,« rekao je velečasni »ja mislim, da vi vrlo dobro razmatrate.«

»Mislite?« pitala je skeptično.«

»Sigurno . . . Razmatrati, to znači ući u svoju školjku.«

»Tada, ja to često činim. Ali kad se to tumači, čini se vrlo zamršeno. Vele, da se mora razmišljati o velikim stvarima, da se prave zaključci i još koješta. Ja sve to ne znam. Govorim s dragim Bogom, iznosim Mu imena onih koje vrlo volim. Često Ga zovem Henri,« rekla je kroz smijeh.

»Henri?« pitao je velečasni malo zbunjeno.

»Pa da, kod nas na Vražjem uglu, tako zovu dragog Boga, jer znate na raspelu iznad mrtvog Isusa stoje slova Inri. A kad pada kiša, vele: — Eto, Henri daje, da pada kiša.«

Nato je velečasni ostavio Mieke-u i zaželio joj je, da se hrabro drži.

»Bit ću,« rekla je jednostavno »i molit ću se za vas.«

Osam dana poslije . . .

Liječenje sunčanim zrakama nije mnogo pomoglo. Mieke je bljedja nego ikada. Liječnici se svi slažu u tom, da je pogibelj blizu. Siromašno dijete trebalo je pripraviti za svete sakramente umirućih. Časna sestra obavijestila je velečasnoga.

»S njom ne ćete imati poteškoća. Ona znade, kakvo joj je stanje, to je tako pobožno dijete.«

»Dobri Bog može po mene doći kadgod hoće,« mnogo puta nam je rekla, »pripravna sam. On mi je već toliko toga dao.«

»Divno dijete,« rekla je bolničarka, »mnogo smo ih služili, ali ova podsjeća na Karla Bouchard-a.«

Ipak je trebalo Mieke-u upozoriti. Velečasni stao je pokraj male bolesnice:

»Mieke, neki dan ste mi rekli, da imate predosjećaj, da će vas dragi Bog sasma tiho uzeti k sebi.«

Naklonila je glavu, da potvrdi.

»Tako misle i liječnik i časna sestra.«

Nijedna crta lica nije se pomaknula, ni jedan nemirni pogled. Ništa, bila je posve mirna.

»Onda,« nastavi velečasni, »trebat će misliti na bolesničke sakramente.«

Kao da na nešto drugo misli, Mieke je napravila znak da ne.

»Ali . . . . .« rekao je velečasni malo začudjen. »Liječnik i časna sestra misle, da bi to bilo bolje.«

»Da,« jedva je rekla, »onda nemojte reći Nelu, nikako nemojte reći Nelu, on još nije dosta kršćanin. On to ne bi razumio.«

»Ne, ne, ne će se ništa reći Nelu, budite sigurna, ne treba ga tim mučiti.»

»Dakle, kada ćemo na posao?«

»Sada odmah, ako hoćete.«

»Dobro, to valjda ne će trajati šest sati.«

»Sigurno ne,« rekao je velečasni, koji se htio malo nasmijati uza svu težinu prilika. »Ali ujedno moram vam dati neka mala razja-

šnjenja. To vi već znadete: Kad se nekom podjeljuju bolesnički sakramenti, treba obaviti troje: kratku ispovijed, primiti bolesničko ulje i napokon primiti sv. Pričest. Vi ste se već jutros pričestili, a moći ćete se pričestiti i sutra. Dakle hoćete li sada?«

»Hoću, ne zna se, što može biti. Često imam lupanje srca.«

Velečasni joj je predložio, da ispovijed obavi kod drugog svećenika.

»Ali ne, zašto? Ispovijed? To je uvijek jedno te isto. Što još moram reći?«

»To se vas tiče,« odgovorio je velečasni malo zbunjeno. »Ništa nema, što vas uznemiruje?«

Malo je razmišljala, a onda reče:

»Što bi me moglo uznemirivati?« I prihvatila je govorom, koji je bio neusiljen:

»Pripravna sam kao mali andjeo.«

Kako bijaše vedra ta duša!

»Čovjek ne bi rekao, da ima pred sobom djevojku od dvadeset i pet godina, već dijete od dvanaest godina« — rekla je časna sestra.

Tada je mislila na budućnost. Kroz duge sate samoće odlučila je, da svakako izmami od velečasnoga neka obećanja.

»Velečasni, htjela bih vas moliti za nešto.«

»Recite, što želite.«

»Ponajprije nemojte mi ostaviti Nela. To će za nj biti težak udarac. Trpjet će mnogo. Napokon razbolit će se, pa će vas trebati.«

»Mieke, budite sigurna, da Nela ne ću zapustiti. To vam obećajem.«

»Zatim ćete zamoliti moju kumu, da na dan moje smrti sve bude u modroj boji, htjela bih imati modru haljinu.«

»Gle,« rekao je velečasni »zašto modro? Da budete kao sveta Djevica, zar ne?«

Mieke nije voljela razjašnjavanja, pa se zadovoljila, da potvrdi kimanjem glave.

»Napokon, hoću da mi obećate, da ne ćete tražiti načina, kako bi priopćili smrt mom ocu i mom bratu.«

»Hoću,« rekao je velečasni, »ali pod jednim uvjetom i to da im sve oprostite.«

»Sve je oprošteno,« odgovorila je, »ali hoću, da oni to ne znaju. Velečasni obećajte: ja ne ću tražiti, da saznam adresu vašeg oca i vašeg brata.«

Ipak je velečasni imao skrupule. — »Mieke,« rekao je »želio bih, da od vremena do vremena izmolite koju molitvicu za svoga oca i svoga brata.«

»Pa ja svaki dan molim za svog oca i brata.«

»Nijesam znao, zbilja, nijesam znao . . . .«

»Nijeste znali, jer ja o tome nijesam ništa govorila.«

Zapravo, ni otac, ni brat nijesu zavrijedili, da išta saznaju za divnu smrt tog djeteta. Velečasni je obećao s istim riječima, koje je Mieke s mukom izgovarala.

Iza ovog dobivenog neobičnog obećanja, Mieke je izjavila:

»A sada ću se još pokajati.«

Sabrala se i molila. Čas poslije velečasni je mislio, da bi dobro bilo, kad bi joj napomenuo nekoje nakane za njezinu molitvu. Odgovor je bio sjajan, ujedno samostalan i miran.

»Velečasni, nemojte me prekidati, ja molim, molim na sve nakane, što ste mi ih nekada spominjali.«

I Mieke je nastavila svoju molitvu: da Nel ustraje, za sokoliće, za Žosizam, za dobročinitelje znane i neznane. Izgledala je, kao da ne pripada više ovoj zemlji. Sunce je Božje obasjavalo njezino lice.

Časna je sestra došla javiti, da je sve spremljeno za sakramenat bolesničkog pomazanja. U dvorani je vladala duboka šutnja. Mieke je pažljivo slušala molitve, koje je svećenik nad njom izgovarao uzbudjenim glasom. Križala se s takvom pobožnošću, da je svačije srce dirnula. Slijedilo je mazanje. Ona je zatvorila oči, a svećenik je šaptao: »Neka ti Gospodin oprosti, što si vidom sagriješila.« Polako je okrenula glavu, da primi sveto Pomazanje na uši: »Neka ti oprosti Gospodin, što si sluhom sagriješila.« Ostala je tiha i nasmijana, kad joj je svećenik mazao nosnice i usta i govorio: »Neka ti Gospodin oprosti, što si sagriješila njuhom, što si sagriješila govorom.« Pružila je zatim ruke, a svećenik je šaputao: . . . »što si sagriješila doticanjem.« Časna je sestra otkrila njezine noge, koje su već bile strašno natečene, a svećenik je govorio: — »Neka ti Gospodin oprosti, što si sagriješila hodom.«

Napokon će Mieke primiti svetu Popuťbinu. Velečasni je bio uzbudjen i ovog puta nije mu pošlo za rukom, da se svlada, nego je rekao stavljajući svetu Hostiju na njezine bezbojne usne: »Primi, sestro, svetu Popuťbinu, koja neka čuva dušu tvoju za život vječni.«

Mieke je spustila polako svoju glavu na jastučić, ona je molila.

»Dobri Bog i ja dobro se razumijemo, zvala sam Ga imenima, koja sam vrlo voljela.«

Časne sestre i bolničarke povukle su se zadivljene njezinim primjerom. »Tako je tiha i mirna . . .« rekla je o njoj neka mala poslužnica.

»Kolika milost,« rekla je časna sestra, »s tolikim mirom pripravljati se na smrt. Kad bih mogla biti na njezinu mjestu!« Kolike bi redovnice htjele biti kao ona.

Kad je Mieke svršila zahvalu, zamolila je malo mlijeka i kruha. Opet se povratila svome bolesničkom zvanju.

* * *

Sutradan je rekla jednostavno svom zaručniku, da joj je malo lošije. Zatim, kako pripovijeda Nel, stavljala mu je na srce mnoge stvari. Među njima jednu je smatrala osobito važnom.

»Ti ćeš moliti iz mog misala i na moju krunicu, na onu s dva križića.«

Na taj nježni način htjela je, da joj Nel obeća, da će ustrajati u vjeri.

»On je dobro razum[illegible] što sam htjela reći,« rekla je sutradan.

Ona je već odavno [illegible]islila, da će na smrtnom času od svod zaručnika tražiti jednako s[illegible]čano obećanje. Njezina žrtva nije smjela ostati bez ploda.

Od toga se časa Mieke pripravljala na smrt. Činila je to tiho, tako da se nije moglo [illegible]aziti nikakvog nemira. Da joj se pruži utjeha, koja će, kako se čini, b[illegible]i zadnja, pribavili su joj kod uprave posebnu sobu. Mieke je uvijek željela, da umre u svojoj sobi, ali sada je počela kolebati, teško joj je bilo ostaviti časnu sestru, koja se s tolikom požrtvovnošću za nju brinula. Molila ju je, da ona kaže svoje mnijenje i potpuno se predala u ono, što časna sestra bude odlučila.

»Časna sestro,« rekla je stiščući srdačno njezinu ruku, »onako kako vi mislite, bit će najbolje.«

Časna sestra, premda joj je bilo teško, da se odijeli od tako divne bolesnice, ipak joj je savjetovala, da uzme posebnu sobu:

»Bit ćete mirnija i moći ćete se bolje odmoriti.«

»Dobro,« rekla je Mieke, »dakle neka bude kako vi hoćete, ali zar ne, vi ćete doći, da me vidite.«

Prije nego budemo pratili Mieke-u u njezinu sobicu, čujmo svjedočanstva časne sestre. Ova su napisana gotovo onako, kako ih je kazivala:

»To je neobično dijete, uvijek dobre volje, uvijek zadovoljna. Bila je tako plemenita prema svojoj okolini, prema svojim družicama; bila je puna dobrote, uvijek je imala lijepu riječ za druge, da ih ohrabri. Kad sam je pitala: »Da li mnogo trpite?« ona je odgovorila: — »Pa baš ne tako; ja uostalom znam, zašto trpim.«

»Medjutim,« veli sestra, »od bolesti, koju je ona imala morala je strašno trpjeti. Pričešćivala se svako jutro. Kad se svećenik pojavio u dvorani, križala se s tolikim duhom vjere, da me je uvijek zadivljavala. Štogod joj se učinilo, za sve je zahvaljivala i uvijek je bila nasmijana. Govorila je: — »Još nekoliko dana strpljivosti, za mene ste mnogo učinili, znam, da moram umrijeti.«

O smrti je govorila, kao o nekom dobru: — Zadovoljna sam, što ću umrijeti, jer idem pred dobrog Boga.

»A k tome,« rekla je časna sestra, »imala je zlatno srce. Jednog sam je dana zamolila, da dade nešto od svojeg jela nekom malom tuberkuloznom bolesniku, kojega nikad nije nitko pohodio. Većeg veselja nijesam joj mogla prirediti.

»Pa da, časna sestro, dajte samo tom mladom čovjeku, on ima istu bolest kao i ja, pa nema opasnosti, da će prijeći, radujem se, što ću mu prirediti veselje.«

Napokon, uvijek se bojala, da previše ne smeta, i da previše ne zadaje posla. Kad bi tko napravio kakovu pogrješku, ona ga je ispričavala lijepim riječima.

Medjutim dragi Bog prije nego je dao da nad njezinom dušom zasja sunce vječnosti, pružio joj je izvanrednu milost, koja je bila na neki način kruna njezina života.

V.

ZARUČNICA ZA VJEČNOST.

Mieke je smještena u malu bolesničku sobicu. Dobro je znala svu težinu svoga stanja. Svijesna je bila, da će umrijeti, ali se ni za jedan čas nije pokazala uznemirenom. Njezina mirnoća i ozbiljnost odmah su iznenadili novu bolničarku, koja je bila odana svome zvanju. Poslušajmo njezino svjedočanstvo. Ono zaslužuje, da se cijelo iznese:

»Što vi, gospojice, držite o maloj bolesnici?«

»Ah,« rekla je bolničarka s naglaskom, »pravi andjeo. Podnosila je sve, a da se nije nikada potužila na svoju bol. Medjutim Bog zna, koliko je morala trpjeti. Prema meni je bila strpljiva, za malo, što joj učinih, bila je vrlo zahvalna i dva tri puta bi me zagrlila. Svoje vrijeme provodila je u molitvi. Svakog puta kad sam joj prišla, našla sam je bilo s krunicom, bilo s križićem u ruci. Taj križić držala je pred sobom i dugo ga gledala. Jednog dana reče mi: — ‚Drag mi je taj križić., Kad smo časna sestra i ja dolazile, da je uredimo, govorila je: »Kad me više ne bude, molit ću za one, koje sam ljubila i koje sam poznavala. — Znam, da ću umrijeti, ali s tim sam zadovoljna. — Rekla mi je i to, što je vrlo utješno za JOC: Tek sam tri nedjelje žošistica, žalim, što to nijesam prije bila, i na flamskom jeziku molila je dio žosističke molitve: »Prinosim svoje boli za djevojke, koje su u pogibelji.«

Siromašna Mieke! Ona govori iz iskustva, koliko je puta ona bila u pogibelji?!

Odbornica za bolesnice kod žosističke centrale gdjica R. nije na žalost poznavala Mieke-u sve do zadnjih dana njezina života. Kad se Mieke upoznala s njom, doznala je, da se ona brinula za bolesne žosistice u Lurdu. Ta uspomena sjetila ju je, da se prije nego ostavi ovu zemlju, mora zahvaliti g. B. vodji hodočašća, koji joj je bio vrlo dobar.

»Da li poznate g. B.?« pitala je.

»Pa da, vrlo dobro, često sam imala posla s njim.«

»Treba da mu zahvalim za sve, što je za mene učinio u Lurdu. Recite mu, da više ne znam pisati.«

»Pa ne treba pisati, ja ću mu telefonirati.«

»Da,« reče Mieke »zahvalite mu za sve, što je za mene učinio. Recite mu, da mi je sada malo bolje.« Zatim je nekoliko časova razmišljala, pa je upitala:

»Da li poznate g. Doumont-a?«

»Kako ne, bila sam kod njega, kad je umro.«

»Ah! Dugo vremena brinuo se za siromašne bolesnike, koji su išli u Lourdes. Imala sam tu sreću, da sam mogla ležati na nosiljci, koju su mu poklonili siromašni bolesnici.«

Dva dana prije njezine smrti, odbornica, koja je imala brigu za bolesne, bila je opet nekoliko časaka kod nje. Vani se čula neka neobična buka.

Mieke je rekla: »Čujete li vi ovu buku vani? To je trgovac lijesova.«

»Kako znadete?«

»Malo prije su u hodniku govorili: ‚Lijes je spremljen'«

»Smrt je,« rekla je odbornica, »jedina pravda ovdje na zemlji.«

»Da,« odgovorila je Mieke »tako je lijepo umrijeti. Kad bi svi ostali na svijetu, pojeli bi se. Ja ću umrijeti. Ne bojim se smrti. O tome se nitko ne usudjuje preda mnom govoriti, ali ja to znam.«

»Mieke, vi ćete doći u nebo, vidjet ćete svetu Djevicu i moći ćete više učiniti za one, koje volite.

»Da, na svetu Djevicu, na nebo, na sve ovo mislim. To će biti sutra ili možda i prekosutra.«

»Sutra ću vas opet pohoditi.«

»Ako još budem živa,« ponovno je odgovorila Mieke.

»Sutra umrijeti — to je divan dan — sutra je svetkovina Krista Kralja.«

»Da,« rekla je Mieke »na Krista Kralja ili na Sve Svete. Prije četrnaest godina i mama je umrla u isto vrijeme.«

Po svemu ovome vidi se, da se Mieke pripravljala na smrt. Činila je to tiho, zaboravljajući na samu sebe.

Nel je medjutim sve više padao u žalost.

»Ah, velečasni, kad bi se mi mogli vjenčati . . . .«

»Nel, vi bi to još htjeli? Pa i u ovoj sobici klinike?«

»Da, svejedno mi je, bilo gdje, vi ne znate, kako bi me to vrlo veselilo.«

Da li se to može, razmišljao je velečasni. To vjenčanje bila bi kruna dugog i vjernog prijateljstva. Ono bi još dublje povezalo Nela u sjećanju sa Mieke-om i poticalo bi ga još više, da ustraje. A Mieke bi s još više pažnje s nebesa bdjela nad njim. Obećao je Nelu, da će stvar ispitati. Sutradan ujutro potražio je malu bolesnicu. U više navrata spominjala je, da svog zaručnika smatra svojim bratom. Hoće li ona na to pristati?

»Mieke, sinoć me je Nel pitao, bi li se vi mogli vjenčati.«

»Siromah,« odgovorila je ona. Zatim, malo razmišljajući nastavila je:

»Dobro, ja hoću. To me ipak ne će promijeniti zar ne? Da znadete, kako mi je taj dečko bio dobar, sve mi je dao! Veseli me, da ću ga moći obradovati. Ali, velečasni,« rekla je ozbiljno »trebat će sve brzo učiniti.«

Moralo se pribaviti potrebno dopuštenje. Velečasni se dao na posao. Nakon nekoliko sati bila su sva dopuštenja prikupljena. »Može se izvršiti« — to će biti sutra u 11 sati. Za svjedoke sporazumjeli su se: krizmeni kum i kuma.

Te je večeri pošao Nel u pratnji velečasnoga, da kupi vjenčani prsten. Mieke se protivila, da se nabavlja novi prsten, jer joj je Nel poslao u Švicarsku mali srebrni prsten u znak svoje vjernosti.

Nel se i velečasni, kad su nabavili vjenčano prstenje, navratiše u žosističku centralu, da zamole kuma, da bude svjedok. Nel se sjajio od sreće. Tada se velečasnom približila jedna kućna pomoćnica, pa mu reče:

»Traže vas na telefonu iz grada.«

Bilo je to iz klinike svete Helene: Mieke-i je vrlo slabo, kod nje ovisi sve o času. Siromašni Nel . . . .

Velečasni je kratko rekao Nelu:

»Traže nas u klinici svete Helene. Taksi nas čeka.«

Hoće li se njihovi snovi raspršiti?

Nel se skupio u jednom kutu taksia, plakao je i jecao:

»Bit će kasno.«

Došli su u kliniku. Nel je trčao preko hodnika sve do Mieke-ine sobe i onda se polako spustio na koljena pred njom. Mieke je spavala . . . smrt joj se opažala na licu . . . .

Nakon jednog sata činilo se, da je opasnost minula. Mieke je došla k sebi. Začudila se, što smo bili prisutni i s neobičnom jakošću duha sve nas poslala na počinak.

* * *

Ujutro joj je bilo malo bolje. Obred se može obaviti. Kuma je došla s divnom kitom krizantema u rukama. Poklonila ju je Mieke, koja je s udivljenjem dragala cvijeće.

»Oh, kako su lijepe,« rekla je, »kako fino mirišu. Krizanteme jako volim!«

Prije vjenčanja redovno se treba ispovjediti. To je bila zgodna prilika, da se Mieke-i dade još jednom odrješenje. Iza toga počeo je obred. Nel je kleknuo pokraj svoje zaručnice, na kojoj su se već zapažali znakovi smrti.

Susprežući svoje osjećaje, velečasni je zapitao:

»Nel, da li slobodno i rado pristajete na ovu ženidbu?«

»Da.«

»Mieke, da li ste pripravna, da se složite u toj radosti s Nelom?«

»Da.«

»Pomoć naša u Imenu Gospodjem, koji stvori nebo i zemlju.«

Pošto je velečasni po prvi puta blagoslovio buduće supruge, obratio se k njima s nekoliko riječi. Sve je trebalo da bude kratko, jer je to tražilo Mieke-ino stanje.

»Djeco moja, ovim obredom, koji je uistinu neobičan, dragi Bog posvećuje vaše vrlo dugo, čisto i plemenito prijateljstvo.«

Nela ovaj obred treba da sjeti, da ostane vjeran uzoru vjere i hrabrosti, koji mu Mieke ostavlja.

Mieke-u će sjećati, da u nebu ostane Nelova zaštitnica.

Za sve nas bit će ovaj obred izvor milosti i blagoslova.

Poslije ovih nekoliko riječi, Mieke je stavila svoju desnicu u Nelovu. Došao je čas, da se konačno zapečati ovo neobično prijateljstvo. Nel je riječ po riječ pratio svećenika:

»Ja, Nel, zaklinjem se na ženidbu s Mieke-om, koju držim za ruku i uzimam je za svoju zakonitu ženu pred Bogom i pred svetom Crkvom.«

Mieke je takodjer govorila. Glas joj je bio slab, ali začudno jasan:

»Ja, Mieke, zaklinjem se na ženidbu s Nelom, kojega držim za ruku i uzimam ga za svoga zakonitog muža pred Bogom i pred svetom Crkvom.«

Svećenik je zatim stavio štolu na obje ruke, koje su bile čvrsto stisnute i izgovarao je riječi blagoslova.

Preostalo je još, da se blagoslove prsteni, najprije će Mieke-in, a zatim Nelov.

Zaručnici su tada natakli prstenje, koje je svećenik blagoslovio. Odsada su muž i žena za vječnost.

Mieke-ine su oči izražavale duboko radost. Nel je sjao od veselja. Prisutni su se povukli potreseni i puni sažaljenja prema toj siromašnoj djeci.

Poslije podne Nel je bdio u šutnji kod postelje one, koja je od jutros njegova žena.

»Nismo progovorili ni deset riječi,« priznala je Mieke nekom, koji joj je one večeri čestitao.

* * *

Drugo jutro na svetkovinu Svih Svetih, Mieke-i je očito bilo lošije. Na kratke razmake padala je u nesvijest, ali onda opet dolazila k sebi

»Na časove sam kao pijana,« rekla je.

Da, ali s druge strane sačuvala je savršenu prisebnost duha i volju, koja iznenadjuje.

»Vidi se, da ona misli,« rekla je časna sestra.

»Ona odbija svako olakšanje i samo iz poslušnosti dopušta, da joj liječnik daje injekcije, koje je umiruju.«

Mieke je to poslijepodne, uoči svoje smrti, dala novi dokaz svoje želje za trpljenjem i nježne pažnje prema drugima.

Razumljivo je, da su joj se otvorile rane, jer je bila mršava i jer je dugo ležala na postelji. Da joj ublaže boli obično su podmetali pod nju gumeni kolut, tako da se izbjegne bolni doticaj s plahtom. To po podne bolničarka je zaboravila, da joj ga dade. Kad je oko četiri sata došla, Mieke joj je rekla:

»Dobro da ste došli, dajte mi moj gumeni kolut.«

»Ali zašto niste pozvonili?«

»Jer vas nijesam htjela odviše smetati.«

»Pa, to je strašno,« rekla je bolničarka. »Bila sam kod vas u 1 i po sat, a sada je četiri sata, i vi mi nijeste htjeli pozvoniti.«

Mieke nije ništa rekla. Nel je bio tamo cijelo po podne i slušao, kako siromašica jeca i htio je pozvati bolničarku zvonom. Ali uvijek je naišao na otvoren i odlučan otpor.

Velečasni je došao, da za nekoliko časova zamijeni Nela, sjeo je pokraj bolesnice i u tišini molio svoj brevir. Kad se Nel vratio, Mieke mu je preporučila:

Znaš,« rekla je »medju ovim malim svijetom, koji poslužuje, dvije su djevojke sestre. One su bile prema meni tako ljubezne, pazile su na mene cijelu noć. Moraš im nešto dati. Nemoj im dati novac, jer to ponizuje, nego radije kupi na šetalištu Jamar par čarapa za svaku. Dobit ćeš za devet franaka po paru, to će ih razveseliti.«

To su bile gotovo zadnje riječi, koje je velečasni mogao čuti. Sati su odmicali. Velečasni se opraštao od Mieke-e, a ona mu je tada reče:

»Velečasni, nemojte se truditi, da večeras opet dodjete.« Zatim je panim i neobičnim glasom dodala: »Velečasni, ne može se ovaj puta reći velika stvar. Hvala da ste došli!«

Tada je velečasni kao uvijek, kad ju je ostavljao, napravio na njezinu čelu znak sv. Križa. Mieke se s neobičnom pobožnošću prekrižila. Zatim je rekla s naglaskom, koji je velečasnog uznemirio:

»Hvala, hvala, hvala!«

Bilo je to u predvečerje na Sve Svete. Sporazumjeli su se, da će Nel telefonirati, ako dodje do pogibelji. Časna sestra misli, da to ne će biti ove noći.

Sutradan je ujutro, na Dušni dan, velečasni služio svoju prvu sv. Misu. Na Prikazanje mu se netko približio.

»U govornici je neki g. Nel, veli, da vas nužno treba.«

»Recite mu, da ću doći za četvrt sata, poslije prve svete Mise.«

Već je velečasni mislio, da se obistinio predosjećaj, koji je već nekoliko dana imao, da će Mieke umrijeti na dan Svih Svetih. Ona nas je ostavila.

Čim je svršio prvu svetu Misu, pošao je u govornicu. Nel je sjedio sav skršen od boli:

— Velečasni, govorio je kroz suze, telefonirao sam već u dva sata ujutro.

Veze nijesu bile dobre.

»Moja sirotica je mrtva.«

»Da, sve je svršeno, ja sam sada posve sam . . .«

Teško je bilo gledati Nelovu bol. — Za nju treba moliti.

»Nel, hoćeš li malo moliti, moram odslužiti još dvije svete Mise. Dodji, molit ćemo za Mieke-u.«

Nel je s dubokom pobožnošću prisustvovao dvjema svetim Misama i pričestio se s licem pokrivenim rukama.

Poslije svetih Misa velečasni je pitao još za nekoje pojedinosti:

— Oko dva sata ujutro počela je vikati »gušim se.« Zatim je rekla: »Sutra ujutro ne će me više biti medju živima.«

Poslije toga bilo joj je veoma zlo i zamolila me, da vam telefoniram. To nije išlo.

Mieke nije u životu imala nikog drugog nego samo Nela, tako i na samrtnom času nije trebala nikog drugog do njega.

»Oko četiri sata još me je jednom zaklinjala, da se služim njezinom krunicom s dva križića i njezinim Misalom, molila me, da ne zaboravim pohadjati groblje i da zasadim nekoliko cvjetića na njezinu grobu.«

Mieke je htjela u svojim zadnjim časovima, da vjernošću njezinoj uspomeni osigura Nelu ustrajnost u vjeri.

»Zatim mi je rekla, da se obratim velečasnom i gospodji D., njezinoj kumi.

Vidio sam, da će se ugušiti. To bi bilo strašno.

Tada sam kleknuo, izmolio jednu molitvu i rekao sam:

»Ako već mora umrijeti, moj Bože, molim Te, da se ne zaguši, nego neka joj srce prestane kucati.«

U tom času pozvala me je k sebi. Svojim dugim rukama tražila je moju glavu, jer više nije jasno vidjela, ovila mi ih je oko vrata i rekla:

»Nikada nijesam mislila, da ćemo se moći vjenčati . . . ja odlazim zadovoljna.«

Mieke je svršila svoju žrtvu sa smiješkom na usnama.

EPILOG.

ZORA POBJEDE.

Mieke je počivala na odru. Njezino je lice bilo mirno i nasmijano, ali dublje upalo, radi muka u zadnjim časovima. Obučena je u modru haljinu, kako je to bila zamolila. Medju ukočenim prstima držala je krunicu s dva križića. Izgledalo je da prebire zrnca, kao nekad pred spiljom Naše Gospe Lurdske.

Bolničarka joj je na grudi postavila križić, koji joj je osobito bio drag.

Na odru su pomalo venule krizanteme od njezina vjenčanog dana.

Nel je klečao, plakao, gledao je i nije se mogao od nje odijeliti. Još joj je nježnije nego prije tepao i činilo mu se u nekim časovima kao da još diše.

Sad je sve svršeno. Mieke ne pripada više ovoj zemlji. Sa smiješkom je poletjela u nebo.

Naskoro su neke pobožne osobe posule odar ružama, koje su se sjetile male Svete Terezije . . . »Kad budem u nebu, učinit ću, da ruže padaju kao kiša . . .«

Brzo je trebalo misliti na pokop. Kakav će biti?

Mieke je za svoje bolesti često na to mislila.

Smrt je nije strašila. U strašnoj uspomeni ostali su joj pokopi na račun Javne pomoći u pet sati ujutro u prostom lijesu.

Hoće li i nju, malu od Javne pomoći ista sudbina stići?

Ona je pred tim strahovala. Jednog dana povjerila se velečasnom:

»Zar ne, vi ne ćete dopustiti, da odem u staroj kutiji. Inače ću izaći i reći ću: ‚Ne, velečasni, tako to ne ide, ja ne odlazim.' A vi ćete reći: ‚Ajde, Mieke, ostanite samo malo mirni'.«

Zatim se uozbiljila i dodala:

»Znam, vrijednost duše, ali isto tako i tijelo ima mnogo prava, da dobije bolju stvarčicu.«

»Mieke,« rekao je velečasni, »za to se ne trebate brinuti. Vidjet ćete s neba, da će sve biti lijepo. Nekoliko će vas djevojaka pratiti, a bit će i cvijeća, koje toliko volite.«

Mieke nije ništa odgovorila, očito je bila zadovoljna.

Došao je čas, da se održi riječ. Kako će se to učiniti?

Providnost je odgovorila na to pitanje na čudnovat način.

Mieke će imati veličanstven pokop. Novac je priticao na neobičan način. Zaista bilo je divnih žrtava.

Mala je žesistica poklonila 50 franaka, svu svoju uštednju. Na arku listovnog papira, koji je nosio znak JEC-a napisala je ta djevojčica od 16 godina, štampanim slovima, da je rukopis ne oda:

»Da pokop drage Mieke bude dostojan nje.«

Ta djevojčica s tako osjećajnim srcem nije medjutim nikad vidjela Mieke-u. Samo je čula o njoj. Učiteljica im je pripovijedala u školi o Mieke-i.

Zahvaljujući toj velikodušnosti, a takodjer i drugima, Mieke ne će biti pokopana u starom sanduku Javne pomoći. Kad su htjeli staviti je u lijes, Nel je opazio, da nema još nekih stvari.

Na noćnom je ormariću vidio medaljicu svetog Antuna, uzeo ju je i pričvrstio pokraj žosističkog znaka na Mieke-inim grudima:

»To je njezin zaštitnik, neka i on ide s njom.«

Ostalo je još, da se ispuni drugi dio obećanja: pratit će vas skupina mladih djevojaka.

Mieke je bila žosistica. Istina, bila je to tek nekoliko sedmica. No nije li cijeli njezin život bio simbol one radničke omladine, koja trpi i koja je često puta progonjena, ali i koja je često tako lijepa i tako plemenita? Mieke je posvetila svoj život, da Nel ustraje, za sokoliće, za JOC. — Sva je radnička omladina bila zastupana. Nije li zahvalnost tražila, da žosistice učine zadnju počast onoj, koja je nedavno postala njihova sestra. Žosistice nijesu oklijevale. Iako je bilo poteškoće sa zamjenama, ipak je znatan broj konobarica-žosistica pratilo Mieke-u do njezina zadnjeg počivališta. Toj se delegaciji pridružila odbornica, koja je imala brigu za bolesne, mala žosistica, koja »iako nije sve obišla,« kako je rekla Mieke, ipak nije bila manje plemenita.

Upravitelj žosističke centrale — Jakov, kum Nelov išao je na čelu ove delegacije. Sve je bilo dostojanstveno. Zar se moglo bolje učiniti?

»Da pravo kažem,« rekla je Mieke, »ja nijesam radnička kći.«

Žosistica svojim životom, bila je Mieke žesistica po svojem rodjenju.

Ne bi li mogla prisustvovati i skupina žesistica? Tako bi se kod groba Mieke-e okupile sve društvovne klase i pridonijele, da pokop te siromašice bude sjajan - simbol velikog kršćanskog bratstva.

Velečasni je upravio svoju molbu konviktu, gdje je mali Andrija dobio Mieke-u za kumu.

Mora se priznati, da je molba bila malo čudna, jer se za Mieke-u još malo znalo. Žesistice se nijesu skanjivale kao ni žosistice. Neposredno su shvatile svu važnost ovog društvovnog čina. Pozvane su samo one, koje će doći svojevoljno. Došle su gotovo u istom broju kao i žosistice.

*
* *

Na dan pokopa u 9 i po sati ujutro male konobarice s tamno modrim kapama žosistica izmiješale su se s učenicama sa svijetlo modrim kapama žesistica.

Kuma, Mieke-ina bolničarka, časna sestra, te nekoliko gospodja pridružile su se mladim djevojkama.

Velečasni htjede da ispuni svoju dužnost do kraja. Da udovolji Nelovoj želji, on je vodio ukop. Možete misliti s kakvim uzbudjenjem! Svojoj maloj štićenici iskazao je počasti, kakove Crkva namjenjuje svojoj vjernoj djeci.

Ponajprije su izvršeni obredi prije nego je tijelo iznešeno iz mrtvačnice. Nel je pratio svaki čin, iako mu je lice bilo zgrčeno od boli. Velečasni je tiho pjevao psalme:

— Iz dubine vapijem k Tebi, Gospodine, Gospodine usliši glas moj.

— Čeka duša moja riječ Njegovu, ufa se duša moja u Gospodina.

— Jer je u Gospodina milosrdje i obilno je u Njega otkupljenje.

Tijelo su male Mieke uz pratnju Nela i svećenika svečano unijeli u kapelicu.

»Mali Isus,« kako Ga je u svojoj naivnosti Mieke zvala, naredjuje cijelom dvoru nebeskom, da izadje ususret Njegovoj maloj prijateljici.

»Sveci Božji podjite joj ususret, andjeli Božji primite njezinu dušu i ponesite je pred lice Očevo, koji je na nebesima.

U tom času mala Mieke još će jednom reći: »Dragi Bog i ja uistinu se dobro slažemo.«

Počela je sv. Misa: — U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.

— Gospode, molimo Te, da izadje sunce nad Tvojom malom prijateljicom, Lux aeterna luceat eis.

U tom času nestaje jutarnje magle. Jedna sunčana zraka polako je obasjavala oltar i svećenika, zatim Nela i kuma, pa kumu, tamne kape žosistica i svijetle žesistica.

Svećenik je molio i svoju molitvu sjedinio s Kristovom na oltaru:

»Bože, komu je vlastito smilovati se vazda i praštati, zapovijedi svojim svetim Andjelima, da malu Mariju povedu u rajsku domovinu.«

Misa se polako odvijala. Nel se opirao tugi i pratio svetu Misu po Mieke-inu Misalu. Već je počeo, da drži svoje obećanje: »Služi se mojom krunicom, našim križićima i mojim Misalom.«

Na Dies irae svi su se sjetili Mieke-ina i Nelova obraćenja:

Quarens me, sedisti lassus . . . Umorio si se, tražeći me . . . Da toliki napori ne budu uzalud ni za nju ni za njega!

Rijetko kad se tako sabrano prisustvovalo sv. Misi. Kod prikazanja svećenik postavlja na patenu, još ovajput žrtvu Mieke-inu i prikazuje je Oca svemogućemu. U taj čas na koru se pjeva Ave Marija od Gounoda. Podsjeća na Lourdes, na veliko Mieke-ino hodočašće. Poslije časak šutnje drščućim od uzbudjenja glasom svećenik je zapjevao: Gore srca. »Tvojim se vjernicima, Gospode, život mijenja, ne oduzimlje i kad se razori kuća ovoga zemaljskog boravka, pripravlja se vječni stan u nebesima.«

Nel je to shvatio. Nekoliko tjedana kasnije reći će:

»Sad još bolje razumijem, kako je mala Mieke sretna i najveća je moja želja, da se naskoro s njom sjedinim.«

Dolazi svečani čas pretvorbe. Svi se tiho klanjaju.

Žosistice i žesistice klanjaju se u istom srcu: — Oče naš, koji jesi na nebesima.« Svi smo mi iz iste obitelji . . .

Što se sv. Misa više približavala kraju, sve je svečanija bila.

»Izlij, Gospode, na dušu male Mieke, vječnu rosu svoga milosrdja.«

U zadnjem evandjelju pouzdanje je potpuno.

»A koji Ga primiše, dade im vlast, da budu djeca Božja . . .«

Mieke Ga je toliko puta primila, najprije u presvetoj Euharistiji, a onda u siromasima s Vražjeg ugla. Zauvijek je postala dio velike Božje porodice. Kad je Mieke zadnji puta izašla iz kapele, velečasni se obratio svojoj maloj štićenici i svečanim glasom pjevao:

»U rajske dvore odveli te andjeli — i ti s Lazarom nekoć ubogim — život imala vjekovječni.«

*

* *

Mieke-u je trebalo još povesti do njezinog zadnjeg počivališta. Tu će imati više mira nego prije.

Pogrebna kola bila su sva u cvijeću: Ruže, karanfili, kite cvijeća i vijenci. Iza kola išao je Nel okružen kumom i velečasnim. Iza njih je kuma, žosistice i žesistice.

Pogrebna kola polako su se pomicala. Uzduž puta padahu latice cvijeća s vijenaca i kita, bez sumnje je to simbol milosti, što će ih Mieke isprositi za one, koje ljubi:

»Kad budem u nebu, molit ću za one, koje ljubim.«

Groblje pruža blagdanske dojmove, svi grobovi su u cvijeću. Prije dva dana ovdje se svetkovalo. Kao da su svi pokojnici s punim rukama cvijeća pošli ususret svojoj maloj prijateljici, koja dolazi da se konačno medju njima smiri. Prije nego nas Mieke ostavi, treba se posljednji put s njom oprostiti i u njeno ime zahvaliti prisutnim. Tu je dužnost imao velečasni.

»S nebesa prisustvuje ona ovom skromnom i potresnom obredu. Naša mala bolesnica moli me, da vam svima mnogo zahvalim.

Napuštena od svoje obitelji, od koje nitko ovdje nije prisutan, bojala se, da će vjerni i odani zaručnik biti sam, kad je bude pratio na vječni počinak.

Ta bojazan danas je raspršena. Krist, koga vi ovdje zamjenujete, osobito vi, žosistice i žesistice, dao joj je sestre i porodicu, koju nije ovdje na zemlji imala.

Ona svima odozgor dovikuje: »Hvala,« koji nas potresa do dubine duše.

Čini mi se, kao da je medju nama, samo ovaj put treba uloge promijeniti.

Ona je naša dobročiniteljica, a mi smo njezini dužnici. Prvi dužnik joj je njezin zaručnik. On će to bez sumnje priznati. On je proveo cijele dane i noći uz njezinu postelju, pa će moći reći, što mu je ona dala. Ipak medju svima darovima, jedan je dar, koji je isprepleten životom tog dragog djeteta, a to je sveta vjera katolička. U Lourdes-u je prikazala svoj život za onoga, koga može isto tako zvati »malim bratom,« kao i svojim »zaručnikom« i izmolila za nj obraćenje. I danas u svojoj boli, dragi moj Nelu, ako imaš nešto utjehe, tu ti je mogla dati samo tvoja vjera. Ti znaš, da je ona sretna i da ćeš ju jednom vidjeti.

I vi, žosistice, budite zahvalne Mieke-i. Medju mnogim radostima, koje je pružalo to dijete mom svećeničkom srcu, bila je najveća, kad mi jednog dana reče: »Dvije su vrste žosistica, jedne rade, a druge žrtvuju svoj mali život za druge. Ja sam od onih, koje daju svoj mali život.«

Danas žosistice broje jednu zaštitnicu više u nebu.

Žosisticama se pridružila u dirljivim sestrinskim osjećajima i delegacija žesistica.

Žesistice, ova mala radnica trebala bi da bude po svom porijetlu medju vama.

Kad je Providnost drugačije odredila i od nje učinila simbol radničke i patničke mladosti, htjela je time, da nas sve sjeti, kako darovi sreće i zdravlja nijesu najveći.

Mieke, iako je bila posebna duša, nije toga primila.

Siromašna i bolesna zove nas, da tražimo pravu veličinu: čistoću duše, jakost u kušnjama i predanje u Providnost.

Služila je samo tim veličinama, pa je mirno i bez boli ostavila ovu zemlju. Njezine zadnje riječi bile su:

»Zadovoljna odlazim.«

Hoćemo li i mi moći govoriti kao ona u dan, kad podjemo, da se s njom sastanemo?«

Svi su bili duboko potreseni. Velečasni je zadnji puta blagoslovio onu, koju je Providnost toliko puta prije njega blagoslovila.

Zatim su lijes polako spustili u grob. Čas dijeljenja napokon je došao. Jedna se žosistica približila Nelu i pružila mu divnu kitu crvenih ruža. Nel je razumio. Satrven od boli bacio ju je kao zadnji zbogom onoj, koju je ljubio. Kum, kuma, žosistice i žesistice, svi koji su bili prisutni, poveli su se za Nelom. Lijes je iščeznuo pod cvijećem. Mieke je sretna. Grob se mogao zatvoriti.

Njezin život nije svršen. On je tek počeo.

Zora pobjedničkog jutra ustupa mjesto suncu vječnog dana.

Sadržaj:

Strana

Uvodna riječ 3
Predgovor 4
Izvanredno otkriće 5

I. Sjaj radničke duše.

Smiješak u bijedi 9
Surov nehaj 15
Crveni sokoli 19
Na putu Božjem 24
Kalvarija mlade radnice 31

II. Kako je osvojila Nela?

Neobično prijateljstvo 39
U najljepšem kutiću Švicarske 44
Naslade srca 53
Milost masabjelske Djevice 58

III. Kršćanska epopeja.

Krštenje cvijeta 69
Žosističko bratstvo 75
Papa na Vražjem uglu 81
Prema Suncu 88
Zaručnica za vječnost 95

Epilog

Zora pobjede 101